

audit FINANCIAR

8/2014

- Cum percep absolvenții corelarea mediului academic cu mediul profesional în auditul financiar

- Consolidarea datelor sursă pentru raportări în audit
- Impactul modelului de contabilitate asupra performanței economico-financiare
- Influența publicării rezultatelor finale asupra valorii acțiunilor SIF
- Indicatorii de performanță ai perspectivei clienți din balanced scorecard: designul hărții strategice la o companie de leasing

Forumul Cross-Border Meeting, de la Moscova

Cea de a 8-a ediție a **Forumului Cross-Border Meeting**, organizată de Institutul Profesional al Contabililor din Rusia, la Moscova, în perioada 1-3 Iulie 2014, a avut drept temă „Calitatea raportărilor financiare și rolul comunității profesionale și al organizațiilor de experți”.

La forum au participat reprezentanți ai corpurilor profesionale din Belgia, Ungaria, Kazahstan, Moldova, Polonia, România, Rusia, Ucraina, precum și de la IFAC, prin **Daria Kuklar**, manager.

Camera Auditorilor Financieri din România a fost reprezentată de **Ana Dincă**, prim-vicepreședinte al Consiliului CAFR și **Marius Burdușel**, director executiv.

Dezbaterile s-au referit la îmbunătățirea calității raportărilor financiare, rolul și obiectivele organismelor profesionale în proiectarea unui model al raportărilor financiare care să răspundă așteptărilor utilizatorilor în ce privește conținutul acestora, al componentelor și prezentărilor, ca parte a raportărilor financiare.

Prima parte a fost axată pe teme ce privesc raportările financiare, ca răspuns la cerințele utilizatorilor pentru îmbunătățirea calității acestora. În cadrul acestei secțiuni au prezentat materiale Institutul Experților Contabili din Kazahstan; Asociația Profesională a Contabililor și Auditorilor din Republica Moldova, profesioniști din Federația Rusă și de la IFAC.

În partea a doua a primei sesiuni au fost discutate problemele referitoare la controlul calității în cazul raportărilor financiare, concepute pe cadre diferite de elaborare (IFRS și GAAP-uri), particularități ale dezvoltării acestor modele de raportări financiare specifice unor zone geografice. Au prezentat lucrări specialiști din: Ungaria, Kazahstan și din cadrul IFAC.

În ultima parte a forumului, care s-a axat pe dezbaterile rolului și obiectivele asociațiilor profesionale în dezvoltarea acestor raportări financiare, au avut expuneri România, Polonia și Belgia.

Din partea CAFR, Ana Dincă a prezentat tema „Experiența auditorilor bazată pe aplicarea Standardelor Internaționale de Audit și a Codului de etică” în care s-au sumarizat principalele evoluții pe parcursul celor 15 ani de la înființarea Camerei privind asimilarea și aplicarea Standardelor Internaționale de Audit și a Codului Etic. S-a făcut referire și la relațiile pe care CAFR le are cu organisme profesionale și instituții profesionale pe plan internațional, precum și cu organismele naționale: reglementatori, organisme de supraveghere, utilizatori și alte asociații de profil. Au fost, de asemenea, relevate preocupările CAFR generate de noile reglementări europene.

Prezentarea a fost urmărită cu interes, având în vedere că România este un cap de pod în domeniul profesiei contabile și de audit între Europa și zona Euro-asiatică.

Conferința internațională de la Samara - Federația Rusă

În zilele de 3 și 4 iulie la Samara (Federația Rusă) a avut loc Conferința Internațională cu tema „Instrumente financiare de dezvoltare a politicii clusterelor”, organizată de Institutul Național al Contabililor Autorizați, Managerilor Financieri și Economiştilor (NIPA) – cu ocazia împlinirii a 15 ani de activitate a acestei organizații profesionale.

Conferința a fost organizată cu susținerea IAAER – International Association for Accounting Education and Research, al cărei președinte, **Kazuo Hiramatsu**, a fost prezent la lucrări.

La invitația NIPA, CAFR a fost reprezentată de conf. univ. dr. **Daniel Botez**, membru al Consiliului CAFR, care, în cadrul festivității de deschidere a manifestării, a transmis un mesaj și a înmănat o plachetă aniversară președintelui NIPA, **Dmitri Yakovenko**.

În mesajul Consiliului Camerei Auditorilor Financieri din România adresat organizației profesionale NIPA, semnat de președintele Camerei, prof. univ. dr. **Horia Neamțu**, se spune, printre altele:

„Cu prilejul împlinirii a 15 ani de activitate a Institutului Național al Contabililor Autorizați, Managerilor Financieri și Economiştilor (NIPA) din Samara, marcată prin Conferința Internațională științifico-practică organizată în perioada 3-4 iulie 2014, în numele Consiliului Camerei Auditorilor Financieri din România doresc să vă transmit cele mai calde felicitări pentru progresele semnificative și rezultatele deosebite obținute de dumneavoastră, stimați colegi, în eforturile de modernizare și permanentă adaptare la cerințele și provocările evoluțiilor economice și sociale în perioada pe care o traversăm.

În procesul amplu și complex de modernizare a profesiei un rol important revine colaborării și schimbului de experiență cu organizațiile profesionale de pe mapamond. În acest context un moment important pentru noi l-a reprezentat semnarea Acordului de cooperare între Camera Auditorilor Financieri din România și Institutului Național al Contabililor Autorizați, Managerilor Financieri și Economiştilor (NIPA) din Samara, Federația Rusă, în cadrul Conferinței anuale a CAFR din 21 aprilie 2012, de către cei doi președinți - prof. univ. dr. Horia Neamțu și prof. Dimitry A. Yakovenko.

Urăm profesioniștilor contabili reuniți în cadrul NIPA să obțină importante succese pe drumul progresului pe care s-au angajat și vă asigurăm – în numele Consiliului CAFR – de întreaga disponibilitate de a acționa în continuare împreună, pe baza unui real și reciproc respect, în cadrul activităților specifice pe care le desfășurăm, pentru îndeplinirea țelurilor pe care ni le propunem, în interesul profesiei și al tuturor celor care beneficiază de munca noastră.”

În plenul conferinței, conf. univ. dr. Daniel Botez a susținut o prelegere cu tema „Este necesară o reformă a raportării financiare?”.

Cu siguranță, apetența tinerilor pentru profesia contabilă în general și pentru cea de audit financiar ca specialitate este un fapt îmbucurător. Sondajul în rândul studenților, ale cărui rezultate le publicăm în numărul de față al revistei, atestă întâi de toate că respondenții realizează oportunitățile pe care le poate oferi meseria pe care și-au ales-o și, fapt mai important, că sunt conștienți de adevărul că o temelie teoretică reprezintă numai punctul de plecare, practica urmând a da valoare și recunoaștere activității pe care și-au propus să o desfășoare după absolvire.

De aceea, nu se sfiesc să facă referire la necesitatea implicării mediului profesional în procesul lor de pregătire universitară. Și pentru aceasta sunt dispuși să facă mult detestată în trecut muncă voluntară. Adică să accepte fie și plictisitoare rutină a trierii hârtiilor – nu puține într-un compartiment de contabilitate – în speranța că vor „fura” cât de cât din secretele breslei căreia vor să li se alăture.

Aici este, de fapt, nodul problemei: câți manageri sau șefi de compartimente contabile sunt dispuși „să se încurce”, după părerea lor, cu ucenici în ale contabilității? Chiar și fără să-i coste ceva, tot mai rămâne – insidios sau manifest – resentimentul muncitorului contabil cu mânecute care se teme de tinerelul ce mâine îi va putea lua locul.

Studiul publicat, util ca informație desigur, aruncă inerent o privire numai asupra aversului medaliei. Ar fi interesant să aflăm – poate într-o altă cercetare – ce relevă reversul medaliei, cum gândesc „beneficiarii” celor care intră pe piața profesiei? În ce măsură sunt mulțumiți de nivelul de pregătire pe care îl asigură mediul universitar? Și, de ce nu, să li se adreseze o întrebare – poate incomodă – dar tranșantă: „Ce ați făcut sau ce și cum puteți să faceți pentru a ajuta nu numai la pregătirea practică a studenților, dar și pentru a semna celor care răspund de procesul de învățământ punctele tari, dar mai ales punctele slabe ale curiculei?”

În fond, și aversul, dar și reversul dau valoare unei medalii!

Anul XII
Nr. 116
8/2014

Sumar // Contents

audit
FINANCIAR

8/2014

3

Aurelia ȘTEFĂNESCU & Gabriela Lidia TĂNASE

Studiu din perspectiva noilor absolvenți privind corelarea mediului academic cu mediul profesional în auditul financiar

Study from the Perspective of Future Graduates from Romania Regarding the Correlation Academic Environment – Professional Environment in Financial Audit

20

Daniel HOMOCIANU & Dinu AIRINEI

Consolidarea datelor sursă pentru raportări în audit

Consolidating Data Source in Audit Reports

10

Tatiana DĂNESCU & Luminița RUS

Cercetări privind impactul modelului de contabilitate asupra performanței economico-financiare

Research on the Impact of the Accounting Model on the Financial-Economic Performance

40

Dragoș BÎLTEANU, Marianna BOTIKA & Ion STANCU

Studiu de caz privind impactul publicării rezultatelor financiare asupra valorii acțiunilor SIF

Case Study on the Impact of Earnings Announcement upon the Market Value of SIF

29

Alina CHIȚU & Mădălina Elena OPRÎȘ

Indicatorii de performanță ai perspectivei clienți din balanced scorecard: designul hărții strategice la o companie de leasing

Performance Indicators of Clients' Perspective from Balanced Scorecard: the Strategic Maps Design used for a Leasing Company

49

C. Richard BAKER & Alain BURLAUD

De la doctrina contabilă la cadrul conceptual

From Accounting Theory to Conceptual Framework

Colegiul editorial științific

- DINU AIRINEI** – Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași
VERONEL AVRAM – Universitatea din Craiova
SORIN BRICIU – Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia
ALAIN BURLAUD – Institut National des Techniques Economiques et Comptables, Paris
TATIANA DĂNESCU – Universitatea „Petru Maior”, Târgu Mureș
ROBIN JARVIS – director pentru IMM-ACCA, Universitatea Brunel, Marea Britanie
DAVID HILLIER – Leeds University Business School, Marea Britanie
ALLAN HODGSON – The University of Queensland, Australia
EMIL HOROMNEA – Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași
LILIA GRIGOROI, Academia de Studii Economice, Chișinău, Republica Moldova
DUMITRU MATIȘ – Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
MARIA MANOLESCU – ASE, București
ION MIHĂILESCU – Universitatea „Constantin Brâncoveanu”, Pitești
ANA MORARIU – ASE, București
VASILE RĂILEANU – ASE, București
ION STANCU – ASE București
DONNA STREET – Universitatea Dayton, SUA
IOAN TALPOȘ – Universitatea de Vest din Timișoara
EUGENIU ȚURLEA – ASE, București
IULIAN VĂCĂREL – academician

Director științific:
prof. univ. dr. **Pavel NĂSTASE**
 Director editorial:
dr. **Corneliu CÂRLAN**

Redactor șef:
Cristiana RUS

Secretar de redacție: **Cristina RADU**
 Prezentare grafică și tehnoredactare:
Nicolae LOGIN

Colegiul editorial științific și colectivul redacțional nu își asumă responsabilitatea pentru conținutul articolelor publicate în revistă.

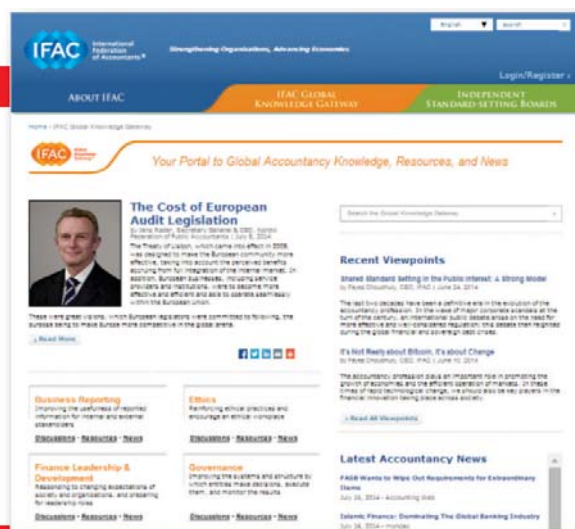
B.D.I.: <http://www.ulrichsweb.com>;
<http://www.proquest.com>; www.ebscohost.com,
www.cabells.com

Revista este inclusă în platforma editorială română SCPIO: www.scpio.ro
 Revista este indexată în trei baze de date recunoscute de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (CNATDCU)

Marcă înregistrată la OSIM,
sub nr. M2010 07387

Telefon: (021) 410.74.43 interior 120; Fax: (021) 410.03.48; E-mail: revista@cafr.ro; <http://revista.cafr.ro>
 ISSN: 1583 - 5812, ISSN on-line: 1844 - 8801

Tipar: Print Group S.R.L., Șoseaua Fundeni nr. 50B, București, tel: 0744.638.772

Federația Internațională a Contabililor (IFAC) a lansat Portalul de Cunoștințe Globale/ Global Knowledge Gateway, o nouă platformă digitală adresată profesiei contabile mondiale: www.ifac.org/global-knowledge-gateway. Venind în sprijinul profesioniștilor existenți și aspiranți, acest portal asigură accesul permanent la resurse, știri, discuții și materiale pe teme legate de: Raportarea afacerilor; Etică; Leadership financiar & Dezvoltare financiară; Guvernanță; Managementul performanței & Management financiar; Managementul riscului & Control intern; Dezvoltare durabilă; Audit & Asigurare; Gestiunea cabinetelor.

Studiu din perspectiva viitorilor absolvenți privind **corelarea mediului academic cu mediul profesional în auditul financiar**

Aurelia ȘTEFĂNESCU* & Gabriela Lidia TĂNASE**

Abstract

Study from the Perspective of Future Graduates Regarding the Correlation Academic Environment – Professional Environment in Financial Audit

This research aims to investigate the opinion of future graduates regarding the correlation of the auditing knowledge gained in the academic environment with the expectations of the professional environment. The research approach is two-dimensional. The first dimension of the research takes into account on one hand, a synthesis of the ideas published on this subject in the literature. The second dimension is an empirical study based on a questionnaire, receiving responses from future graduates of the academic environment in the accounting field. The results of the study showed that: all respondents believe that the academic environment provides them with the necessary training in order to profess within the audit firms; the majority of the respondents believes that for the integration in the professional environment,

future graduates must hold simultaneously theoretical knowledge, practical and organizational skills; the determinant factors that motivate future graduates to learn at financial audit are the interest in accumulating superior knowledge in this field and the need to integrate in the professional environment; all respondents would accept to participate in volunteer programs organized by the professional environment in order to gain experience in financial audit; most respondents support a moderate adaptation for the financial audit approach in the academic environment, by implementing internship or volunteering programs.

Key words: financial audit, academic environment, professional environment, future professionals, Romania

JEL Classification: M 41, M 42, I 25

Cuvinte cheie: audit financiar, mediu academic, mediu profesional, viitori profesioniști, România

* Prof.univ.dr., Academia de Studii Economice din București, e-mail: stefanescu.aura@gmail.com

** Drd., Academia de Studii Economice din București, e-mail: gabrielatanase26@yahoo.com

Introducere

În contextul actual, dominat de incertitudinea mediului economic ce influențează gradul de sustenabilitate al entităților economice, de trendul ascendent al cererii de informații financiare relevante și credibile ale stakeholderilor, de exigențele mediului profesional și ale organismelor profesiei contabile, precum și de interesul viitorilor absolvenți pentru a profesa în cadrul cabinetelor de audit financiar, dar și pentru a dobândi calitatea de auditor financiar, rolul mediului academic devine major. Însă, pentru a răspunde acestor provocări este necesară relaționarea mediului academic cu cel profesional și cu organismele profesionale. Din această perspectivă, considerăm că opiniile exprimate de viitorii absolvenți cu privire la corelarea dintre mediul academic și cel profesional referitor la auditul financiar vor contribui la creșterea rolului mediului academic, dar și a gradului de implicare a mediului profesional, astfel încât viitorii profesioniști să își însușească și să-și dezvolte raționamentul profesional și să-și formeze un portofoliu conceptual și aplicativ specific domeniului contabilitate.

Intercorelarea dintre mediul academic și mediul profesional privind profesia contabilă - perspectiva conceptuală

La nivelul literaturii de specialitate, intercorelarea dintre mediul academic și cel profesional este multifacțată.

Wilson (2013) abordează contribuțiile semnificative ale mediului academic aduse contabilității guvernamentale și politicilor de audit și consideră că acestea au determinat îmbunătățirea nu numai a standardelor în domeniu, ci și a practicii și educației.

Okofo et al. (2011) consideră că educația contabilă reprezintă un factor de influență asupra practicilor contabile și

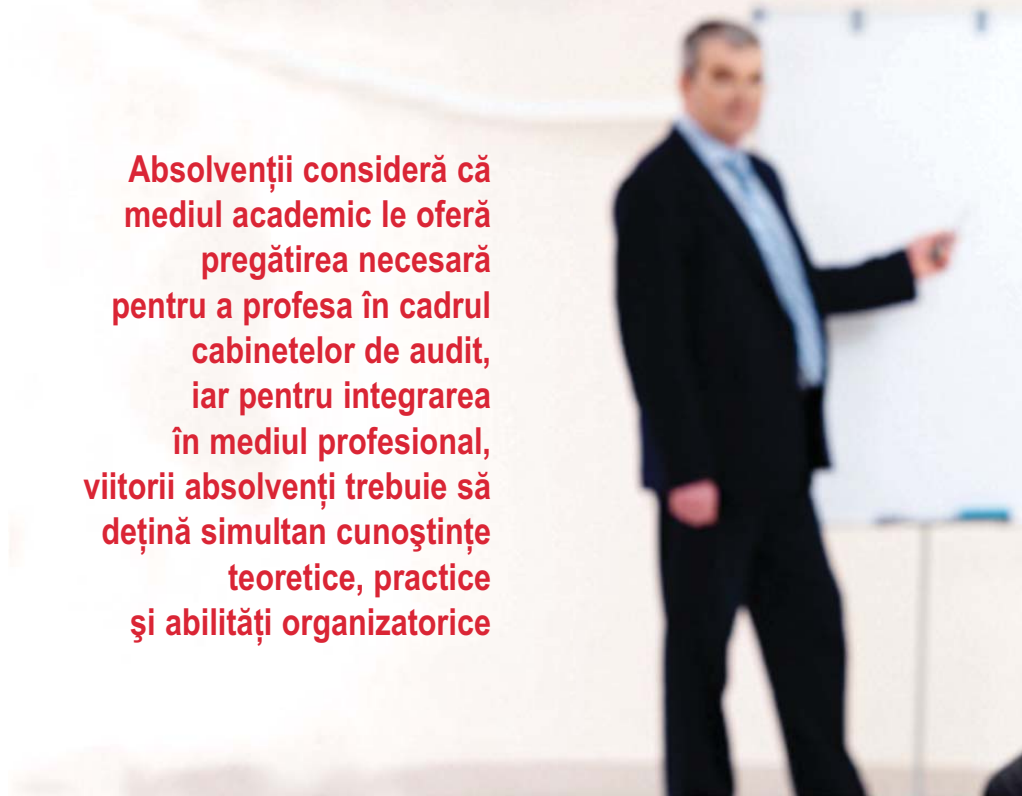
Absolvenții consideră că mediul academic le oferă pregătirea necesară pentru a profesa în cadrul cabinetelor de audit, iar pentru integrarea în mediul profesional, viitorii absolvenți trebuie să dețină simultan cunoștințe teoretice, practice și abilități organizatorice

de raportare ale entităților economice. În acest sens, autorii susțin că mediul academic are un impact dual asupra mediului profesional: pe de o parte, influențează reglementările contabile, iar, pe de altă parte, un nivel ridicat de educație sporește gradul de inteligibilitate a standardelor, la nivelul mediului profesional. Într-o altă viziune, Kutuluk et al. (2012) apreciază că feedback-ul pe care profesioniștii contabili îl oferă mediului academic privind calitatea și eficiența cursurilor efectuate la nivelul mediului profesional sau recomandările de adaptare a curriculei, îmbunătățesc calitatea educației contabile. De asemenea, modificările reglementărilor în domeniu generează actualizarea manualelor universitare și a cărților de specialitate, fiind necesară adaptarea la noile principii și politici de raportare (Wilson, 2013).

Având în vedere rolul semnificativ al mediului academic în cadrul celui profesional, educația contabilă trebuie să mențină o legătură puternică cu profesia, să aibă contact direct cu profesioniștii (Kutuluk et al., 2012), să încurajeze integrarea profesioniștilor (Njoku et al., 2010), să promoveze integrarea în mediul academic a cercetătorilor-profesioniști (Helden et al., 2010) și să se

implice în procesul de elaborare a politicilor (Wilson, 2013). De asemenea, mediul academic trebuie să aibă în vedere multidisciplinaritatea (Howieson, 2003), domeniile relevante ce par inițial tangente domeniului de studiu, dar care de fapt sunt conectate la realitatea și practica disciplinei (Boyce, 2004), dar și beneficiile oferite de mediul profesional (Paisey & Paisey, 2010; Killian, 2013; Maelah et al., 2012).

Din perspectiva gradului de satisfacție a mediului profesional privind cunoștințele acumulate de viitorii profesioniști în cadrul mediului academic, Sugahara & Boland (2011) apreciază că acesta este dependent de conformitatea mediului academic cu standardele organismelor profesionale. În ceea ce privește corelarea dintre mediul academic și organismele profesiei contabile, autorii susțin că Standardele Internaționale de Educație pentru Profesioniștii Contabili, ce vizează creșterea mobilității globale a contabililor și reducerea diferențelor internaționale privind criteriile pentru dobândirea calității de membru al organismelor profesionale, vor fi eficiente numai dacă organismele profesionale se vor implica în educația contabilă. Un exemplu în acest sens este cazul Australiei, unde disciplinele

Studiu privind

intercorelarea mediului academic cu mediul profesional din perspectiva viitorilor profesioniști. Cazul auditului financiar

1. OBIECTIVELE ȘI METODOLOGIA CERCETĂRII

Cercetarea noastră a avut drept obiectiv investigarea opiniei viitorilor absolvenți cu privire la corelația dintre cunoștințele dobândite la disciplina audit financiar pe parcursul anilor de studiu și cerințele mediului profesional. Pentru realizarea studiului am utilizat ca metodologie de cercetare științifică, cercetarea de tip cantitativ. În acest sens, am elaborat un chestionar ce cuprinde 15 întrebări. Primele douăsprezece întrebări vizează opinia viitorilor absolvenți cu privire la cerințele mediului profesional, capacitatea mediului academic de a le oferi pregătirea necesară pentru integrarea cu succes în mediul profesional, oportunitatea adaptării cunoștințelor oferite de mediul academic și alternativele aferente. Ultimele trei întrebări includ coordonate generale de identificare ale respondenților precum localitatea de domiciliu stabil, vârsta și sexul. Populația supusă investigației a fost reprezentată de studenții anului III ai Facultății de Contabilitate și Informatică de Gestiune din cadrul Academiei de Studii Economice din București. Eșantionul ales este reprezentativ. În perioada februarie-martie 2014 au fost distribuite în format fizic 140 de chestionare viitorilor absolvenți. Rata de răspuns a fost de 111 chestionare, dintre care 104 valide. Din punct de vedere al coordonatelor generale ale respondenților, 40.38% au domiciliul stabil în București, iar 59.62% în alte localități. De asemenea, majoritatea respondenților (87.50%)

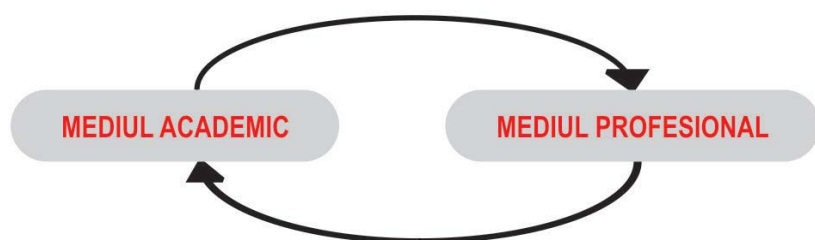
de contabilitate predate la anumite universități sunt acreditate de organismele profesiei contabile. O procedură similară identificăm în cazul organismelor profesiei contabile din România. În acest sens, Camera Auditorilor Financiar din România (CAFR) se implică în mediul academic într-o manieră duală. Astfel, pe baza unui portofoliu de criterii și a protocolurilor încheiate între CAFR și universități, organismul profesional echivalează programele de master organizate de către universități cu testul de acces la stagiu în audit financiar, respectiv durata studiilor de master cu perioada de vechime în domeniul financiar-contabil (CAFR, Hotărârea nr. 35/2012, Hotărârea nr. 265/2011).

Raportat la cercetătorii din mediul aca-

demic, Njoku et al. (2010) consideră că aceștia trebuie să se orienteze atât spre mediul academic, cât și spre mediul profesional, să dețină și calificări profesionale, experiență în mediul profesional și să se implice în realizarea de cercetări aplicate, nu numai științifice.

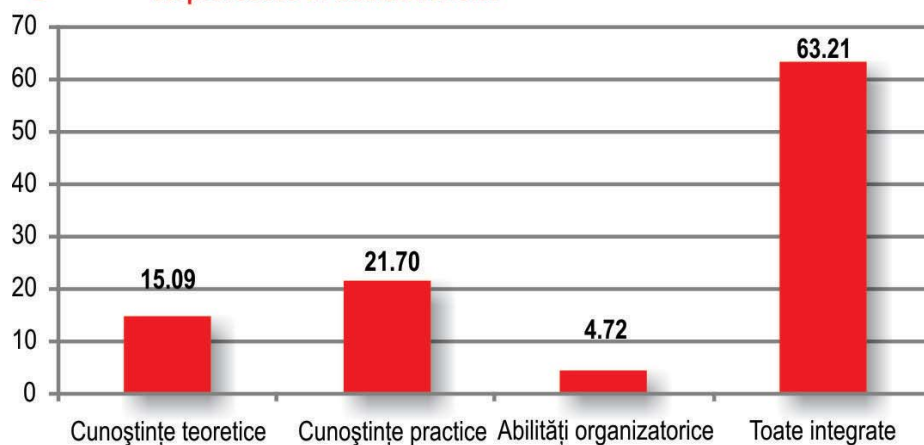
Abordările conceptuale prezentate reflectă intercorelarea dintre mediul academic, mediul profesional și organismele profesiei contabile în formarea viitorilor profesioniști (Figura 1). De asemenea, remarcăm opiniile convergente privind rolul major ce revine mediului academic, acela de a dezvolta raționamentul profesional, de a pregăti și de a forma abilitățile necesare viitorilor absolvenți pentru a se integra și a se dezvolta în mediul profesional.

Figura 1. Intercorelarea dintre mediul academic și mediul profesional

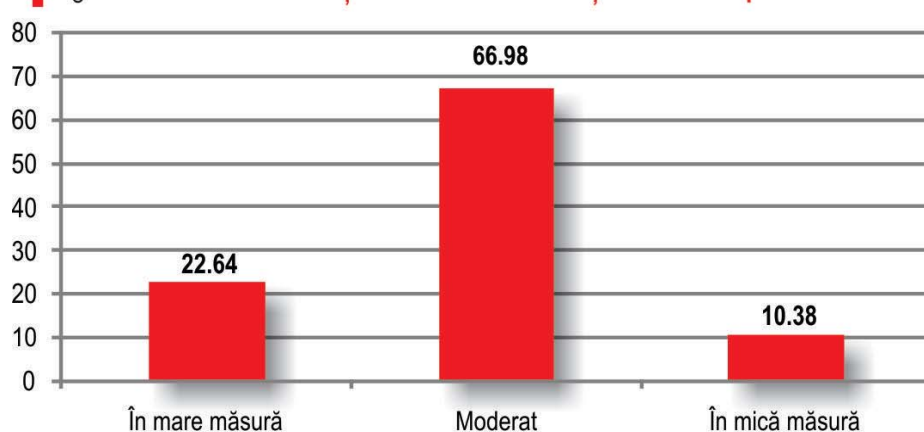
Sursa: Proiecția autorilor

Figura 2. **Așteptările mediului profesional de la absolvenții care doresc să profeseze în audit financiar**

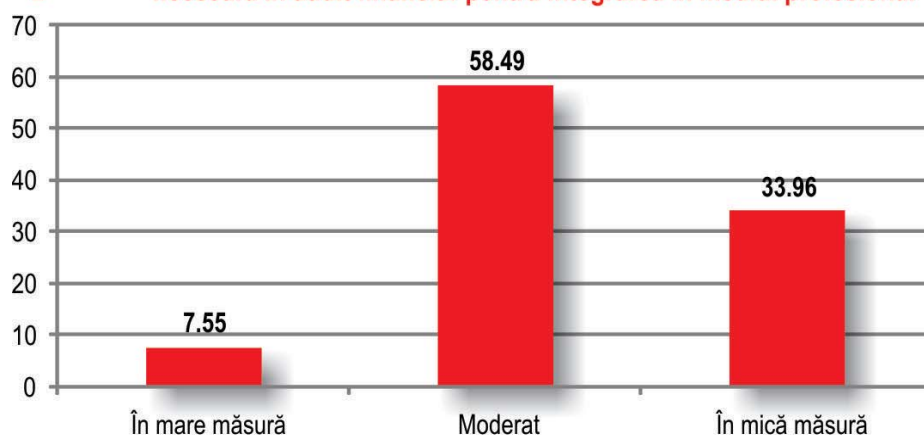
Sursa: Proiecția autorilor

Figura 3. **Corelarea educației contabile cu cerințele mediului profesional**

Sursa: Proiecția autorilor

Figura 4. **Capacitatea mediului academic de a oferi absolvenților pregătirea necesară în audit financiar pentru integrarea în mediul profesional**

Sursa: Proiecția autorilor

sunt de sex feminin, iar media de vârstă a acestora este de 21.49 ani.

2. REZULTATELE STUDIULUI

Din perspectiva așteptărilor cabinetelor de audit de la viitorii profesioniști, 63.21% dintre aceștia consideră că pentru a fi validat de mediul profesional, viitorul absolvent trebuie să dețină într-o manieră integrată cunoștințe teoretice, practice și abilități organizatorice. 21.70% dintre respondenți consideră că pentru activarea în mediul profesional, prevalează cunoștințele practice, 15.09% pledează pentru cunoștințele teoretice și numai 4.72% pentru abilitățile organizatorice (Figura 2).

În ceea ce privește gradul de corelare a educației contabile cu cerințele cabinetelor de audit, 89.62% dintre respondenți consideră că acestea sunt corelate și numai 10.38% sunt de părere că cerințele mediului profesional se reflectă în mică măsură în educația academică (Figura 3).

De asemenea, majoritatea respondenților (66.04%) consideră că mediul academic le oferă pregătirea necesară în audit financiar pentru a profesa în cadrul cabinetelor de audit. 33.96% dintre respondenți apreciază ca fiind redus gradul de utilitate al cunoștințelor dobândite în mediul academic pentru integrarea în mediul profesional (Figura 4). Această opțiune ar putea fi explicată prin faptul că, în cadrul cabinetelor de audit, selecția viitorilor angajați sau debutul perioadei de angajare este precedată de efectuarea de cursuri de formare profesională.

În ceea ce privește aplicabilitatea în mediul profesional a cunoștințelor dobândite în audit financiar în cadrul mediului academic, 78.30% dintre respondenți afirmă că acestea se regăsesc în practică (Figura 5). Gradul redus de aplicabilitate a cunoștințelor teoretice în practică, atribuit de către respondenți (21.70%) se poate datora faptului că îndeobște, clienții cabinetelor de audit sunt eterogeni atât din punct de vedere

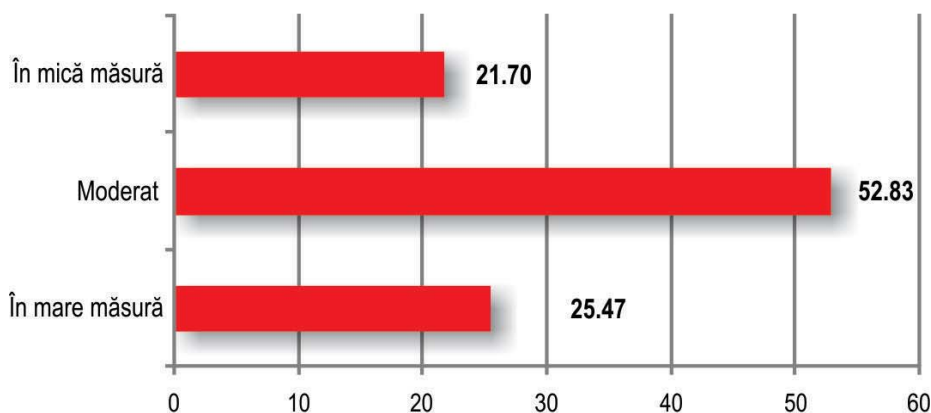
al obiectului de activitate, complexității activității, cât și a culturii contabile. Astfel, apar elemente inovatoare care completează portofoliului cognitiv al profesionistului contabil. 76.42% dintre respondenți consideră că abilitățile și cunoștințele de audit financiar acumulate în mediul academic le oferă șanse mai mari de integrare în cabinetele de audit. Opțiunea respondenților (18.87%) pentru gradul redus în care cunoștințele de audit financiar facilitează accesul în mediul profesional ar putea fi explicată prin faptul că profesioniștii care activează în cadrul cabinetelor de audit nu sunt numai absolvenți ai domeniului de studii de contabilitate (Figura 6).

În ceea ce privește impactul cunoștințelor de audit financiar acumulate în mediul academic asupra deciziei mediului profesional, majoritatea respondenților (83.02%) sunt de părere că acestea sunt relevante pentru mediul profesional, iar 16.98% apreciază ca având o relevanță redusă (Figura 7). Acest punct de vedere ar putea fi explicat de politicile de resurse umane existente la nivelul cabinetelor de audit, conform cărora prevalența cunoștințelor de audit financiar este redusă, iar acestea optează pentru organizarea de cursuri de formare profesională pentru angajații noi.

Factorii determinanți pentru viitorii absolvenți privind acumularea de cunoștințe de audit financiar pe parcursul anilor de studiu din cadrul facultății au fost clasificați de către respondenți astfel: interesul de a dobândi cât mai multe cunoștințe: 3.60 puncte; dorința de integrare pe piața muncii: 3.59 puncte; conținutul disciplinei: 3.36 puncte; modul de predare al profesorului: 3.18 puncte, dar și promovarea examenului: 2.92 puncte (Figura 8).

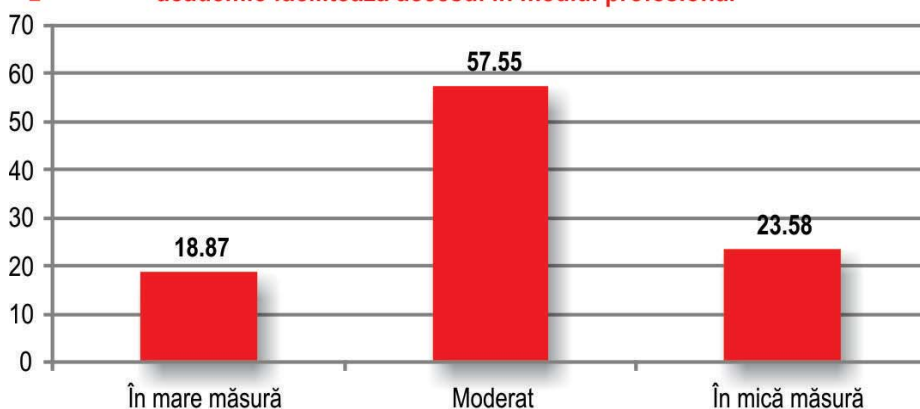
Focalizarea respondenților pe procesul cognitiv este evidențiată și de experiența profesională redusă în audit financiar. În acest sens, numai 17 respondenți au declarat că au acumulat experiență prac-

Figura 5. Gradul de aplicabilitate în mediul profesional a cunoștințelor de audit financiar acumulate în cadrul mediului academic

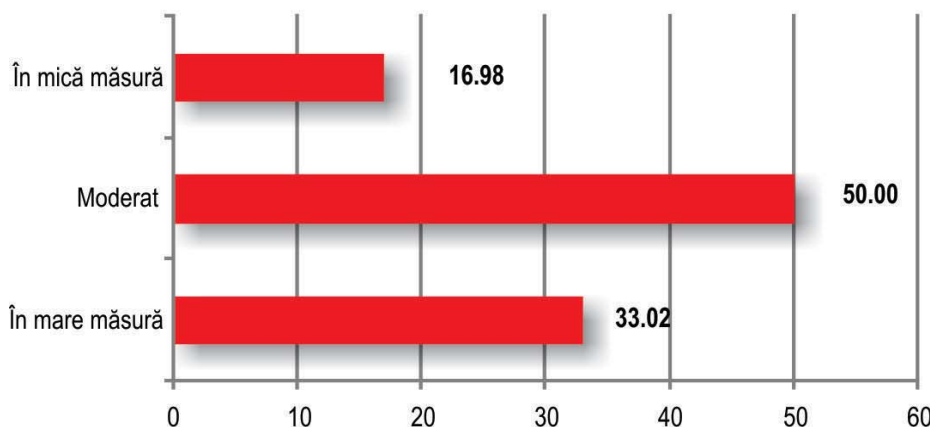
Sursa: Proiecția autorilor

Figura 6. Gradul în care cunoștințele de audit financiar acumulate în mediul academic facilitează accesul în mediul profesional

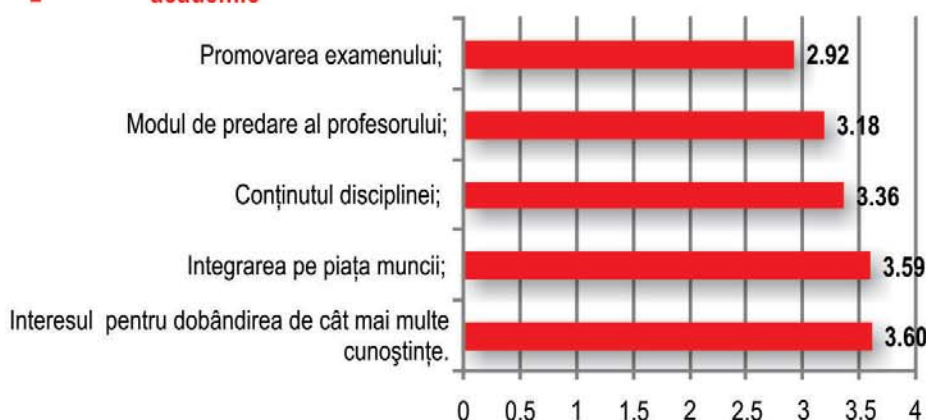
Sursa: Proiecția autorilor

Figura 7. Impactul cunoștințelor de audit financiar acumulate în mediul academic asupra deciziei mediului profesional

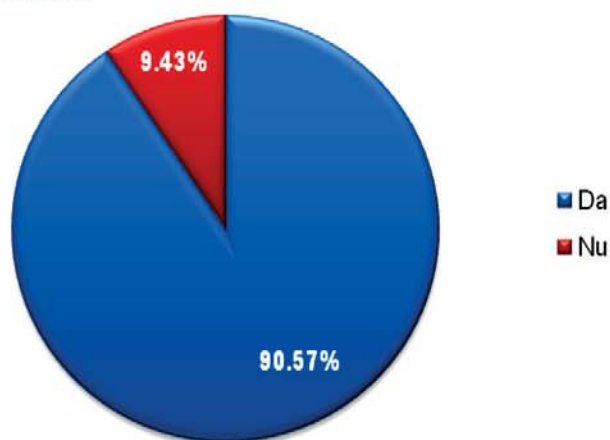
Sursa: Proiecția autorilor

Figura 8. **Motivarea însușirii cunoștințelor de audit financiar în mediul academic**

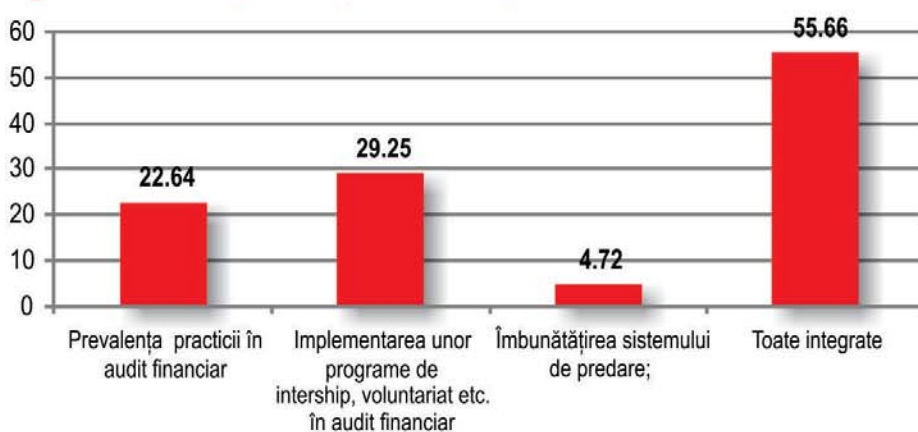
Sursa: Proiecția autorilor

Figura 9. **Disponibilitatea viitorilor absolvenți de a participa la programe de voluntariat pentru a dobândi experiență profesională în audit financiar**

Sursa: Proiecția autorilor

Figura 10. **Principalele adaptări ale disciplinei audit financiar**

Sursa: Proiecția autorilor

tică în audit financiar și au aplicat în practică 76.47% din portofoliul de cunoștințe acumulate în mediul academic, ceea ce evidențiază gradul ridicat de corelare a mediului academic cu cel profesional. Totuși, pentru viitorii profesioniști prezintă interes și experiența profesională, 90.57% dintre aceștia fiind dispuși să participe la programe de voluntariat desfășurate în cadrul cabinetelor de audit pentru a dobândi experiență profesională (Figura 9).

De asemenea, interesul respondenților pentru acumularea de experiență profesională pe parcursul studiilor universitare este reflectat și de opiniile majoritare ale acestora privind adaptarea modului de abordare a disciplinei audit financiar. Modalitățile de adaptare a disciplinei de audit financiar validate de către respondenți sunt următoarele: implementarea unor programe de intership, voluntariat (29.25%), prevalența stagiilor de practică în audit financiar (22.64%), adaptarea sistemului de predare (4.72%). Rezultă că 55.66% dintre respondenți sunt partizanii manierei integrate de adaptare a disciplinei audit financiar, respectiv implementarea unor programe de intership, voluntariat; prevalența stagiilor de practică în auditul financiar; și adaptarea sistemului de predare (Figura 10).

Concluzii

Cercetarea efectuată la nivel conceptual evidențiază importanța mediului academic pentru cel profesional, precum și necesitatea coroborării dintre mediul academic și cel profesional, în vederea formării și dezvoltării cognitive și a raționamentului profesional al viitorilor absolvenți în concordanță cu tendințele în domeniu.

Din perspectiva cercetării empirice privind investigarea opiniei viitorilor absolvenți cu privire la intercorelarea dintre mediul academic și cel profesional în ceea ce privește auditul financiar, rezultatele au evidențiat o implicare

duală a celor două medii. Astfel, viitorii absolvenți consideră că educația contabilă este corelată cu cerințele mediului profesional, oferindu-le pregătirea necesară pentru a profesa în cadrul cabinetelor de audit și pentru a avea șanse mai mari de integrare în mediul profesional. De asemenea, portofoliul conceptual și aplicativ acumulat în audit financiar în cadrul mediului academic influențează, în opinia respondenților, decizia mediului profesional cu privire la integrarea acestora. Legătura dintre mediul profesional și cel academic este susținută și de relevanța pe care viitorii absolvenți o atribuie, în cadrul desfășurării studiilor universitare, programelor de practică, internship, voluntariat sau prevalenței stagiilor de practică în audit. În opinia respondenților, pentru integrarea în mediul profesional de audit este necesară nu doar dobândirea cunoștințelor teoretice, dar și a celor practice și organizatorice. De aceea, majoritatea ar fi dispuși să participe la programe de voluntariat desfășurate în cadrul cabinetelor pentru a dobândi experiență în audit financiar. Însă, pe baza rezultatelor cercetării efectuate constatăm că, deși mediul academic oferă viitorilor absolvenți educația contabilă corespunzătoare pentru integrarea cu succes în mediul profesional, viitorii absolvenți fiind motivați să se pregătească la audit financiar în special pentru a dobândi cât mai multe cunoștințe și a se integra în mediul profesional, aceștia apreciază ca fiind necesară adaptarea modului de abordare a disciplinei din perspectiva implicării mediului profesional.

Cu privire la limitele cercetării, considerăm că una din limitele majore ce afectează comparabilitatea la nivelul mediului academic este faptul că s-au analizat numai informațiile furnizate de viitorii absolvenți ai unei facultăți dintr-un singur centru universitar. Însă este cunoscut faptul că în mediul academic se aplică principiul autonomiei universitare și, prin urmare, modul de abordare al disciplinei audit financiar este eterogen. ●

Acknowledgements

Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului POSDRU/156/1.2/S/133202 cu titlul „Armonizare prin inovare în evaluarea cunoștințelor în domeniul contabilitate”, proiect cofinanțat din Fondul Social European prin intermediul Programului Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013.

This work was conducted within the project POSDRU/156/1.2/S/133202 entitled "Harmonization through innovation in evaluating knowledge in accounting", co-funded by European Social Fund through the Sectoral Operational Programme Human Resources Development 2007-2013.

Bibliografie

- Assenso-Okofu, O., Ali, M.J., Ahmed, K., *The Development of Accounting and Reporting in Ghana*, The International Journal of Accounting, Volume 46, Issue 4, December 2011, pg. 459-480, disponibil la <http://www.sciencedirect.com>, accesat la data de 15 mai 2013
- Boyce, G., *Critical accounting education: teaching and learning outside the circle*, Critical Perspectives on Accounting, Volume 15, Issues 4-5, May-July 2004, pg. 565-586, <http://www.sciencedirect.com>, accesat la data de 15 mai 2013
- Howieson, B., *Accounting practice in the new millennium: is accounting education ready to meet the challenge?*, The British Accounting Review, Volume 35, Issue 2, June 2003, pg. 69-103, <http://www.sciencedirect.com>, accesat la data de 15 mai 2013
- Jan van Helden, G., Aardema, H., ter Bogt, H. J., Groot T. L.C.M., *Knowledge creation for practice in public sector management accounting by consultants and academics: Preliminary findings and directions for future research*, Management Accounting Research, Volume 21, Issue 2, June 2010, pg. 83-94, disponibil la <http://www.sciencedirect.com>, accesat la data de 15 mai 2013
- Killian L., *The budgetary interview: Intentional learning for students in governmental and non-profit accounting*, Journal of Accounting Education, Volume 31, Issue 3, September 2013, pg.350-362, <http://www.sciencedirect.com>, accesat la data de 15 mai 2013
- Kutluk, F. A., Donmez, A., Utku, B. D., Erdogan, M., *Expectation of Accounting Professionals From Accounting Education: An Antalya Research*, Procedia - Social and Behavioral Sciences, Volume 62, 24 October 2012, pg. 418-423, disponibil la <http://www.sciencedirect.com>, accesat la data de 15 mai 2013
- Maelah, R., Aman, A., Mohamed, Z. M., Ramli R., *Enhancing Soft Skills of Accounting Undergraduates through Industrial Training*, Procedia - Social and Behavioral Sciences, Volume 59, 17 October 2012, pg. 541-549, disponibil la <http://www.sciencedirect.com>, accesat la data de 15 mai 2013
- Njoku, J. C., van der Heijden, B. I.J.M., Inanga, E. L., *Fusion of expertise among accounting faculty: towards an expertise model for academia in accounting*, Critical Perspectives on Accounting, Volume 21, Issue 1, January 2010, pg. 51-62, disponibil la <http://www.sciencedirect.com>, accesat la data de 15 mai 2013
- Paisey, C. and Paisey N.J., *Developing skills via work placements in accounting: Student and employer views*, Accounting Forum, Volume 34, Issue 2, June 2010, pg. 89-108, disponibil la <http://www.sciencedirect.com>, accesat la data de 15 mai 2013
- Sugahara, S., Boland, G., *Effects of exposure to the International Education Standards on perceived importance of the global harmonization of accounting education among Japanese accounting academics*, Advances in Accounting, Volume 27, Issue 2, December 2011, pg. 382-389, disponibil la <http://www.sciencedirect.com>, accesat la data de 15 mai 2013
- Wilson, E., *An historical perspective on governmental accounting education*, Journal of Accounting Education, Volume 31, Issue 3, September 2013, pg. 244-251, disponibil la <http://www.sciencedirect.com>, accesat la data de 15 mai 2013
- Camera Auditorilor Financiari din România, Hotărârea nr. 35/2012 pentru modificarea Procedurilor privind acordarea de excepții de la vechimea în activitatea financiar-contabilă și de la testul de cunoștințe în domeniul financiar-contabil, pentru accesul la stagiul, aprobate prin Hotărârea nr. 265/2011, disponibilă la <http://www.cafr.ro/uploads/Hot.%2035%2019.09.2012.pdf>; accesat la data de 10 mai 2013
- Camera Auditorilor Financiari din România, Hotărârea nr. 265/2011 pentru aprobarea Procedurilor privind acordarea de excepții de la vechimea în activitatea financiar-contabilă și de la testul de cunoștințe în domeniul financiar-contabil, pentru accesul la stagiul, disponibilă la <http://www.cafr.ro/uploads/Hot%20265-2011.pdf>; accesat la data de 10 mai 2013

Consolidarea datelor sursă pentru raportări în audit

Daniel HOMOCIANU*
& Dinu AIRINEI**

Introducere

Prezenta lucrare pornește de la anumite lipsuri sesizate în practica utilizării datelor din rapoarte deja generate – fie statice, fie sub formă de analize multidimensionale bazate pe web insuficient reprezentate. De cele mai multe ori, problemele apar atunci când datele sunt dispuse multiaxial, iar utilizatorul final dorește să dinamizeze reprezentarea curentă plecând de la forma statică sau când acesta constată că, deși dinamică, forma de reprezentare este lipsită de grafice dinamice sau de formătări grafice.

Dincolo de acest scenariu, care implică aparent o banală schimbare de format, utilizarea datelor pentru raportări, indiferent de mecanismele folosite pentru stocarea acestora încă se confruntă cu numeroase probleme ce țin de redundanțe și erori. Respectând principiul GIGO¹ (Garbage In, Garbage Out²), tratarea nonșalantă a acestor deficiențe la nivelul surselor generează probleme, câteodată mult mai mari la nivelul rapoartelor și al interpretării acestora.

Conceptul de consolidare a datelor, care apare încă din titlul acestei lucrări, este tratat atât în sens restrâns, cu referire la anumite tehnici concrete de prelucrare și la modalități de agregare a datelor³, cât și în sens larg, plecând de la ideea creării suportului pentru date durabile.

Abstract

Consolidating Source Data in Audit Reports

Under the current conditions where the smooth running of the audit activity involves taking into account the multiple aspects to be analyzed for the same problem and, very often, several data sources, the quality, speed and flexibility of reporting in strict relation with the quality, speed and flexibility of data processing are key factors for the success of this activity. This paper displays both theoretically and also with practical examples and arguments some specific features of these key factors. The innovations refers both to enrich the examples and figures described with references to the scenarios developed and effectively captured by the authors and also to a data processing technique proposed and theoretically described in this material and which is more justified in the light of certain limits notified to current software applications, specifically in the category of databases, spreadsheets and web-based multidimensional data analysis applications.

Key words: data, enterprise data management, dynamic reports, the S-DOT technique

JEL Classification: C61,D81,D83,M42

Cuvinte cheie: date, managementul datelor organizației, rapoarte dinamice, tehnica S-DOT

* Cercetător științific, dr., Dep. de Cercetare, FEAA, Universitatea „Al. I. Cuza” Iași, e-mail: dan.homocianu@gmail.com

** Prof. univ. dr., Dep. de Contabilitate, Informatică Economică și Statistică, FEAA, Universitatea „Al. I. Cuza” Iași, e-mail: adinu@uaic.ro

1 https://www.princeton.edu/~achaney/tmve/wiki100k/docs/Garbage_In_Garbage_Out.html

2 <http://www.techterms.com/definition/gigo>

3 <http://office.microsoft.com/en-us/excel-help/consolidate-data-in-multiple-worksheets-HP010095249.aspx>

Pentru a argumenta aplicabilitatea aspectelor teoretice și practice din această lucrare în domeniul financiar-contabil și al auditului financiar este suficient să amintim despre concepte precum controlul mixt și auditul încrucișat, cu diversitatea de surse de date și perspective de analiză pe care aceste tehnici o implică. Prin urmare, formatele variate ale diferitelor documente utilizate, necesitatea suportului lor fizic (hârtie), chiar și în condițiile mai noi ale acceptării la monitorizări, controale și auditări a formatului scanat, însoțit în cazuri speciale și de speciemenle de semnături și de documentul electronic editabil, riscurile inerente la preluarea manuală sau semiautomată a datelor, insuficienta standardizare a prelucrărilor, măsurile insuficiente pe linia acceptării semnăturii electronice și a generalizării sistemelor de raportare via Internet⁴ sunt doar câteva exemple evocatoare în sensul argumentării începute mai sus.

Managementul datelor în sistemele de audit

Confruntate cu problema crescândă a datelor pe care nu se pot baza, foarte multe companii au apelat la MDO-Managementul Datelor Organizației. Din nefericire însă, foarte multe organizații utilizează MDO pentru a se adresa unor simptome ale datelor cu probleme, când singura modalitate de a rezolva cu adevărat problemele este raportarea la cauzele lor. Dacă nu se ține seama de acuratețea datelor de intrare, apar dificultăți în profunzimea sistemului, în toate operațiile de prelucrare și raportare.

MDO eficace se raportează la sursa datelor, dar nu se oprește acolo, ajutând de asemenea la gestionarea datelor pe parcursul întregului lor ciclu de viață. O

soluție cuprinzătoare MDO include capacități de: delimitare, curățare și monitorizare pentru a îmbunătăți calitatea datelor; metadate pentru a asigura definiții și folosiri consistente; guvernanța datelor pentru a asigura supravegheri în curs de desfășurare și puneri în aplicare ale standardelor și procedurilor; filtre de securitate pentru a asigura date accesibile și sigure; managementul datelor esențiale. Îmbunătățirile în aceste direcții pot ajuta la producerea de date pe care o anumită organizație să se poată baza de la bun început.

Cu titlu de exemplu, serviciile suport de tip MDO oferite de compania Deloitte se referă la:

- ➔ modele de administrare, gestiune a proprietății și guvernanță a datelor;
- ➔ standarde, politici și proceduri de date;
- ➔ clasificare de date, ierarhizări și structurare;
- ➔ definiția și armonizarea datelor de bază;
- ➔ soluții de management al proiectării și creării datelor de bază;
- ➔ delimitarea, curățarea și monitorizarea datelor;
- ➔ depozite de metadate;
- ➔ arhivarea, extragerea și securitatea datelor;
- ➔ tipare arhitecturale MDO și practici efective.⁵

Metodologia cercetării

Datele din studiile on-line de la care s-au început testele demonstrative suport pentru întregul material au fost prelucrate de autori în cadrul unei cercetări cu pronunțat caracter aplicativ. Ele au fost obținute însă de o organizație de profil, la care vom face câteva

referiri succinte în cele ce urmează, prin aplicare de chestionare și analiză cantitativă. În privința acronimului aferent tehnicii propuse aici, demersul finalizat cu alegerea sa a fost unul de natură exploratorie și caracterizat prin tatonări și incrementări.

De ce Google Refine?

La o primă vedere, Google Refine poate fi descris ca un program de calcul tabelar mai puternic atât pe partea de date text, cât și pentru date numerice. Ca și Microsoft Excel, poate importa și exporta date în formate precum .tsv (Tab Separated Values), .csv (Comma Separated Values), .xml (Extensible Markup Language) și .json (Java Script Object Notation).

Google Refine oferă însă și un set de algoritmi interni care găsesc expresii textuale scrise diferit, dar care ar putea să fie grupate împreună. După importarea datelor, se pot selecta opțiuni succesive de editare a datelor (Edit cells, Cluster and edit), după care se poate alege algoritmul de utilizat. Ulterior execuției, utilizatorul decide dacă acceptă sau refuză fiecare sugestie. De exemplu, va spune DA la combinarea „Microsoft” cu „Microsoft Corp.” și NU la combinarea valorilor „Coach Inc.” cu „CCH Inc.” Dacă sunt oferite prea puține sau prea multe sugestii, atunci se poate schimba puterea funcției de sugestie.

Google Refine are și opțiuni numerice care produc vizualizări rapide ale distribuției datelor. Această funcționalitate poate scoate în evidență anomalii, rezultat al unor erori de introducere a datelor (800,0 LEI în loc de 80,00LEI pentru salariul orar) sau inconsistențe precum diferențele de raportare de la o intrare la alta: salarii pe oră/săptămână / lună.⁶

4 <http://www.ccfiscali.ro/content/editoriale/editoriale%20nr%2020.pdf>

5 http://www.deloitte.com/view/en_US/us/Services/consulting/technology-consulting/7e4f50b1e37210VgnVCM100000ba42f00aRCRD.htm

6 http://www.computerworld.com/s/article/9215504/22_free_tools_for_data_visualization_and_analysis?pageNumber=2

Câteva funcționalități, pe care autorii lucrării, obișnuiți cu utilitatea tradiționalului VBA (Visual Basic for Applications) folosit în tandem cu programul de calcul tabelar Microsoft Excel, le-au apreciat foarte mult la Google Refine, țin de:

1. posibilitatea de transformare a datelor plecând chiar de la reprezentări multiaxiale prin operații succesive precum transpoziții și împărțiri de coloane;
2. posibilitatea memorării oricărei succesiuni de transformări însoțită de generare de script .json corespunzător;
3. posibilitatea refolosirii scriptului pentru seturi de date necesitând același tip de transformări.

În ceea ce privește curățirea datelor⁷, Google Refine, deși este o aplicație de dată relativ recentă⁸, dispune deja de documentații cuprinzătoare.

Este vorba de exemple concrete de curățire, dar și de documentații pentru: instalare, surse de date, operații, expresii, limbaj, variabile, controale, funcții și export⁹. La ele se pot adăuga și demonstrații video on-line¹⁰, blog-uri¹¹ și alte resurse dedicate.

Crearea suportului pentru raportări dinamice îmbogățite – tehnica S-DOT

Funcționarea facilităților de generare de analize multidimensionale din aplicațiile curente cu specific (programe de calcul tabelar, sisteme de gestiune a bazelor de date, aplicații on-line) este condiționată cel mai adesea de existența surselor de date în format relațional - înregistrări în tabele cu multiple câmpuri.

Pe lângă multiplele avantaje legate de curățirea datelor, o facilitate pe care o oferă programul Google Refine este depivotarea datelor¹², utilă mai ales atunci când avem nevoie de un raport dinamic, care să ofere flexibilitate în gestionarea axelor de analiză și să permită includerea de reprezentări și formatare grafice. Dacă nu avem acces direct la raportul dinamic (ex: tabel/grafic pivot sau set de date în aplicația on/off-line de reprezentare a datelor multidimensionale) sau dacă acesta nu există (nu a fost proiectat dinamic), va trebui să-l generăm plecând de la imaginea sa statică (**Figura 1** - stânga). Prin urmare, va trebui să avem în vedere

necesitatea unei tehnici pe care o denumim aici S-DOT (Static to Dynamic Output Technique – deși inițial ne gândisem la OFO: Output From Output) și care se fundamentează pe specificul arhitecturilor software actuale, care impun, ca punct de plecare pentru analize multidimensionale (OLAP), date în format relațional. Folosind această tehnică, vom evita un consum prea mare de timp care apare dacă recurgem la multiple operații de editare manuale. Denumirea la care se reduce acronimul poate trimite cu gândul la „small dots” (puncte mici), respectiv la ideea de reîntoarcere la date atomice (înregistrări în tabele) pentru a putea obține, în baza lor, rapoarte dinamice adaptabile la cerințe variate de analiză. O altă conotație pentru S este cea legată de funcțiile sinus/cosinus care sugerează întoarcerea de la un nivel superior de reprezentare a datelor (rapoarte multidimensionale statice), către unul inferior (date sub formă de înregistrări) și apoi iarăși către unul superior (rapoarte multidimensionale dinamice).

Pentru o descriere pe larg a tehnicii S-DOT, vom avea în vedere un scenariu de lucru efectiv creat de autori și publicat sub formă de materiale video (playlist-6 piese)¹³, care va porni de la o

Figura 1. De la un raport sursă static la unul dinamic, cu tehnica S-DOT

Anali e tërësive të punës së kryer në vitet 2018-2022											
Auditori	2018		2019		2020		2021		2022		
	Numar	Procent	Numar	Procent	Numar	Procent	Numar	Procent	Numar	Procent	
Altele	8	36%	9	39%	11	44%	11	44%	11	44%	
D	6	27%	5	22%	6	24%	5	20%	6	24%	
EY	2	9%	2	9%	1	4%	2	8%	2	8%	
K	4	18%	5	22%	5	20%	5	20%	4	16%	
P	2	9%	2	9%	2	8%	2	8%	2	8%	

Auditori An Nr %			
Altele	2018	8	36%
Altele	2019	9	39%
Altele	2020	11	44%
Altele	2021	11	44%
Altele	2022	11	44%
D	2018	6	27%
D	2019	5	22%
D	2020	6	24%
D	2021	5	20%
D	2022	6	24%

Data			
Auditori	An	Average of Nr	Max of %
Altele	2018	8	0.36
	2019	9	0.39
	2020	11	0.44
	2021	11	0.44
	2022	11	0.44
Altele Total		10	0.44
D		5.6	0.27
EY		1.8	0.09
K		4.6	0.22
P		2	0.09
Grand Total		4.8	0.44

Sursa: Proiectie proprie

⁷ <http://schoolofdata.org/handbook/recipes/cleaning-data-with-refine/>

8 5 mai 2010 - <https://github.com/OpenRefine/OpenRefine/wiki/Whats-New>

9 <https://github.com/OpenRefine/OpenRefine/wiki/Documentation-For-Users>

10 Google Refine 2.0 – Introduction: http://www.youtube.com/watch?v=B70J_H_zAWM; [cO8NVCs_Ba0](http://www.youtube.com/watch?v=cO8NVCs_Ba0); [5tsvz3ibYzk](http://www.youtube.com/watch?v=5tsvz3ibYzk)

11 <http://blog.ouseful.info/tag/google-refine/>

12 <http://blogs.worldbank.org/opendata/unpivoting-data-excel-open-refine-and-python>

13 playlist teste: <https://www.youtube.com/watch?v=W0KxGvSIIjY&list=PLkA3hbHQGQUByhORQVbjiwwuU150MN09n>

aplicație OLAP bazată pe web (Figura 2). Vom detalia și felul în care, fără a interveni prea mult prin editare, reușim

să generăm într-un interval de timp foarte scurt suportul relațional necesar pentru generarea rapidă în medii off-

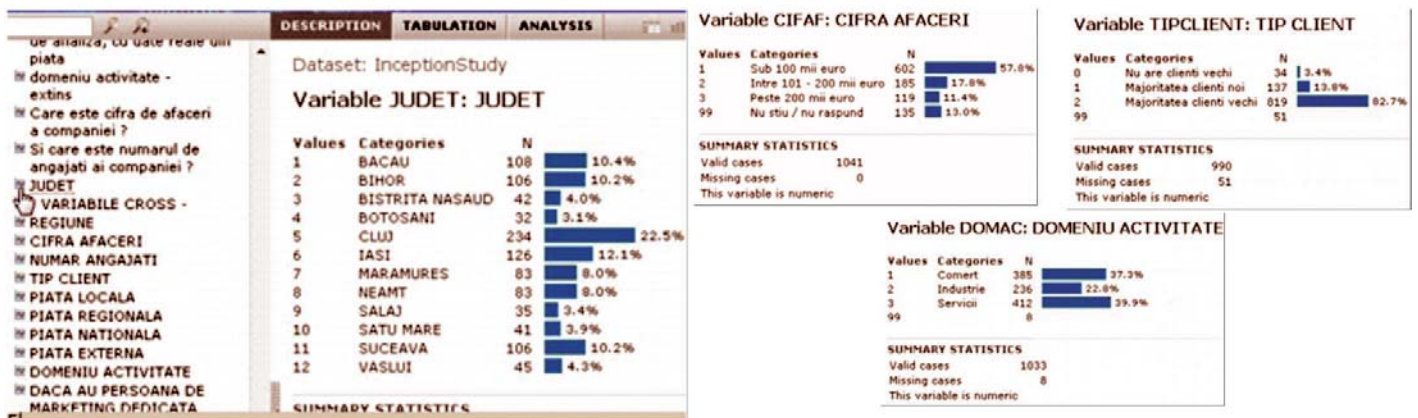
line a unui raport dinamic bazat pe o analiză multidimensională configurată on-line și care folosește 4 variabile tip

Figura 2. Analiza multidimensională bazată pe web cu 4 perspective de analiză

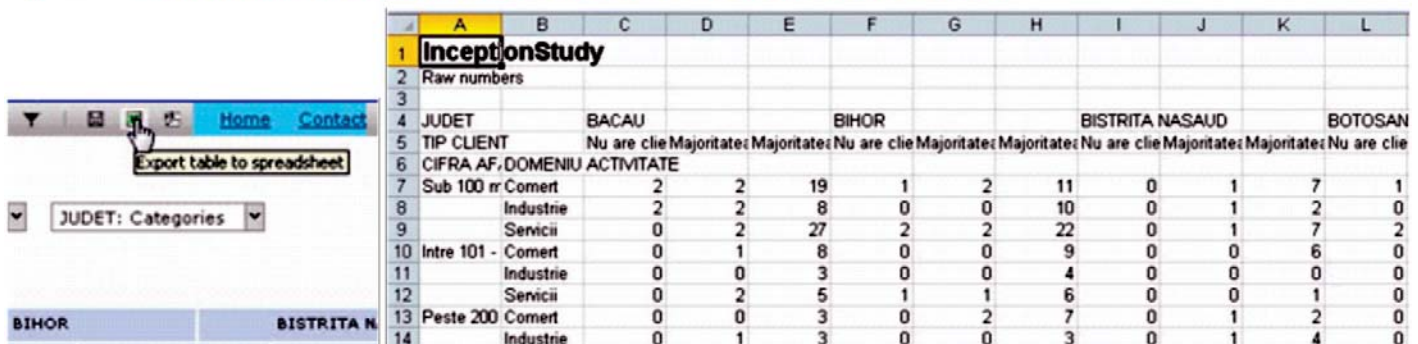
Sursa: Proiecție proprie

Figura 3. Semnificația variabilelor - metadata

Sursa: Proiecție proprie

Figura 4. Exportul analizei multidimensionale în format foaie de calcul (raport static)

Sursa: Proiecție proprie

dimensiune (perspectivă de analiză), respectiv una de tip măsură (număr de răspunsuri - aici măsură implicită).

Aceste variabile (Figura 3) sunt parte dintr-un studiu demonstrativ publicat pe web și bazat pe o cercetare cantita-

tivă realizată de o firmă românească¹⁴ de marketing și cercetări de piață, prin aplicarea a 1000 de chestionare¹⁵. În

Figura 5. Simple operații înainte de prelucrarea cu Google Refine: generare valori lipsă (auto-fill)

	JUDET	BACAU	BIHOR
4	TIP CLIENT	Nu are cli Majoritate; Majoritate; Nu are cli	
5	CIFRA AF. DOMENIU ACTIVITATE		
6	Sub 100 m	Comert	2 19 1
7	Industria	2 2 8 0	
8	Service	0 2 27 2	
9	Intre 101 -	Sub 100 mil euro	0 1 8 0
10	Industria	0 0 3 0	
11	Service	0 2 5 1	
12	Peste 200	Comert	0 0 3 0
13			

Sursa: Proiecție proprie

Figura 6. Simple operații înainte de prelucrarea cu Google Refine: adăugări și ștergeri pe axe

	A	B	C	D	E	F
1	Inc	Cut				
2	Raw	Copy				
3		Paste Options:				
4		A				
5	JUD	Paste Special...				
6	TIP C	Insert				
7	CIFR	Delete				
8	Sub	Clear Contents				
9		Format Cells...				
10	Intre	Column Width...				
11		Hide				
12	Pest	Unhide				
13						
14						
15						
16	Nu s					

Sursa: Proiecție proprie

Figura 7. Simple operații înainte de prelucrarea cu Google Refine: concatenare (inclusiv separatorul „.”)

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1	SUM								
2	Raw numbers								
3	JUDET	BACAU	BACAU	BACAU	BIHOR	BIHOR	BIHOR		
4	TIP CLIENT	Nu are cli Majoritate; Majoritate; Nu are cli Majoritate; Majoritate							
5	CIFRA AF. DOMENIU ACTIVITATE								
6	Sub 100 m	Comert	2	19	1	2	11		
7	Industria	2	2	8	0	0	10		
8	Service	0	2	27	2	2	22		
9	Intre 101 -	Comert	0	1	8	0	9		
10	Industria	0	0	3	0	0	4		
11	Service	0	2	5	1	1	6		
12	Peste 200	Comert	0	0	3	0	2		
13	Industria	0	1	3	0	0	3		
14									

Sursa: Proiecție proprie

Figura 8. Generarea unui script VBA - Excel prin memorarea unei succesiuni de operații (macro)

Click here to start recording

```

Sub Example()
    ' Example Macro
    ' This macro will change the font of the active sheet and make the font in cell A1 larger and bold
    ' Keyboard Shortcut: Ctrl+H

    Cells.Select
    With Selection.Font
        .Name = "Courier New"
        .Size = 11
        .Strikethrough = False
        .Superscript = False
        .Subscript = False
        .OutlineFont = False
        .Shadow = False
        .Underline = xlUnderlineStyleNone
        .ThemeColor = xlThemeColorLight1
    End With
End Sub

```

Sursa: Prelucrări proprii, <http://www.tips-for-excel.com/2011/05/how-to-record-an-excel-macro/>

Figura 9. Împărțirea primei coloane în mai multe subdiviziuni, înainte de redenumirea rezultatelor

Split column Column into several columns

How to Split Column

by separator

Split into

by field lengths

List of integers separated by commas, e.g., 5, 7, 15

After Splitting

☒ Guess cell type

☒ Remove this column

Sursa: Proiecție proprie, Tutorialul de prelucrare încărcat de autori la adresa: www.youtube.com/watch?v=OvsxQCvNGTw (sau nr. 2 din playlist)

¹⁴ <http://www.operationsresearch.ro/about.htm>

¹⁵ http://www.cityaudit.ro/webview/files/Rezumat_Proiect_Cityaudit.pdf

condițiile în care tehnica S-DOT a presupus și export on-line în format foaie de calcul (.xls - Figura 4), programul de prelucrare a datelor de la Google (Refine) a asigurat o doză consistentă de portabilitate, nefiind nevoie de conversie în formatul .csv - cu multiple utilizări în mediile on-line. Același lucru îl putem scrie și despre tehnologia Nesstar din spatele aplicației OLAP bazată pe web, parte din platforma www.cityaudit.ro utilizată de noi, deși nu asigură suport direct pentru exportul analizelor multidimensionale ca tabele pivot .xls.

Din moment ce s-au folosit în analize mai multe variabile pe o axă (raport 4:2), în Microsoft Excel a fost nevoie de prelucrări suplimentare: completări automate de date cu simple operații *drag&drop* (Figura 5), adăugări și ștergeri de linii și coloane (Figura 6), reuniuni de valori despărțite de separatori la nivelul fiecărei celule dintr-o singură nouă linie/coloană (Figura 7).

Toate aceste prelucrări pot fi înregistrate foarte simplu sub forma unui script de prelucrare Microsoft VBA (Figura 8 - macroinstrucțiuni). Ulterior, scriptul poate fi optimizat încât să identifice automat numărul de variabile compuse (produs cartezian de valori pentru reprezentarea mai multor variabile / dimensiuni / perspective de analiză, pe aceeași axă), cel puțin la nivelul axelor Ox, Oy și, cel puțin pentru tipul de fișiere exportate, folosind tehnologia Nesstar din spatele platformei on-line suport pentru analize multidimensionale: www.cityaudit.ro.

În continuare, fișierul obținut a fost încărcat în Google Refine, s-a creat un proiect și apoi au fost urmate câteva transformări succesive:

1. o împărțire a primei coloane în 2 subdiviziuni (în baza separatorului definit în Excel, „;” - Figura 9)
2. o transpoziție de celule (Figura 10) presupunând următoarele:
 - a) denumirile coloanelor (valorile din capul de tabel începând cu

Figura 10. Transpoziția de celule de tipul «coloane în linii» cu generare de înregistrări

The screenshot displays the Google Refine interface. At the top, it shows '12 rows' and 'Extensions: Freeb'. Below this is a table with columns: 'All', 'CA', 'Domeniu', 'BACAU: Nu are c', 'BACAU: Majorita', 'BACAU: Majorita', and 'BHOR: Nu are cli'. The table contains 12 rows of data. A context menu is open over the table, showing options like 'Facet', 'Text filter', 'Edit cells', 'Edit column', 'Transpose', 'Sort...', 'View', and 'Reconcile'. The 'Transpose' option is highlighted, and a sub-menu is visible with options: 'Transpose cells across columns into rows...', 'Transpose cells in rows into columns...', and 'Columnize by key/value columns...'. Below the table, the 'Transpose Cells Across Columns Into Rows' dialog is open. It shows 'From Column' as 'CA' and 'To Column' as 'mix'. The 'Transpose into' section has 'Two new columns' selected. The resulting table shows the transposed data with a new column named 'mix'.

Sursa: Proiecție proprie, Tutorialul de prelucrare încărcat de autori la adresa: www.youtube.com/watch?v=OvsxQCvNGTw (sau nr. 2 din playlist)

Figura 11. Împărțirea unei coloane în mai multe subdiviziuni, redenumirea lor și exportul datelor

Figura 11 illustrates the process of splitting a column into multiple subdivisions, renaming them, and exporting the data. The figure is divided into several panels showing the software interface.

Top Panel: Split Column Dialog

The "Split column mix into several columns" dialog is shown. It has two main sections: "How to Split Column" and "After Splitting".

- How to Split Column:**
 - ☒ by separator: Separator: [] regular expression ☐ Split into 3 columns at most (leave blank for no limit)
 - ☐ by field lengths: [] List of integers separated by commas, e.g., 5, 7, 15
- After Splitting:**
 - ☒ Guess cell type
 - ☒ Remove this column

Buttons: OK, Cancel

Bottom Left Panel: Column Renaming

A dialog box "Enter new column name" is shown with "Judet" entered. Buttons: OK, Anulați.

Bottom Middle Panel: Data Table

The table shows 432 rows. The columns are: CA, Domeniu, Judet, Tip, and Nr. rasp. The data is as follows:

	CA	Domeniu	Judet	Tip	Nr. rasp.
1	Sub 100 mii euro	Comert	BACAU	Nu are clienti vechi	2
2	Sub 100 mii euro	Comert	BACAU	Majoritatea clientilor noi	2
3	Sub 100 mii euro	Comert	BACAU	Majoritatea clientilor vechi	19
4	Sub 100 mii euro	Comert	BIHOR	Nu are clienti vechi	1
5	Sub 100 mii euro	Comert	BIHOR	Majoritatea clientilor noi	2
6	Sub 100 mii euro	Comert	BIHOR	Majoritatea clientilor vechi	11
7	Sub 100 mii euro	Comert	BISTRITA	Nu are clienti vechi	0
8	Sub 100 mii euro	Comert	BISTRITA	Majoritatea clientilor noi	1
9	Sub 100 mii euro	Comert	BISTRITA	Majoritatea clientilor vechi	7
10	Sub 100 mii euro	Comert	BOTOSAN	Nu are clienti vechi	1
11	Sub 100 mii euro	Comert	BOTOSAN	Majoritatea clientilor noi	0
12	Sub 100 mii euro	Comert	BOTOSAN	Majoritatea clientilor vechi	6
13	Sub 100 mii euro	Comert	CLUJ	Nu are clienti vechi	0
14	Sub 100 mii euro	Comert	CLUJ	Majoritatea clientilor noi	6
15	Sub 100 mii euro	Comert	CLUJ	Majoritatea clientilor vechi	36
16	Sub 100 mii euro	Comert	IASI	Nu are clienti vechi	1
17	Sub 100 mii euro	Comert	IASI	Majoritatea clientilor noi	3
18	Sub 100 mii euro	Comert	IASI	Majoritatea clientilor vechi	22
19	Sub 100 mii euro	Comert	MARAMUROȘ	Nu are clienti vechi	2
20	Sub 100 mii euro	Comert	MARAMUROȘ	Majoritatea clientilor noi	2
21	Sub 100 mii euro	Comert	MARAMUROȘ	Majoritatea clientilor vechi	2

Bottom Right Panel: Export Options

The "Export project" dialog is shown with the following options:

- Tab-separated value
- Comma-separated value
- HTML table
- Excel** (selected)
- ODF spreadsheet
- Triple loader
- MQLWrite
- Custom tabular exporter...
- Templating...

Buttons: Open, Export

Bottom Right Panel: 3D Cube

A 3D visualization of a cube with blue cubes placed on its top surface, representing data distribution or a 3D model.

Sursa: Proiecție proprie, Tutorialul de prelucrare încărcat de autori la adresa: www.youtube.com/watch?v=OvsxQCvNGTw (sau nr. 2 din playlist)

- coloana 2) să devină valori ale unui câmp compus (mixt) asociat iar
- b) valorile indicatorului numeric (nr. răspunsuri) să fie dispuse într-o singură coloană;
3. o împărțire a noii coloane (câmpul compus) în mai multe componente folosind separatorul definit explicit la pasul anterior - 2 (Figura 11).

Toate aceste prelucrări sunt înregistrate de Google Refine, iar script-ul aferent acestora poate fi descărcat în formatul .json (Figura 12), respectiv aplicat pentru un set de date de intrare similar (care necesită prelucrări similare - Figura 13).

De la acest nivel, folosind opțiunea de creare de tabele pivot, se poate genera un raport de analiză multidimensională dinamic, care se va putea adapta la orice specificații legate de poziția dimensiuni-

lor pe axe și de agregări pentru indicator.

Prin combinarea/inter schimbarea variabilelor pe axe (pivotare - în termenii specifici OLAP) se poate obține o formă a aceluiași raport mai apropiată

de cerințele actuale de raportare dinamică¹⁶. Prin adăugare de indicatori de alertă și bare de intensitate care să se comporte dinamic, raportarea va căpăta valențe specifice tipului de feed-back oferit de mediile de tip Business Intelligence. Astfel, operațiuni precum

Figura 12. Memorarea scriptului succesiunii prelucrărilor într-o sesiune de lucru Google Refine

Extract Operation History

Extract and save parts of your operation history as JSON that you can apply to this or other projects in the future.

- ☒ Split column Column by separator
- ☒ Rename column Column 1 to CA
- ☒ Rename column Column 2 to Domeniu
- ☒ Transpose cells in columns starting with BACAU: Nu are clienti vechi into rows in one new column named mix
- ☒ Split column mix by separator
- ☒ Rename column mix 1 to Judet
- ☒ Rename column mix 2 to Tip_CL
- ☒ Rename column mix 3 to Nr.rasp.

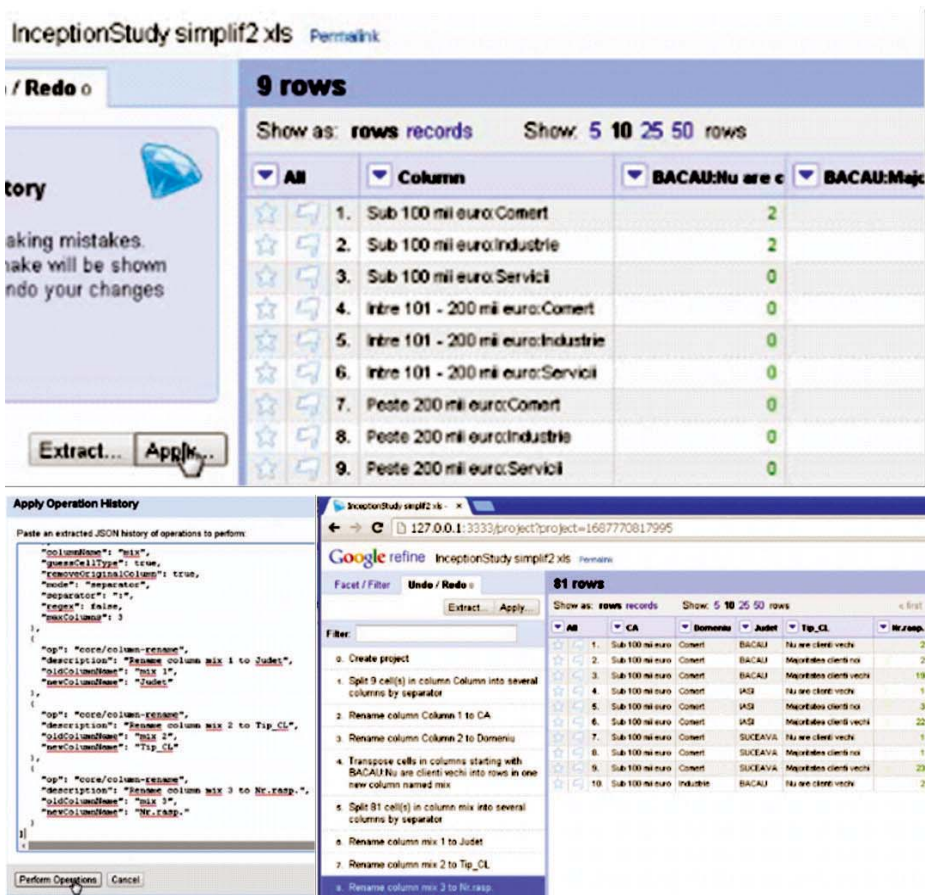
```
{
  "op": "core/column-split",
  "description": "Split column Co",
  "engineConfig": {
    "facets": [],
    "mode": "AndOp",
    "columnName": "Refaceți",
    "guessCell": "Decupați",
    "removeOp": "Copiați",
    "separator": "Încorp.",
    "regex": "Încorp. ca text singlu",
    "maxColumn": "Sortați"
  }
}
```

```
{
  "newColumnName": "Tip_CL",
  "op": "core/column-rename",
  "description": "Rename column mix 3 to",
  "oldColumnName": "mix 3",
  "newColumnName": "Nr.rasp."
}
```

Sursa: Proiecție proprie, Tutorialul încărcat de autori la adresa: www.youtube.com/watch?v=oy9W0Xgr3vM (sau nr.3 din playlist)

¹⁶ <http://www.treegrid.com/treegrid/www/?gclid=CNzJvr6jsL4CFccSwwodfRsANQ>

Figura 13. Aplicarea scriptului de prelucrare anterior pe un set de date similar (aici un set diminuat: doar județele Iași, Bacău și Suceava)

Sursa: Proiecție proprie, Tutorialul încărcat de autori la adresa:
www.youtube.com/watch?v=BA1s5NMPcG (sau nr.6 din playlist)

detaalierea (drill-down - în termenii OLAP, Figura 14) vor conduce la reprezentări grafice automate de valori de pe nivelurile considerate de detaliu, combinându-se astfel analiza multidimensională cu cea cauzală.

Cu detalii despre toate aceste facilități, vom reveni într-un număr viitor al revistei.

Concluzii

Dincolo de exemplele practice de lucru cu aplicații software care oferă și opțiuni avansate de prelucrare a datelor, din categoria celor furnizate de instrumentele de extragere, transformare și încărcare (ETL – *Extraction, Transformation and Loading*), lucrarea furnizează și fundamentul teoretic pentru o tehnică de prelucrare pentru transformarea rapidă a unui raport multidimensional static într-unul dinamic.

Scenariile de lucru prezentate folosesc date financiare disponibile on-line, iar capturile de ecran, menite să faciliteze înțelegerea tehnicii prezentate sunt însoțite de trimiteri la tutorialele video on-line, create și publicate de autorii lucrării.

Lucrarea reușește să detalieze particularități de dorit privind calitatea, viteza și flexibilitatea prelucrării și raportării datelor, în rolul lor de factori cheie pentru o activitate performantă de auditare care necesită de multe ori analize multidimensionale, cu luarea în calcul a multiple perspective și surse de date pentru aceeași problemă. ●

Figura 14. Sursa intermediară (432 înregistrări) generată cu tehnica S-DOT pentru raportul dinamic (bazat pe un tabel pivot) propus

	A	B	C	D	E
1	Sum of Nr. rasp.				
2	Judet	Domeniu	Tip_CL	CA	Total
3	BACAU				103
4	BIHOR				103
5	BISTRITA NASAUD				39
6	BOTOSANI				30
7	CLUJ				221
8	IASI	Comert			48
9		Industrie			17
10		Servicii			56
11	IASI Total				121
12	MARAMURES	Comert			28
13		Industrie			25
14		Servicii			27
15	MARAMURES Total				80
16	NEAMT	Comert			30
17		Industrie			17

Sursa: Proiecție proprie

Referințe bibliografice

- Airinei, D., Dospinescu, O., Huiban, A., *Aplicații practice cu sisteme OLAP și Depozite de date*, Editura SEDCOM Libris, Iași, 2008
- Homocianu, D., *Sistemele de asistare a deciziilor în contextul societății cunoașterii*, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2009
- Inmon, W.H., *Building the Data Warehouse*, Fourth Edition, New York, John Wiley & Sons, 2005
- <http://blog.ouseful.info/tag/google-refine/>
- <http://blogs.worldbank.org/opendata/unpivoting-data-excel-open-refine-and-python>
- <http://office.microsoft.com/en-us/excel-help/consolidate-data-in-multiple-worksheets-HP010095249.aspx>
- <http://schoolofdata.org/handbook/recipes/cleaning-data-with-refine/>
- <http://www.ccfiscal.ro/content/editoriale/editorial%20nr%2020.pdf>
- http://www.cityaudit.ro/webview/files/Rezumat_Proiect_Cityaudit.pdf
- http://www.computerworld.com/s/article/9215504/22_free_tools_for_data_visualization_and_analysis?pageNumber=2
- http://www.deloitte.com/view/en_US/us/Services/consulting/technology-consulting/7e4fbc50b1e37210VgnVCM100000ba42f00aRCRD.htm
- <http://www.operationsresearch.ro/about.htm>
- <http://www.techterms.com/definition/gigo>
- <http://www.tips-for-excel.com/2011/05/how-to-record-an-excel-macro/>
- <http://www.treegrid.com/treegrid/www/?gclid=CNzJvr6jsL4CFccSwwodfRsANQ>
- http://www.youtube.com/watch?v=B70J_H_zAWM;≡cO8NVCs_Ba0;≡5tsyz3ibYzk
- <https://github.com/OpenRefine/OpenRefine/wiki/Documentation-For-Users>
- <https://github.com/OpenRefine/OpenRefine/wiki/Whats-New>
- https://www.princeton.edu/~achaney/tmve/wiki100k/docs/Garbage_In_Garbage_Out.html
- <https://www.youtube.com/watch?v=-BA1s5NMpCg>
- <https://www.youtube.com/watch?v=OvsxQCvNGTw>
- <https://www.youtube.com/watch?v=oy9W0Xgr3vM>
- <https://www.youtube.com/watch?v=W0KxGvSIIjY&list=PLkA3hbHQQQUByhORQVbjjwwuU150MN09n>

Cercetări privind impactul modelului de contabilitate asupra performanței economico-financiare

Abstract

Research on the Impact of the Accounting Model on the Financial-Economic Performance

The fierce competition among more and more economic entities participating in an economic market, places in the centre of the attention the financial and economic performance and the circumstances in which this is carried out. Whereas the model of accrual accounting recognizes revenue and expenditure commitments at the time they occur, the cash accounting method recognizes it only at the time of receipt or disbursement, the study of the impact of the accounting model on the economic-financial performance constitutes an essential approach to find answers to the questions: ***The accrual accounting model offers the same information on the performance indicators as well as the cash accounting model? The accounting model has an impact in showing an image of the economic-financial performance?*** The importance of realizing the difference between the level of the economic-financial performance showed in terms of the elements taken from the profit and loss statement – as a document showing income and expenses – and of the statement of cash flows - as a document showing receipts and payments – constitutes a priority objective in research, useful for the continuity of business.

Key words: accrual basis, cash basis, financial-economic performance, Profit and Loss, Cash Flow

JEL Classification: M41

Cuvinte cheie: contabilitate de angajamente, contabilitate de numerar, performanță economico-financiară, profit și pierdere, flux de trezorerie

Tatiana DĂNESCU*
& Luminița RUS**

Introducere

Performanța economico-financiară constituie un subiect de interes în toate domeniile de activitate, ghidând atenția responsabililor corporativi atât în faza de previziune de obiective, cât și în faza de realizare și raportare a obiectivelor concentrate asupra performanței, obiective exprimate în indicatori financiar și/sau non-financiar. Analiza performanței economico-financiare a unei entități economice în funcție de momentele recunoașterii veniturilor și

* Prof.univ.dr., Universitatea Petru Maior, Târgu Mureș, e-mail: tatiana.danescu@gmail.com

** Ec. drd., Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, e-mail: lumimar@gmail.com

cheltuielilor în contabilitate conduce cercetarea spre indicatori calculați pe baza fluxului de rezultate și pe baza fluxului de trezorerie, utilizând variabile obținute din *Contul de profit și pierdere* și *Situația fluxurilor de trezorerie*, documente contabile întocmite de entitățile economice pentru prezentări de informații financiare referitoare la perioade trecute. Aceasta pentru a raporta asupra realizărilor unei entități economice, dar și pentru a identifica elemente fundamentale și argumente ale previziunilor obiectivelor referitoare la performanța economico-financiară.

Metodologia cercetării

Obiectivul acestei cercetări este acela de a studia performanța economico-financiară (redată în continuare sub denumirea de performanță) a unei entități economice prin prisma modelelor de contabilitate utilizate și a documentelor de sinteză elaborate care oferă informații cu privire la venituri, cheltuieli, încasări și plăți, elemente esențiale în cazul modelelor de contabilitate „cash” și „accrual”.

În acest demers științific, utilizând metoda descriptivă, primul pas l-a constituit studierea literaturii de specialitate pentru identificarea informațiilor cu privire la modelele de contabilitate, performanță economico-financiară și măsurarea acesteia. Lucrările științifice studiate au constatat în cărți și alte publicații de cercetare științifică apărute în reviste de specialitate interne și internaționale și care aduc elemente de noutate cu privire la indicatorii de măsurare a performanței economico-financiare.

Ulterior, pentru realizarea obiectivului de cercetare au fost efectuate analize, comparații, sinteze, prelucrări asupra informațiilor din raportările financiare publicate în cazul unei entități economice cotate la bursă, urmărind dependențele și evoluțiile acestora în perioada 2009 – 2013. Aceasta pentru a identifica diferențele dintre indicatorii calculați

pe baza *Contului de profit și pierdere* și cei calculați pe baza *Situației fluxurilor de trezorerie*, pentru a identifica răspunsuri la următoarele ipoteze:

Ipotеза 1. Există diferențe majore între profitul net și creșterea netă de numerar. În acest scop au fost extrase date din Bilanțul contabil, Contul de profit și pierdere și Situația fluxurilor de trezorerie.

Ipotеза 2. Ratele de rentabilitate calculate pe baza celor două modele de contabilitate au aceeași evoluție. Pentru aceasta s-au utilizat indicatorii: rata rentabilității financiare, rata rentabilității economice brute și rata rentabilității veniturilor din exploatare, iar variabilele pe baza cărora au fost calculați indicatorii au fost: profitul net, capitalul propriu, excedentul brut din exploatare, activele totale, rezultatul exercițiului și veniturile din exploatare.

Ipotеза 3. Modelul de contabilitate reprezintă un instrument mana-

Performanța economico-financiară constituie un subiect de interes în toate domeniile de activitate, ghidând atenția responsabililor corporativi atât în faza de previziune de obiective, cât și în faza de realizare și raportare a obiectivelor concentrate asupra performanței, obiective exprimate în indicatori financiari și/sau non-financiari

gerial pentru maximizarea/ diminuarea performanței. Pentru testarea ipotezei s-au utilizat indicatori calculați pe baza fluxului de trezorerie care, ulterior, au fost comparați cu ratele de rentabilitate calculate pe baza fluxului din exploatare.

Ipoteza 4. Alegerea modelului de contabilitate creează modalități de reprezentări diferite a imaginii entității. În acest sens, s-au comparat rata rentabilității din exploatare, ca indicator calculat pe baza modelului contabilității „accrual” și rata fluxurilor de numerar, ca indicator calculat pe baza modelului contabilității „cash”.

Abordări din literatura de specialitate privind recunoașterea contabilă a performanței

A fi performant înseamnă a avea succes și reușită în condiții de competitivitate, iar într-o lume în continuă schimbare, într-o continuă cercetare și perfecționare, performanța presupune protecția viitorului prin optimizarea prezentului.

Performanța presupune o viziune globală a elementelor ce produc dependență între parametrii ce acționează asupra gestiunii unei entități, chiar dacă aceștia sunt interni ori externi, financiari ori non-financiari, cantitativi și calitativi, sau prezintă tehnologie versus factor uman. (Alazard și Separi, 1998: 7)

În viziunea lui Ciora „performanța specifică excelența dintr-un anumit domeniu”, urmărind rezultatele entității la un moment dat prin prisma recunoașterii evoluției acestora. (Ciora, 2013: 14)

În concepția noastră, performanța conduce spre eficiență și eficacitate, adică spre reducerea efortului pentru creșterea efectului în condițiile depășirii

obiectivelor planificate. Dar pentru a urmări situația financiară a unei entități economice analiza *Bilanțului contabil* și a *Contului de profit și pierdere*, precum și examinarea *Situației fluxurilor de trezorerie* trebuie să fie completată cu studiul și aprecierea relației de dependență dintre diferite elemente sau grupurile de elemente prezentate de acestea. Această procedură reprezintă ceea ce numim metoda ratelor. (Obert și Mairesse, 2009: 12)

De multe ori performanța, financiară sau non-financiară, influențată de necesitățile informaționale și tehnicile analitice necesare în luarea deciziilor de finanțare sau de investiții depinde de orizontul de timp al factorului de decizie. Acest orizont de timp poate fi timpul necesar obținerii informației contabile și este dependent de modul în care este organizată contabilitatea entității economice. Dar orizontul de timp poate fi și momentul recunoașterii veniturilor și cheltuielilor în contabilitate, care este dependent de modelul de contabilitate utilizat.

Literatura de specialitate a acordat o importanță deosebită modelelor de contabilitate „cash” și „accrual”, existând o multitudine de cărți și articole de specialitate care s-au axat pe explicarea, compararea și prezentarea asemănărilor și deosebirilor dintre acestea.

Weil, Schipper și Francis (2014) realizează o introducere în cunoașterea conceptelor și metodelor utilizate în contabilitatea financiară; Ristea și alții (2010), Tickell (2010), Cantu (2012), Zarandi și alții (2013) au studiat avantajele și dezavantajele utilizării unui model sau altul de contabilitate, Dănescu (2007: 248-289) a abordat indicatorii de performanță pentru prezentarea procedurilor analitice utilizate de auditorii financiari în obținerea probelor de audit, în timp ce Mulford și Comiskey (2005) au descris raportarea creativă a fluxurilor de trezorerie ca pas în descoperirea performanței financiare durabile.

Contabilitatea de angajamente aplică tehnici dezvoltate de normalizatorii

contabili pentru recunoașterea, evaluarea și înregistrarea veniturilor atunci când s-au produs operațiunile, atunci când cheltuielile sunt suportate, alături de regulile de ajustare a conturilor, în timp ce modelul „accrual” face deosebire între venituri și încasări, cheltuieli și plăți, prin aceea că nu toate încasările sunt venituri și nu toate plățile sunt cheltuieli. Din acest punct de vedere, performanța este privită sub aspectul profitului realizat, ca diferență între veniturile realizate și cheltuielile efectuate.

Contabilitatea în partidă simplă, cunoscută ca modelul contabilității „cash”, recunoaște încasările ca venituri și plățile drept cheltuieli, în acest caz, performanța fiind recunoscută prin creșterea netă a monetarului și echivalentelor de monetar.

Modelul contabilității de numerar recunoaște toate fluxurile monetare asociate evenimentelor economice în care acestea apar, pe când modelul contabilității de angajamente transformă calendarul recunoașterii acestor fluxuri de trezorerie, considerând câștigurile ca un rezultat al procesului de angajamente în care veniturile excedentare sunt egale cu modificarea valorii contabile a capitalurilor proprii de la o perioadă la alta. (Cotter, 1996: 127)

Pentru măsurarea performanței există numeroase instrumente „și de aceea analistul economic trebuie să definească punctul de vedere luat în considerație, obiectivele analizei și standardele de raportare disponibile”. (Burja, 2009: 298)

Ciora (2013: 17-18) prezintă un scurt istoric al măsurării performanței unei entități economice pornind de la anii '60-'70 când indicatorii de performanță utilizați se raportau prin cifra de afaceri și valoarea totală a activelor entității economice. Mai târziu, dezvoltarea industrială a determinat aprecierea rentabilității prin rezultatul pe acțiune și profitul net, dar, profitul fiind bază de calcul a taxelor și impozitelor, a dus la

necesitatea adoptării unor reglementări la nivel național și internațional, care, prin limitările inerente, au creat posibilitatea manipulării rezultatului prin utilizarea diferitelor tratamente contabile, mai ales cu scopul reducerii bazei fiscale, pentru că „libertatea de alegere a politicilor contabile de managementul companiilor conduce la o majorare sau la o micșorare a rezultatului” (Dumitrescu, 2014:99).

Așa cum menționa și Dinu (2011), pentru o entitate economică „obținerea de profit este o condiție necesară, dar nu și suficientă pentru evitarea dificultăților de natură financiară”, dar nici profitul nu prezintă exclusiv performanța. O serie de indicatori utilizați de marile corporații americane au fost creați în anii '90 pentru măsurarea performanței, precum EVA (Valoarea Economică Adăugată), MVA (Valoarea de Piață Adăugată) și ROCE (Rentabilitatea capitalului investit). După anul 1995 accentul este pus pe indicatorii de creștere de valoare, dar este imperativ necesară utilizarea acestora alături de indicatorii tradiționali pentru obținerea unei imagini reale asupra entității economice.

Parmenter (2010:156-163) descrie indicatorii-cheie de performanță (KPIs = Key Performance Indicators) prin prisma dezvoltării, implementării și utilizării cu succes a acestora. Pentru măsurarea performanței el propune următorii indicatori financiari și non-financiari: satisfacția clienților, satisfacția salariaților, valoarea afacerii, profitul net înainte de plata taxelor, rentabilitatea capitalului angajat, fluxul de numerar, raportul între cheltuieli și venituri, sănătatea și siguranța personalului angajat, capacitatea de producție și eficiența operațională.

În baza rezultatelor cercetărilor anterioare, interesul asupra performanței reieșite prin prisma modelului de contabilitate utilizat de entitățile economice a condus spre cercetări comparative din perspectiva indicatorilor economico-financiari relevanți care pot fi influen-

țați de informația contabilă primită din *Contul de profit și pierdere* ca document de sinteză pentru modelul contabilității „accrual”, față de informația contabilă primită din *Situația fluxurilor de trezorerie* ca document de sinteză pentru modelul contabilității „cash”.

1. Analiza fluxurilor de rezultate

Contul de profit și pierdere oferă informații cu privire la veniturile, cheltuielile și rezultatul entității economice dintr-o perioadă, prin elemente grupate în dimensiunea activităților de exploatare, financiară și extraordinară.

Pe baza *Bilanțului* și a *Contului de profit și pierdere* analiza fluxurilor de rezultate poate fi fundamentată prin modele de calcul consacrate în indicatorii: Rata rentabilității financiare (RF), Rata rentabilității veniturilor din exploatare (RRVE), Rata rentabilității economice brute (RREB).

➔ Rata rentabilității financiare

$$R_f = \frac{P_n}{C_p} \times 100$$

unde: P_n – Profit net
C_p – Capital propriu

Acest model, prin corelația creată între rezultatul net și capitalul propriu reliefează eficiența investiției acționarilor exprimată prin rata de remunerare a capitalurilor investite de acționari.

(Dănescu, 2007:263) În cazul în care valorile acestui indicator cresc, va crește și interesul acționarilor de a plasa capital în afacere.

➔ Rata rentabilității veniturilor din exploatare

$$RRVE = \frac{RE}{VE} \times 100$$

unde: RE – rezultatul din exploatare
VE – Venituri din exploatare

Prin acest model se raportează rezultatul din exploatare la veniturile din exploatare pentru exprimarea măsurii în care veniturile realizate pot să acopere cheltuielile curente de exploatare. (Robu et al, 2014:324)

În cazul în care acest indicator crește, semnalul către utilizatori este favorabil, indicând majorarea rezultatului din exploatare prin reducerea cheltuielilor. În sens contrar, înregistrarea de valori diminuate ale acestui indicator poate fi un avertisment către managementul entității economice prin aceea că o reducere a rezultatului este urmarea ori a creșterii cheltuielilor efectuate ori a diminuării veniturilor realizate, diminuare care duce la imposibilitatea acoperirii cheltuielilor.

➔ Rata rentabilității economice brute

$$RREB = \frac{EBE}{At} \times 100$$

unde: EBE – Excedentul brut din exploatare
At – Active totale

Acest indicator consacrat oferă informații cu privire la utilizarea și rentabilitatea capitalurilor investite; de menționat este faptul că dacă rata rentabilității economice brute este mai mare decât rata dobânzii acționarii vor beneficia de efectul de pârghie financiară a îndatorării firmei (Dănescu, 2003:253- 278; Berheci, 2010: 465).

Ca o variabilă a ratei rentabilității economice brute, pe baza informațiilor din *Contul de profit și pierdere*, excedentul brut

din exploatare poate fi calculat¹ ca flux de exploatare:

$$\begin{aligned} \text{EBE} &= (\text{Valoarea adăugată} + \text{Subvenții de exploatare}) - \\ &\quad (\text{Cheltuieli cu personalul} + \text{Impozite, taxe și vărsăminte asimilate}) \\ &= (\text{Producția exercițiului} + \text{Marja comercială} - \text{Consumuri intermediare} + \text{Subvenții de exploatare}) - (\text{Cheltuieli cu personalul} + \text{Impozite, taxe și vărsăminte asimilate}) \end{aligned}$$

2. Analiza fluxurilor de trezorerie

Situația fluxurilor de trezorerie oferă informații cu privire la imaginea încasărilor și plăților dintr-o perioadă și pune în evidență posibile decalaje între încasări și plăți. O asemenea situație bine întocmită permite preluarea de informații utile în procesul decizional cu privire la negocierea termenelor de încasări și plăți, pentru a nu ajunge în situația de incapacitate de plată.

Principalele informații generate de *Situația fluxurilor de trezorerie* sunt cu privire la capacitatea entității economice de a genera fluxuri de trezorerie din operațiunile desfășurate, prezentând consecințele deciziilor de investiții și finanțare, în componente de flux de numerar, dar fiind și bază în deciziile de management cu privire la politica financiară, de dividende și de creștere economică. (White și alții, 2003:87)

Spre deosebire de *Contul de profit și pierdere*, *Situația fluxurilor de trezorerie* grupează încasările și plățile pe activitatea de

exploatare, activitatea de finanțare și activitatea de investiții.

Pe baza *Situației fluxurilor de trezorerie*, modelele de calcul care pot fi folosite în analiza performanței activității entității economice sunt: Valoarea lichidă adăugată (Cash Value Added - CVA), Rata fluxurilor de numerar din exploatare (Operational Cash Flow to Sales - RFNE), Rata de acoperire a datoriilor financiare curente (Cash Flow Debt Coverage – RADFC).

➔ Valoarea lichidă adăugată

$$\text{CVA} = \text{CFB} - \text{A} - \text{CC}$$

unde: CFB = fluxul de numerar brut

A = amortizarea

CC = costul capitalului utilizat pentru finanțarea activității

Dezvoltat de firma americană de consultanță Boston Consulting Group, acest model de calcul se bazează pe teoria fluxurilor de numerar și prezintă avantaje legate de evaluarea dividendelor. Fluxul de numerar brut se calculează după formula (Ciora, 2013: 84):

$$\text{CFB} = \text{Pn} + \text{D} + \text{A}$$

unde: Pn = Profit net

D = Cheltuieli cu dobânzile

A = Amortizarea

➔ Rata fluxurilor de numerar din exploatare

$$\text{RFNE} = \frac{\text{CFE}}{\text{CA}}$$

unde: CFE = Flux de trezorerie din exploatare

CA = Cifra de afaceri netă

Cunoscut în literatura de specialitate ca rată a performanței entității economice, acest indicator măsoară capacitatea vân-

zărilor entității economice de a genera numerar din activitatea de exploatare (Robu și alții, 2014: 479).

➔ Rata de acoperire a datoriilor financiare curente

$$\text{RADFC} = \frac{\text{CFE} - \text{DP}}{\text{DFC}}$$

unde: CFE = cash flow din activitatea de exploatare

DP = dividende plătite

DFC = datorii financiare curente, care cuprind plățile din activitatea de finanțare

Acest indicator prezintă informații cu privire la capacitatea entității economice de a rambursa datoriile financiare curente; un nivel redus poate constitui un semnal de alarmă în ceea ce privește solvabilitatea entității economice și o posibilă incapacitate de plată a acesteia. (Robu și alții, 2014:480)

Studiu de caz privind impactul modelului de contabilitate asupra performanței

De-a lungul vremii, întreprinzătorii au considerat prosperitatea afacerii ca un surplus important între venituri și cheltuieli, dar, în prezent, înrăutățirea situației economice a entităților economice și diversificarea activităților desfășurate au adus tot mai mult în discuție diferențele dintre venituri și încasări, pe de o parte, iar, pe de altă parte, dintre cheltuieli și plăți. Așa cum arăta Hristea, citându-l pe Benjamin Franklin, „creditorii au memorie mai bună decât debi-

1 Excedentul brut din exploatare poate fi calculat și ca flux monetar, preluând informații din *Situația fluxurilor de trezorerie* (EBE = Venituri monetare din exploatare – Cheltuieli monetare, unde Veniturile monetare = Veniturile din vânzări + Subvenții de exploatare; Cheltuielile monetare = Ieșiri de numerar aferente consumurilor de la terți, cheltuielilor cu personalul, cheltuielilor cu impozite și taxe). Ca variabilă ce poate fi calculată prin informații obținute atât pe baza modelului de contabilitate „accrual”, cât și pe baza modelului „cash”, excedentul brut din exploatare poate fi socotit ca un element de calcul aflat la granița dintre cele două modele sau, mai bine spus, parte a celor două modele, impactul asupra informației fiind cel cu privire la politica de finanțare a entității economice. Prin acest model de calcul, excedentul brut din exploatare nu depinde de politicile entității economice privind înregistrarea amortizării, provizioanelor și ajustărilor pentru depreciere, ci are impact direct asupra capacității firmei de a se autofinanța. (Robu și alții, 2014:323)

torii”, menționând astfel că tot mai des apare incertitudinea încasării și certitudinea plății, ceea ce ar putea declanșa starea de incapacitate de plată a unei entități datorată lipsei încasărilor (Hristea, 2013: 263).

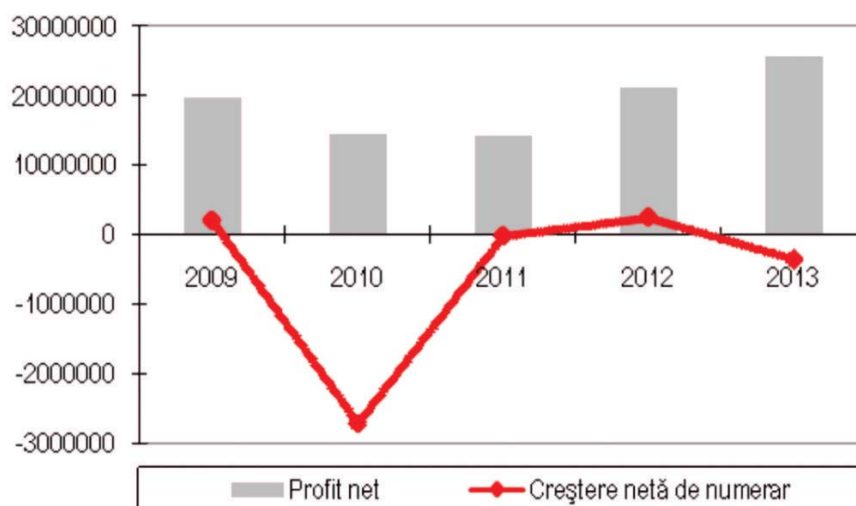
În realizarea obiectivului propus raționamentele au fost fundamentate pe date din raportările financiare publicate de o entitate economică cotate la bursă care, fiind o entitate economică mare, întocmește și situația fluxurilor de trezorerie. Din motive de confidențialitate a datelor, informațiile extrase din *Bilanțul contabil*, *Contul de profit și pierdere*, precum și cele din *Situația fluxurilor de trezorerie* nu sunt prezentate în valori absolute, însă au fost evaluate dependențele dintre acestea, iar prezentările necesare au fost redactate prin intermediul ratelor financiare. Din evaluarea acestora, în toți cei cinci ani supuși analizei profitul net a înregistrat doar valori pozitive în timp ce creșterea netă de numerar a înregistrat în trei ani valori negative și în doi ani pozitive, dar mult sub nivelul celor înregistrate de profitul net. O evoluție comparativă a celor două variabile este prezentată în **Graficul 1**.

În concluzie, *prima ipoteză* se confirmă, adică între aceste două variabile există diferențe majore dovedite de evoluția profitului net – stabilit ca diferență între veniturile și cheltuielile prezentate în *Contul de profit și pierdere* – semnificativ diferită de evoluția numerarului – stabilită ca diferență între încasările și plățile prezentate în *Situația fluxurilor de trezorerie*.

Pentru verificarea celei de-a doua ipoteze, s-au calculat ratele de rentabilitate pe baza informațiilor preluate din *Contul de profit și pierdere*, calculul indicatorilor pe baza fluxurilor de exploatare fiind prezentat în **Tabelul 1**.

După cum se observă din datele prezentate, rata rentabilității financiare urmează un curs descendent, de la 14,433% în anul 2009 la 9,237% în primii trei ani, pentru ca în anul 2013 să

Grafic 1. Profitul net și Creșterea netă de numerar

Sursa: Calcul și proiecția autorilor

Tabel 1. Calculul ratelor de rentabilitate pe baza fluxurilor de exploatare

Denumirea indicatorilor	2009	2010	2011	2012	2013
Rata rentabilității financiare (%)	14,433	9,889	9,237	12,785	14,544
Rata rentabilității economice brute (%)	21,852	32,751	34,053	36,532	39,617
Rata rentabilității veniturilor din exploatare (%)	19,945	20,264	16,283	15,475	18,858

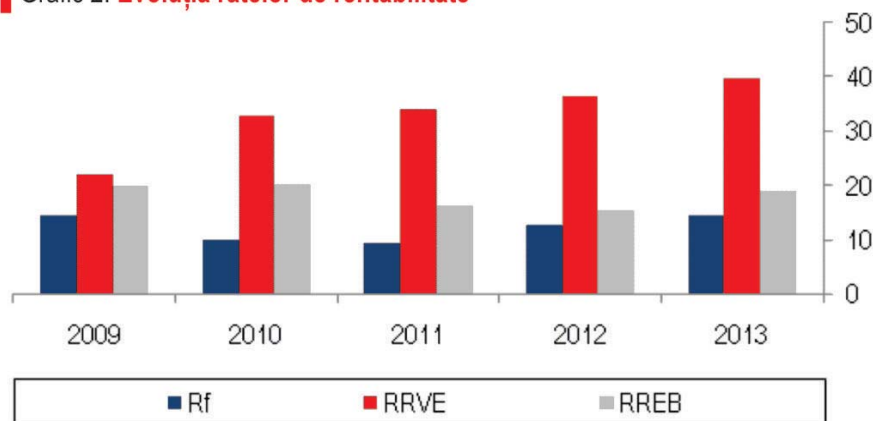
Sursa: Calcule și proiecții ale autorilor

crească la 14,544% spre deosebire de rata rentabilității economice brute, care înregistrează un curs ascendent pe toată perioada analizată, de la 21,852% în anul 2009 la 39,617% în anul 2013, iar rata rentabilității veniturilor din exploatare are un curs sinuos pe toată perioada analizată. Sub aspect grafic, evoluția acestor rate, este prezentată în **Graficul 2**.

Prin urmare, verificarea *ipotezei a doua* are un rezultat parțial acceptat, întrucât ratele de rentabilitate nu au aceeași evoluție, cu excepția ultimei perioade, anii 2012-2013, când evoluția ratelor este aceeași. Rezultă că entitatea economică este atractivă din punct de vedere al acționarilor datorită eficienței investiției acestora, care a crescut în fiecare an, doar că acest aspect trebuie analizat cu prudență deoarece rata rentabilității

veniturilor din exploatare nu are aceeași tendință. Concluzia este că, deși rata rentabilității financiare înregistrează creșteri de la un an la altul, trebuie acordată o atenție deosebită activității de exploatare prin verificarea utilității cheltuielilor înregistrate sau prin examinarea veniturilor recunoscute ca fiind rezultatul efectuării acestor cheltuieli.

Cea de-a *treia ipoteză* ridică întrebări în privința deciziei manageriale privind opțiunea asupra modelului de contabilitate, dacă această opțiune ar fi menționată în cadrele de raportare financiară adoptate. Pentru testarea acestei ipoteze s-au analizat datele din *Situația fluxurilor de trezorerie* pentru care au fost identificate diferențe majore față de *Contul de profit și pierdere*. Variabilele necesare calculului indicatorilor bazați pe fluxul de numerar sunt redactate în **Tabelul 2**.

Grafic 2. **Evoluția ratelor de rentabilitate**

Sursa: Calcul și proiecția autorilor

Tabel 2. **Calculul indicatorilor pe baza fluxului de trezorerie**

Denumirea indicatorilor	2009	2010	2011	2012	2013
Rata fluxurilor de numerar din exploatare	8,406	13,242	33,946	19,042	15,376
Rata de acoperire a datoriilor financiare curente	2,584	9,921	3,965	0,836	0,327
Rata de creștere a Excedentului brut din exploatare (față de anul precedent)	-	162,55 %	114,50 %	115,09 %	115,06 %
Rata de creștere a Profitului net (față de anul precedent)	-	73,40 %	98,60 %	147,92 %	121,60 %
Rata de creștere a Numerarului generat de exploatare (față de anul precedent)	-	193,18 %	291,07 %	63,02 %	91,59 %

Sursa: Calcule și proiecții ale autorilor

În perioada analizată, excedentul brut din exploatare cunoaște o creștere constantă în ultimii trei ani, de aproximativ 15%, spre deosebire de profitul net care în perioada celor cinci ani a cunoscut o evoluție concavă cu un minim de 73,40% în anul 2011. Situația este diferită în cazul numerarului generat de exploatare, care a înregistrează în cei cinci ani o evoluție convexă, cu un maxim de 291,07 % în anul 2011. Evoluția grafică a acestor variabile este prezentată în **Graficul 3**.

Un aspect important este creșterea datoriilor financiare curente începând cu anul 2011 până la finele perioadei analizate, în timp ce rata de acoperire a datoriilor financiare urmează un curs descendent periculos de la 9,921 în anul 2010 la 0,327 în anul 2013, ceea ce poate semnala o posibilă incapacitate de plată.

Din verificarea celei de-a *treia ipoteză* se confirmă așteptările, deoarece utilizarea informațiilor oferite de *Contul de profit și pierdere* indică o evoluție bună a performanței, în timp ce utilizarea informațiilor oferite de *Situația fluxurilor de trezorerie* semnalează o situație nu tocmai confortabilă.

În perioada analizată, evoluția ascendentă a cifrei de afaceri este prezentată în **Graficul 4**, alături de evoluția profitului net, ca rezultat al modelului „accrual” și a creșterii de numerar, ca rezultat al modelului „cash”.

Cifra de afaceri a urmat un curs ascendent în toată perioada analizată, fiind cu 122,62 % mai mare în 2010 decât în anul 2009, în anul 2011 cu 113,55 % mai mare decât cea din 2010, pentru ca în anul 2013 să se înregistreze o cifră de

afaceri cu 177,43 % mai mare decât cea din 2009. Situația este diferită în cazul profitului net, care are o traiectorie ușor descendentă în anii 2010 și 2011 pentru ca apoi să se redreseze în anii 2012 și 2013.

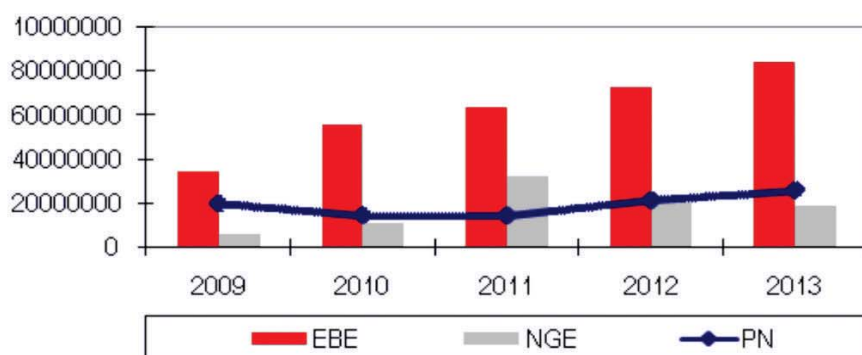
Dovadă a faptului că profitul nu înseamnă neapărat și creștere de trezorerie stă evoluția numerarului net, care are o scădere impresionantă în anul 2010, pentru ca din anul 2011 să înregistreze o creștere care devine pozitivă în anul 2012, iar în anul 2013 să se situeze din nou în zona negativă.

În vederea verificării *ipotezei a patra*, respectiv dacă *alegerea modelului de contabilitate creează modalități de reprezentări diferite a imaginii entității* s-a comparat rata fluxurilor de numerar din exploatare cu rata rentabilității veniturilor din exploatare, baza de raportare având valori apropiate. Aceste rate oferă informații cu privire la rezultatul din exploatare, ca diferență între veniturile și cheltuielile din exploatare și fluxul de numerar din exploatare, ca diferență între încasările și plățile aceleiași activități, raportate la realizările entității economice în activitatea de exploatare. Comparația ratei rentabilității veniturilor din exploatare cu rata fluxurilor de numerar din exploatare este prezentată în **Graficul 5**.

Observăm că rata rentabilității veniturilor din exploatare are o evoluție lină, ușor descendentă în anii 2011, 2012 și 2013, spre deosebire de rata rentabilității fluxurilor de numerar din exploatare care în anii 2010 și 2011 prezintă o creștere accentuată, pentru ca în anul 2012 să înregistreze o diminuare, continuată și în anul 2013, ceea ce poate fi un semnal de alarmă pentru entitatea economică cu privire la capacitatea sa de a genera numerar din activitatea de exploatare.

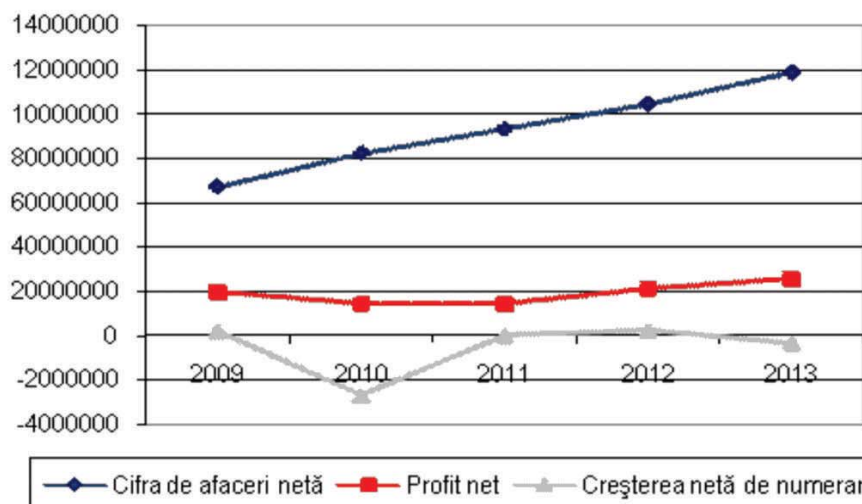
Evidențiem faptul că rezultatul din exploatare și numerarul generat de activitatea de exploatare au valori diferite și evoluții diferite, ceea ce confirmă *ipoteza a patra*, prin aceea că modelul de contabilitate poate reprezenta diferit imagi-

Grafic 3. **Evoluția EBE, PN și NGE**

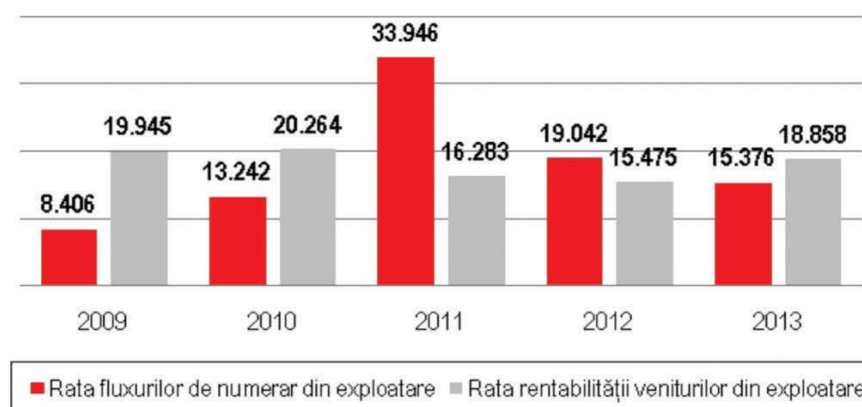
Sursa: Calcul și proiecția autorilor

Grafic 4. **Evoluția cifrei de afaceri, profitului net, numerarului în perioada 2009-2013**

Sursa: Proiecția autorilor

Grafic 5. **Rata fluxurilor de numerar din exploatare versus Rata rentabilității veniturilor din exploatare**

Sursa: Proiecția autorilor

nea entității economice prin redarea unei rezultat stabilit ca diferență între venituri și cheltuieli recunoscute în momentul în care operațiunile care le generează au loc sau prin redarea unui rezultat stabilit ca diferență între venituri și cheltuieli recunoscute în momentul încasării/plății.

Concluzii

Componentă a situațiilor financiare anuale, *Contul de profit și pierdere* prezintă rezultatul obținut de entitatea economică, oferind informații cu privire la veniturile și cheltuielile recunoscute în contabilitate pe baza contabilității de angajamente.

Situația fluxurilor de trezorerie, o altă componentă a situațiilor financiare anuale, prezintă rezultatul obținut de entitatea economică prin informațiile cu privire la încasările și plățile efectuate în aceeași perioadă.

Multe din interpretările privind performanța unei entități economice provin de la complexitatea recunoașterii și prezentării informațiilor financiare în *Contul de profit și pierdere* și nevoia de estimări subiective în scopul satisfacerii intereselor utilizatorilor. Însă, în contrast, *Situația Fluxurilor de Trezorerie* prezintă informații cu privire la cursul disponibilităților bănești din cadrul entității economice, atât ca proveniență și utilizare, cât și ca finalitate. Atunci când o entitate își evaluează performanțele ar trebui să pornească de la *Situația fluxurilor de trezorerie* și nu de la *Contul de profit și pierdere*, datorită faptului că *Situația fluxurilor de trezorerie* este mai puțin vulnerabilă la erori cauzate de estimări (ex. amortizare și provizioane), dar și mai puțin vulnerabilă la manipulare de către cei responsabili în recunoașterea și prezentarea informațiilor financiare în *Contul de profit și pierdere*. (Jury, 2012: 199-200)

Având în vedere rezultatele obținute, se poate concluziona că performanța

înseamnă atât profit, cât și creștere de trezorerie și că, prin recunoașterea în momente diferite a veniturilor și cheltuielilor, performanța și imaginea unei entități economice poate fi prezentată diferit, de aceea ea trebuie considerată prin toate aceste elemente în ansamblul lor, ca un tot unitar.

Însă, în redarea performanței economico-financiare, în primul rând ar trebui

utilizați indicatori care nu sunt afectați de estimări stabilite potrivit raționamentelor celor abilitați în producerea și prezentarea informațiilor financiare. În al doilea rând, chiar dacă există diferențe între profitul net și creșterea netă de numerar, indicatorii de apreciere ai performanței stabiliți pe baza *Contului de profit și pierdere* și cei calculați pe baza *Situației fluxurilor de trezorerie* trebuie să facă obiectul unei analize comparative

pentru a fi considerați instrumente utile în aprecierea adecvată a performanței entității economice.

Prin urmare, utilizarea modelului de contabilitate „accrual” este utilă pentru evidențierea efectelor viitoare ale eforturilor actuale, pentru urmărirea creanțelor și datoriilor, dar și pentru exprimarea performanței economico-financiare a unei entități economice. ●

Bibliografie

- Alazard C., Separi S., *Controle de gestion*, Editia a IV-a, Dunod, 1998, pag. 7
- Berheci Maria, *Valorificarea raportărilor financiare: Sinteze contabile: teorie, analiză, studii de caz*, Editura CECCAR, București, 2010
- Burja Camelia, *Analiză economico-financiară. Aspecte metodologice și aplicații practice*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009
- Cantu Lorie Woodward, *Cash vs. Accrual Accounting*, The Cattleman, October 2012 Vol 99, Number 5, pag 29
- Ciora Costin, *Analiza performanței prin crearea de valoare*, Editura Economică, București, 2013
- Cotter Julie, *Accrual and cash flow accounting models: A comparison of the value relevance and timeliness of their components*, in *Accounting and Finance* 36 (1996) pag. 127-150
- Dănescu Tatiana, *Proceduri și tehnici de audit financiar*, Editura IRECSO, București, 2007, ISBN 978-973-7694-27-0, pag. 248-289, 263;
- Dănescu Tatiana, *Gestiunea financiară a afacerii*, Editura Dacia Cluj-Napoca, 2003, pag.253-278
- Dinu Eduard, *Stabiliți indicatori de performanță managerială prioritar pe bază de cash, nu de profit!*, în ediția tipărită a Ziarului Financiar din data de 13.09.2011, disponibilă la adresa <http://www.zf.ro/opinii/stabiliti-indicatori-de-performanta-manageriala-prioritar-pe-baza-de-cash-nu-de-profit-8737150>
- Dumitrescu Adriana-Sofia, *Contabilitate creativă – de la idee la bani. Cu exemple practice*, Editura Economică, București, 2014
- Hristea Anca Maria, *Analiza economică și financiară a activității întreprinderii: de la intuiție la știință*, Vol. 2, Editura Economică, 2013
- Jury D.H. Timothy, *Cash Flow Analysis and Forecasting. The Definitive Guide to Understanding and Using Published Cash Flow Data*, John Wiley & Sons Ltd, The Atrium, Southern Gate, Chichester, West Sussex, PO19 8SQ, United Kingdom, 2012
- Mulford W. Charles, Comiskey E. Eugene, *Creative Cash Flow Reporting - Uncovering Sustainable Financial Performance*, John Wiley & Sons Inc, Hoboken, New Jersey, 2005
- Obert Robert, Mairesse Marie-Pierre, *Comptabilité et audit: Manuel et applications: 2e édition entièrement mise à jour*, Dunod, Paris, 2009
- Parmenter David, *Key Performance Indicator: Developing, Implementing and Using Winnind KPIs, Second Edition*, John Wiley & Sons Inc, Hoboken, New Jersey, 2010
- Ristea Mihai, Doros Alexandra, Ioanăș Corina, Morega Dragoș Dan, *Small and medium-sized entities between the accrual basis of accounting and cash accounting*, in *Romanian Economic and Business Review*, 2010, Vol.5, No.4, pag. 208-2220
- Robu Vasile, Anghel Ion, Șerban Elena-Claudia, *Analiza economico-financiară a firmei*, Editura Economică, București, 2014
- Tickell Geoffrey, *Cash to Accrual Accounting: One Nation's Dilemma*, in *The International Business & Economics Research Journal*, November 2010, Volume 9, Number 11, pag. 71-78
- Weil L. Roman, Schipper Katherine, Francis Jennifer, *Financial Accounting: An Introduction to Concepts, Methods and Uses 14^e*, South-Western, Cengage Learning, Mason, OH, USA, 2014
- White I. Gerald, Shoudi C. Ashwinpaul, Fried D. Haim, *The Analysis and Use of Financial Statements*, John Wiley & Sons Inc, Hoboken, New Jersey, 2003
- Zarandi Hossein Mohammad Pour, Ghafari Esmaeel, Arab Mahbobeh, Mohsen Seyed, Mozdabadi Tabatabaei, *Accrual-based accounting system versus cash-based accounting: An empirical study in municipality organization*, in *Management Science Letters* 3 (2013) pag. 251-256

Studiu de caz privind impactul publicării rezultatelor financiare asupra valorii acțiunilor SIF

Dragoș BÎLTEANU*, Marianna BOTIKA** & Ion STANCU***

Abstract

Case Study on the Impact of Earnings Announcement Upon the Market Value of SIF

This research involved a detailed analysis of the SIF's financial reporting moments. The authors analyzed each SIF, individually, considering the unique moment of announcement of results (i.e., preliminary results). The Day 0 represents the time of the event, and the sliding window included 10 days before the announcement (pre-announcement) and 10 days after the announcement (post-announcement). This paper makes an analysis of the impact on the securities market value of SIF1 financial results announcement, compared to the other four SIFs.

The empirical results of this study do not explain all the effects of event reporting on the SIF's market value. The main causes of this limitation are determined by the dual mode / uneven reporting by SIF in the BSE system and the multiple forms submission

of financial results with very different time periods, from a financial company to another.

This study proposal is justified by the need to legislate financial reporting in accordance with IFRS as reference for reporting preliminary results and, also, for annual financial reporting in the annual general meeting of shareholders. In this way, the presentation of annual results will include all changes in securities market value, the profit made during the year, and especially, the change of the market value of the asset portfolio.

Key words: financial reporting, event study, market model, "build-up" model, abnormal returns

JEL Classification: G12; L25; M41

Cuvinte cheie: raportarea financiară, studiu de eveniment, modelul de piață, modelul „build-up”, randamente anormale

* Președinte SIF Banat Crișana, e-mail: bilteanu@sif1.ro

** Analist financiar, Hewlett-Packard Romania, e-mail: mariannabotika@yahoo.com

*** Prof. univ. dr., Academia de Studii Economice din București, auditor financiar, e-mail: finstancu@yahoo.com

Introducere

Lucrarea de față constituie o completare a articolului publicat în revista „Audit Financiar” nr. 7/2014 și cuprinde o cercetare empirică privind studiul de eveniment al impactului anunțării rezultatelor financiare asupra cursului bursier al SIF. În mod concret, am studiat posibilele modificări ale rentabilității acțiunilor SIF în raport cu o rentabilitate de referință, apreciată ca fiind normală, neafectată de anunțul rezultatelor financiare.

Așa cum am menționat și în articolul anterior, s-a ținut cont de momentul unic al anunțării rezultatelor (respectiv, anunțarea rezultatelor preliminare). Ziua 0 reprezintă momentul anunțării rezultatelor preliminare (din luna februarie), iar fereastra analizată a cuprins 10 zile înainte de anunțare (pre-anunțare) și 10 zile după anunțare (post-anunțare).

Rentabilitatea normală s-a estimat prin două modele, modelul de piață, respectiv, modelul build-up, ambele fiind prezentate analitic în articolul amintit.

Rezultatele finale obținute în studiile de eveniment prin cele două modele (de piață și build-up) au fost asemănătoare, păstrându-se aproximativ aceleași evoluții ale rentabilităților acțiunilor SIF. Diferența majoră între cele două modele folosite constă în faptul că modelul de piață prevede o ajustare permanentă în funcție de evoluția pieței de capital și permite obținerea de rentabilități anormale în valori ajustate. Modelul build-up nu ține cont de evoluția pieței și prezintă evoluțiile brute ale acestor rentabilități anormale.

Concluzia finală este aceea că rezultatele empirice din acest studiu nu explică toate efectele produse de evenimentul raportării financiare asupra valorii de piață. Aceste limitări sunt determinate de modul dual / neuniform de raportare de către SIF-uri pe sistemul BVB și de prezentarea rezultatelor financiare în multiple forme, cu termene mult diferite în timp, de la o companie financiară la alta.

Propunerea noastră este aceea de a legifera ca raportarea financiară să se facă în conformitate cu cerințele IFRS, ca o raportare de referință atât pentru rezultatele preliminare, cât și pentru raportarea financiară anuală ce va fi prezentată și aprobată în AGA. Prezentarea rezultatelor anuale va include toate modificările de valoare, atât profitul realizat în cursul

anului, cât, mai ales, variația valorii de piață a portofoliului de active al SIF.

Cuantificarea rentabilităților normale și anormale conform modelului de piață

Modelul de piață face parte din grupul modelelor care de-a lungul existenței sale a îndurat un număr semnificativ de critici drastice, dar totuși a rezistat tuturor provocărilor și astfel este folosit, în continuare, în estimarea rentabilităților normale din cadrul studiului de eveniment.

Principalele critici apărute pe marginea acestuia se referă la faptul că funcționalitatea lui conduce la rezultate credibile doar într-o piață stabilă și previzibilă. Pentru piața românească de capital, autorii au aplicat și un model alternativ, build-up, de estimare progresivă a rentabilității normale a acțiunilor SIF.

Graficele 1 – 6 ilustrează evoluția rentabilităților anormale ale acțiunilor celor 5 SIF în raport cu rentabilitatea normală estimată după modelul de piață :

$$R_{it} = \alpha_i + \beta_i R_{Mt}$$

în care,

R_{it} = rentabilitatea normală;

α_i = interceptul, respectiv, mărimea rentabilității normale atunci când rentabilitatea pieței de capital este zero;

β_i = coeficientul de volatilitate al acțiunii analizate în raport cu variația rentabilității pieței de capital;

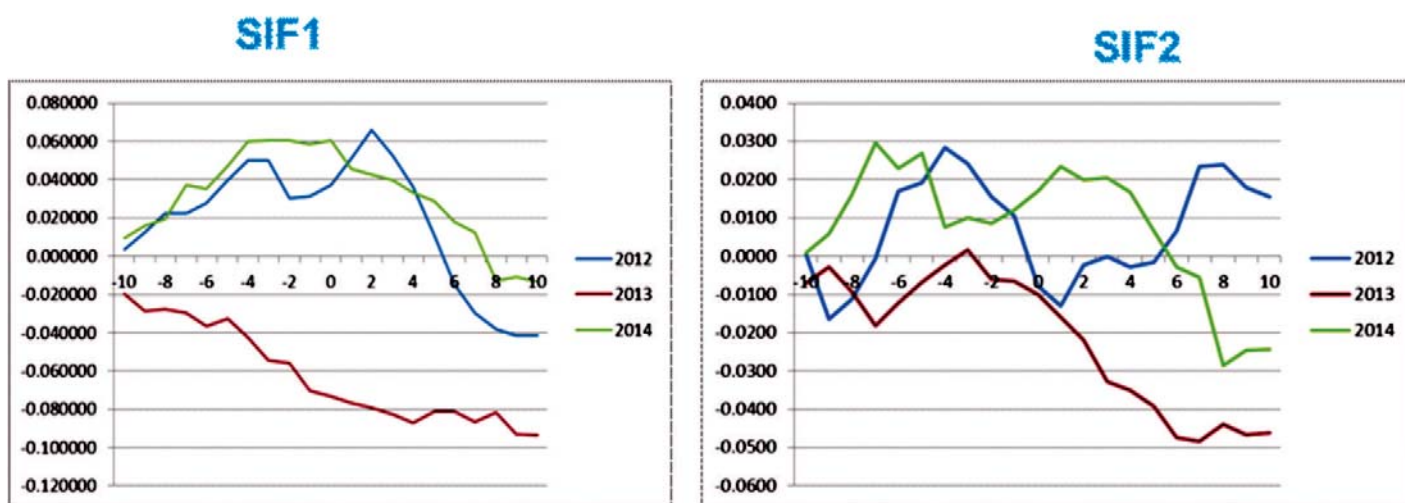
R_{Mt} = rentabilitatea pieței de capital, respectiv variația procentuală a indicelui bursier reprezentativ.

Am prezentat rezultatele studiului de eveniment pentru SIF1 comparativ cu fiecare dintre celelalte patru SIF. Astfel încât, **Graficul 1** prezintă evoluția comparativă a rentabilităților anormale pentru acțiunile SIF1 și SIF2. Evoluția cea mai critică se înregistrează în anul 2013, anul în care la SIF1 nu au fost distribuite dividende, iar schimbările care au avut loc în conducerea societății au contribuit la crearea unei imagini de expectativă în fața investitorilor de pe piață. Nici în cazul acțiunilor SIF2 situația nu a fost tocmai potrivită, deoarece în perioada ferestrei analizate conducerea societății a anunțat propunerea de dividend în scădere cu 23%, anunț care nu a putut trece neobservat pe piață. Este foarte interesantă confirmarea faptului că reacția prețului acțiunii SIF1 poate influența semnificativ evoluția întregului sector, inclusiv a rentabilităților acțiunii SIF2. Această confirmare subliniază încă o dată contingența pieței de capital și ne atrage atenția asupra nivelului de eficiență informațională slabă a pieței de capital din România.

Anii 2012 și 2014 au avut o evoluție normală, neînregistrându-se trenduri șocante. Considerăm că e important de menționat faptul că evoluția rentabilităților anormale cumulate în cazul SIF1 pentru anii 2012 și 2014 are același trend crescător în intervalul ferestrei analizate, dar își revine spre sfârșitul acesteia. Acest lucru confirmă totodată lungimea corectă a ferestrei, care a avut posibilitatea să includă, în mod optim, perioada afectată. În cazul acțiunilor SIF2, evoluția rentabilităților anormale cumulate pentru anii 2012 și 2014 înregistrează trenduri diferite, cel mai probabil afectate de diferite anunțuri semnificative petrecute în piața de capital.

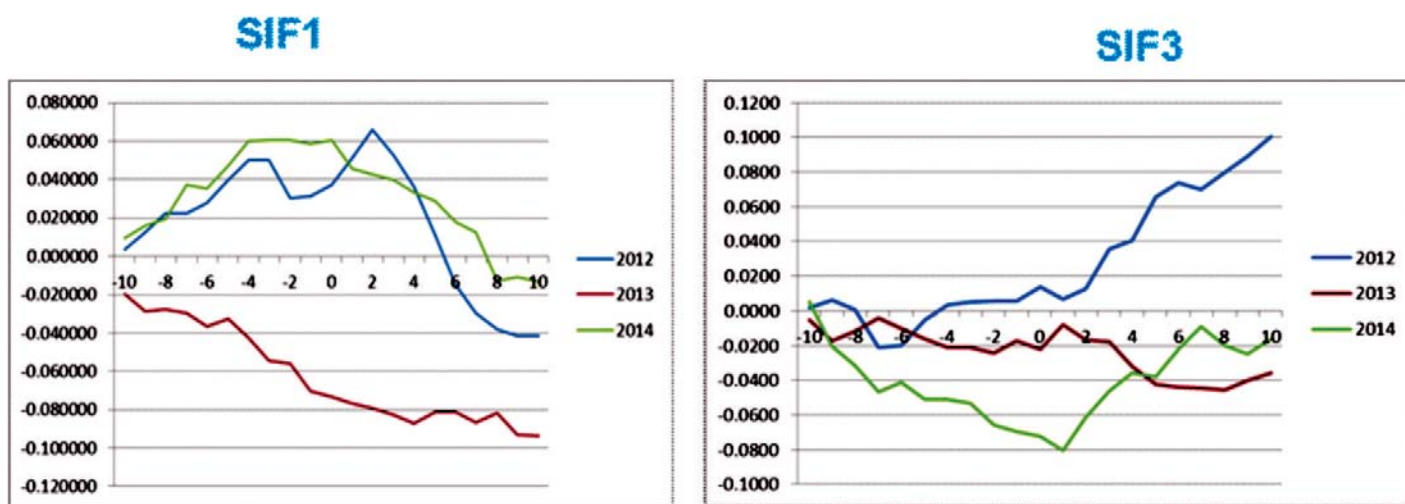
Graficul 2 prezintă evoluția comparativă a rentabilităților anormale pentru acțiunile SIF1 și SIF3. Observăm diferențe majore în trendurile acțiunilor analizate. În cazul SIF3, avem evoluții aproape plate pentru anii 2013 și 2014, precum și o evoluție semnificativ pozitivă pentru anul 2012. Explicația acestui trend pozitiv este simplă: rezultatele anunțate de către SIF Transilvania (SIF3) în 15 februarie 2012 (pentru exercițiul financiar 2011) evidențiau un profit de trei ori mai mare comparativ cu exercițiul financiar anterior. Această performanță economică a fost resimțită imediat pe piață și reflectată în prețul acțiunilor. Și în cazul de față se confirmă corecti-

Grafic 1. **Evoluția comparativă (SIF1 ~ SIF2) a rentabilităților anormale cumulate conform modelului de piață, anii 2012-2014**

Sursa: Studiul propriu

Grafic 2. **Evoluția comparativă (SIF1 ~ SIF3) a rentabilităților anormale cumulate conform modelului de piață, anii 2012-2014**

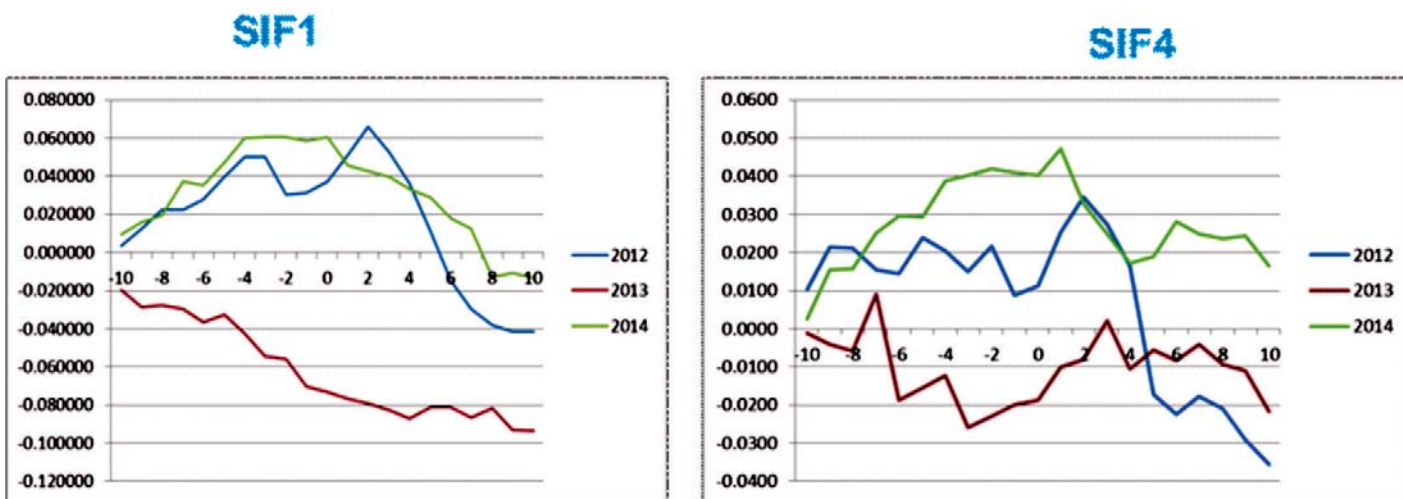
Sursa: Studiul propriu

tudinea lungimii ferestrei alese, deoarece aceasta a avut capacitatea să cuprindă în totalitate impactul aflării rezultatelor financiare, caracterizându-se cu o perioadă pasivă până în ziua +1, apoi cu o creștere expansivă pe tot restul perioadei.

Graficul 3 prezintă evoluția comparativă a rentabilităților anormale pentru acțiunile SIF1 și SIF4. În cazul analizei acestor acțiuni observăm trenduri similare, singura diferență înregistrându-se în dinamica mai agresivă a rentabilităților SIF4 pentru anul 2012 și respectiv o dinamică mai puțin agresivă pentru anul 2013. Considerăm că dinamica agresivă

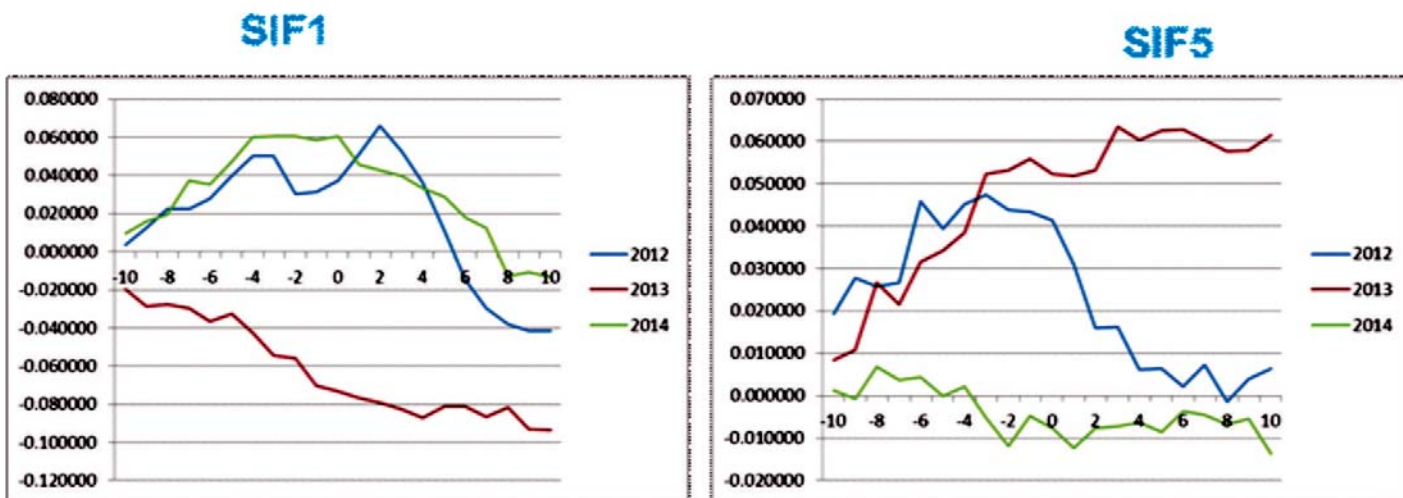
a rentabilităților SIF4 pentru anul 2012 este datorată faptului că SIF Muntenia (SIF4) a obținut în exercițiul financiar 2011 (raportat în februarie 2012) un profit net în scădere cu 8,5% față de cel din 2010. Cu siguranță, acest lucru a fost reflectat automat în cursul bursier al acțiunilor. Dinamica mai puțin agresivă pentru anul 2013 poate fi explicată, de asemenea, prin performanța economică anunțată la 15 februarie 2013 pentru exercițiul financiar 2012. SIF4 a fost clasată pe locul trei în topul profitabilității SIF-urilor, profitul înregistrat a fost dublu față de cel din exercițiul financiar 2011.

Grafic 3. **Evoluția comparativă (SIF1 ~ SIF4) a rentabilităților anormale cumulate conform modelului de piață, anii 2012–2014**

Sursa: Studiul propriu

Grafic 4. **Evoluția comparativă (SIF1 ~ SIF5) a rentabilităților anormale cumulate conform modelului de piață, anii 2012–2014**

Sursa: Studiul propriu

Graficul 4 prezintă evoluția comparativă a rentabilităților anormale pentru acțiunile SIF1 și SIF5. Observăm un trend complet diferit al rentabilităților anormale cumulate la SIF1 față de SIF5, pentru anul 2013 și parțial 2014. Și de data aceasta explicația acestui fenomen este legată de rezultatele financiare anunțate și nu numai. Astfel, SIF5 a încheiat exercițiul financiar 2012 cu un profit cu 5,5% peste câștigul din exercițiul financiar 2011. Acest lucru nu ar trebui, teoretic, să aibă o influență atât de puternică asupra cursului bursier deoarece profitul înregistrat în anul 2012 este cel mai redus profit dintre SIF-uri. Însă comportamentul investitorilor este unul destul de complex, care necesită o analiză atât teoretică, cât și intuitivă. Așadar, considerăm că evenimentul extern, precum faptul că aproape un sfert din profitul înregistrat în exercițiul financiar 2012 a fost înregistrat în luna decembrie 2012, a avut cea mai mare putere de influență, ținând astfel investitorii de pe piață în febra trendului profitabil și a sporit interesul acestora față de această acțiune, ignorând în totalitate rezultatele financiare publicate. În cazul de față, ne confruntăm cu situația în care fereastra de eveniment aleasă nu are puterea de separare a evenimentului analizat față de un alt eveniment extern. Acesta este cel mai mare risc întâlnit în metodologia studiului de eveniment, care în prezent este singurul ce poate perturba rezultatele finale și concluziile obținute.

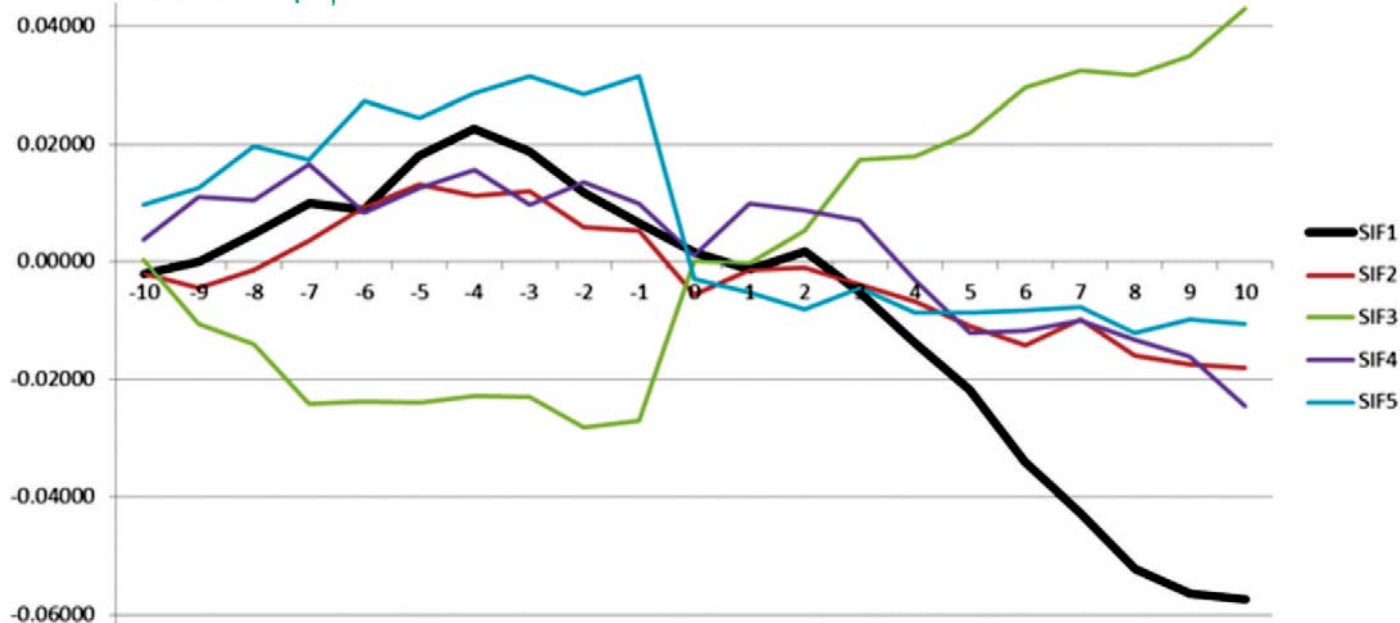
Graficul 5 prezintă evoluția comparativă a rentabilităților anormale cumulate a SIF-urilor în perioada 2012 – 2014.

Analiza rentabilităților anormale cumulate este foarte importantă în cazul oricărui studiu de eveniment deoarece aceasta are puterea de a arăta posibilitatea de revenire a trendului pe tot parcursul ferestrei analizate.

Observăm că toate SIF-urile au un trend similar de revenire în ziua rezultatelor financiare anunțate, pentru ca apoi să-și urmeze o evoluție specifică. Datele analizate au fost cumulate pe o perioadă de trei ani, 2012 – 2014, încercându-se astfel definirea unui trend general specific fiecărui SIF în parte. SIF2, SIF4 și SIF5 au un trend aproape neutru, fapt ce confirmă capacitatea acțiunii de a reveni la nivelul de dinaintea anunțării rezultatelor financiare. În cazul titlurilor SIF1 și SIF3 observăm trenduri opuse, negativ în cazul SIF1 și pozitiv în cazul SIF3. Deoarece datele sunt cumulate pentru trei ani, considerăm ca schimbările petrecute în cadrul companiei SIF Banat-Crișana (SIF1), precum reinvestirea întregului profit net pentru anul financiar 2012 și schimbarea conducerii, au influențat în mod evident evoluția bursieră a SIF1. În cazul companiei SIF Transilvania (SIF3), care a fost cea mai profitabilă dintre cele cinci SIF-uri și a încheiat exercițiul financiar cu un profit record, rezultatele financiare publicate și credibilitatea oferită au ajutat-o să aibă un trend crescător pe toată perioada analizată.

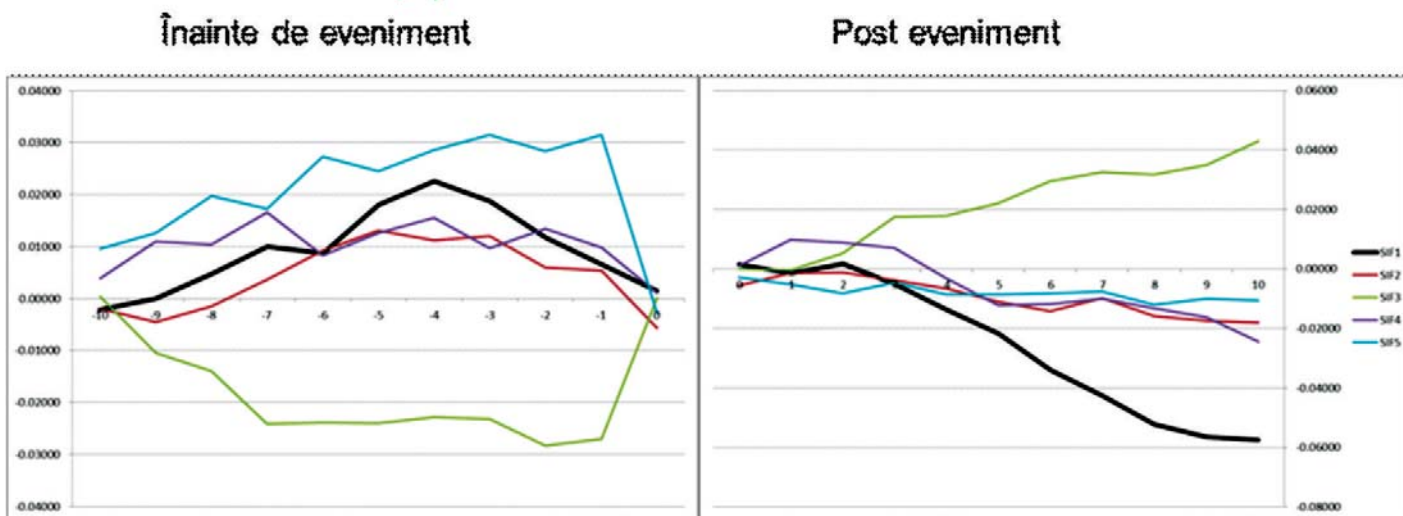
Graficul 6 prezintă evoluția comparativă (toate SIF-urile) a rentabilităților anormale cumulate în perioada 2012 – 2014, pe sub-perioade. Practic, se observă același trend explicat în graficul 5.

Grafic 5. Evoluția comparativă (pentru toate SIF-urile) a rentabilităților anormale cumulate în anii 2012–2014, conform modelului de piață

Sursa: Studiul propriu

Grafic 6. **Evoluția comparativă (toate SIF) a rentabilităților anormale cumulate în anii 2012–2014, pe sub-perioade, conform modelului de piață**

Sursa: Studiul propriu

Tabel 1. **Valorile testelor statistice ale rentabilităților anormale (metodologia modelului de piață)**

	2012	2013	2014
t-Statistic	13.5291	-2.7802	1.1584
Wilcoxon	4,6344	1.3457	1.4456

Sursa: Studiul propriu

Testarea rezultatelor constă în respingerea sau acceptarea de către rezultatele obținute a ipotezei nule. Testarea propriu-zisă este divizată în două părți distincte: prima parte include testarea parametrică, respectiv, validarea testului t-statistic. Cea de-a doua parte este reprezentată de testarea non-parametrică efectuată prin testul Wilcoxon sau z-test. **Tabelul 1** prezintă valorile testelor statistice ale rentabilităților anormale.

Din analiza tabelului 1 observăm că anul 2012 a înregistrat cele mai ridicate valori. Valorile anilor 2013 și 2014 sunt, de asemenea, importante din punct de vedere statistic, fapt ce confirmă rezultatele studiului întreprins.

Cuantificarea rentabilităților normale și anormale conform modelului build-up (progresiv)

Am analizat mai sus evenimentul anunțării rezultatelor financiare și impactul acestuia asupra valorii de piață a SIF-urilor

pe baza estimării rentabilităților normale prin modelul de piață. În componența modelului de piață intră coeficientul de volatilitate beta, extras din evoluția pieței, fapt care, în cazul României, pune multe semne de întrebare. Autorii au decis executarea unui studiu de eveniment comparativ, în care randamentele normale vor fi estimate prin modelul „build-up” al costului capitalului. Graficele 7–12 ilustrează evoluția rentabilităților anormale ale acțiunilor celor 5 SIF în raport cu rentabilitatea normală estimată după modelul build-up:

$$R_{jt} = R_{ft} + RP_{eq} + RP_s + RP_i$$

unde,

R_{jt} = rentabilitatea normală a acțiunilor SIF conform modelului build-up, R_{ft} = prima de risc a pieței de capital, RP_{eq} = rata de dobândă fără risc, RP_s = prima de risc în funcție de mărimea companiei și RP_i = prima de risc acordată sectorului financiar.

Graficul 7 prezintă evoluția comparativă a rentabilităților anormale ale titlurilor SIF1 și SIF2 conform modelului build-up. Observăm trenduri diferite pentru titlurile SIF1, prin intermediul celor două modele ale studiului nostru de eveniment. Aceste diferențe sunt justificate de faptul că estimarea rentabilităților normale diferă substanțial. În modelul de piață, estimarea rentabilităților normale se ajustează cu evoluția pieței de capital, acest lucru, la rândul său, ajustează evoluția rentabilităților anormale; iar în modelul build-up estimarea rentabilităților normale se face la costul ferm al capitalului utilizat, care nu ia în considerare nici un eveniment extern, neraportându-se la evenimentele petrecute pe piață. Astfel, diferențele de dinamică ale rentabilităților anormale indică

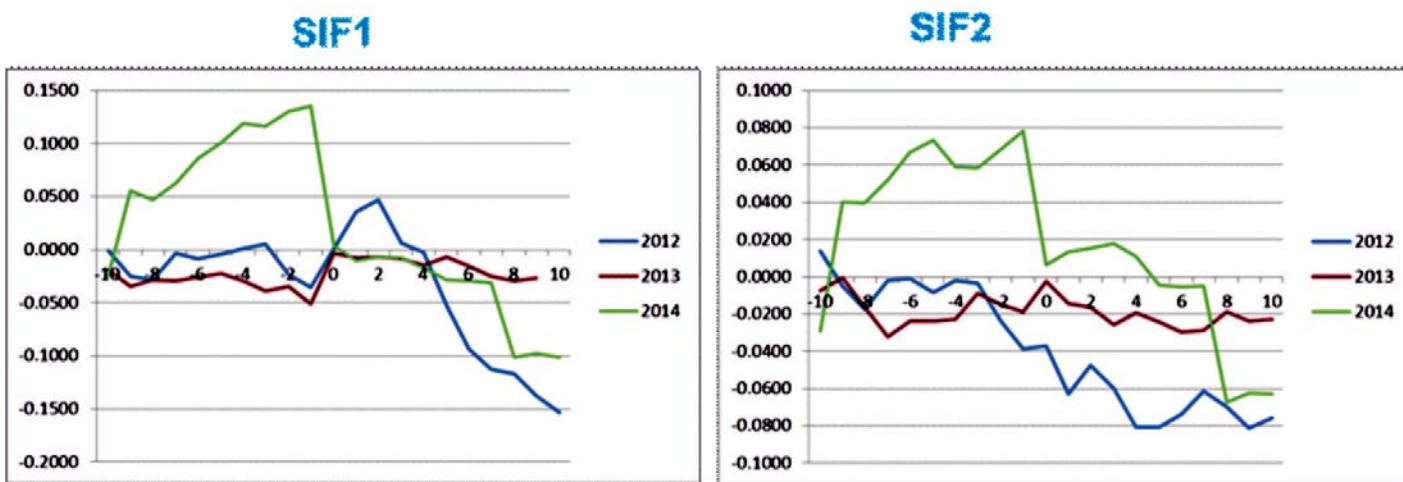
faptul că, prin ajustarea cu piața, se diminuează impactul efectiv produs de evenimentul urmărit.

Observăm că anul 2013, care în realitate a fost un an volatil pentru SIF1, deoarece compania a decis să reinvestească întregul profit, iar schimbările de la nivelul conducerii societății au contribuit la o atitudine de expectativă din partea investitorilor din piață, avem o evoluție aproape plată. Explicația este dată de faptul că metodologia modelului build-up ține cont doar de costul efectiv al capitalului, iar reacțiile investitorilor în piață au fost de natură pasivă, înregistrându-se oscilații semnificative ale cursului bursier. După cum precizam, decizia conducerii SIF1 a avut o influență

parțială asupra întregului sector al societăților de investiții financiare.

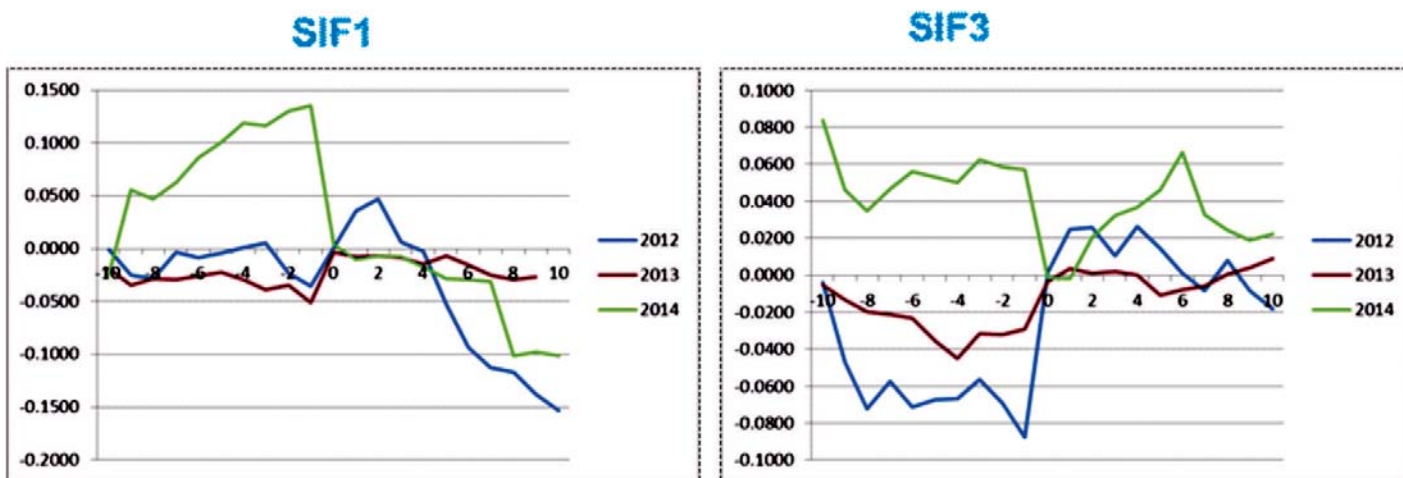
Graficul 8 prezintă evoluția comparativă a rentabilităților anormale ale titlurilor SIF1 și SIF3 conform modelului build-up. Observăm o evoluție interesantă a rentabilităților anormale înregistrate de SIF3, care pentru fiecare an analizat, în ziua 0, ziua anunțării rezultatelor financiare, au puterea de a reveni la zero, iar apoi să urmeze o evoluție specifică. Consider că acest lucru justifică atât comportamentul precut al investitorilor, cât și limitarea metodologiei modelului build-up, care nu are puterea de a se ajusta la evoluția pieței, ci furnizează doar valorile brute înregistrate.

Grafic 7. Evoluția comparativă (SIF1 ~ SIF2) a rentabilităților anormale conform modelului build-up, anii 2012–2014

Sursa: Studiul propriu

Grafic 8. Evoluția comparativă (SIF1 ~ SIF3) a rentabilităților anormale conform modelului build-up, anii 2012–2014

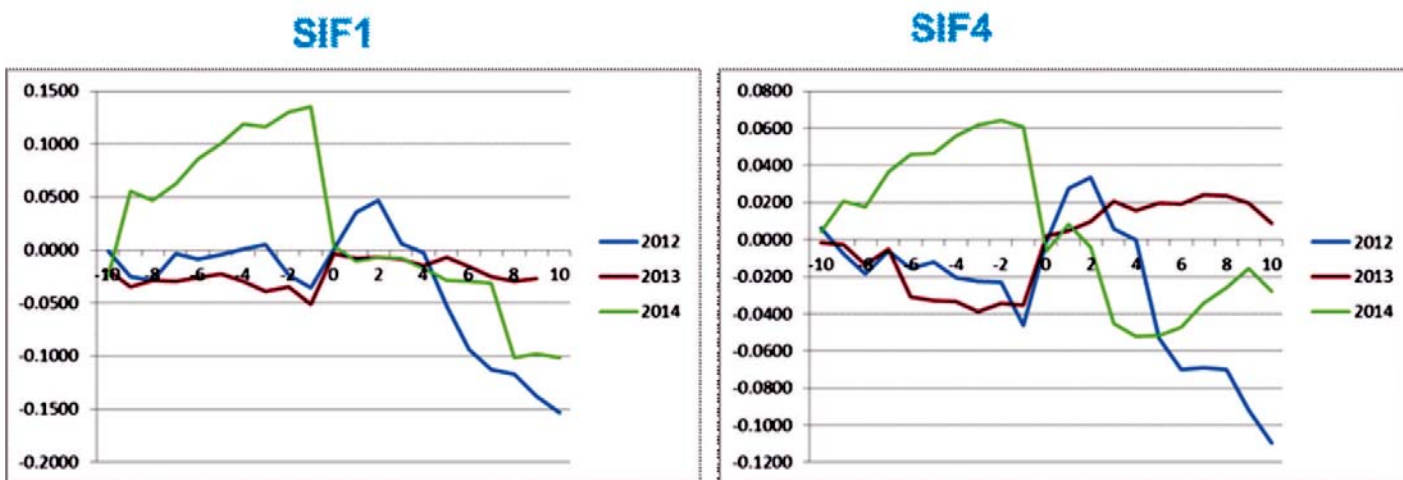
Sursa: Studiul propriu

Graficul 9 prezintă evoluția comparativă a rentabilităților anormale ale titlurilor SIF1 și SIF4 conform modelului build-up. Și de această dată, randamentele anormale înregistrate de SIF4 pentru fiecare an de analiză au puterea de a reveni la valoarea zero în ziua anunțării rezultatelor financiare. Acest fenomen se explică, de asemenea, atât prin comportamentul precaut al investitorilor, cât și prin limitarea metodologiei modelului build-up.

Graficul 10 prezintă evoluția comparativă a rentabilităților anormale ale titlurilor SIF1 și SIF5 conform modelului build-up. De această dată ne confruntăm cu o situație în care evoluția rentabilităților anormale înregistrate pentru SIF5 în anii

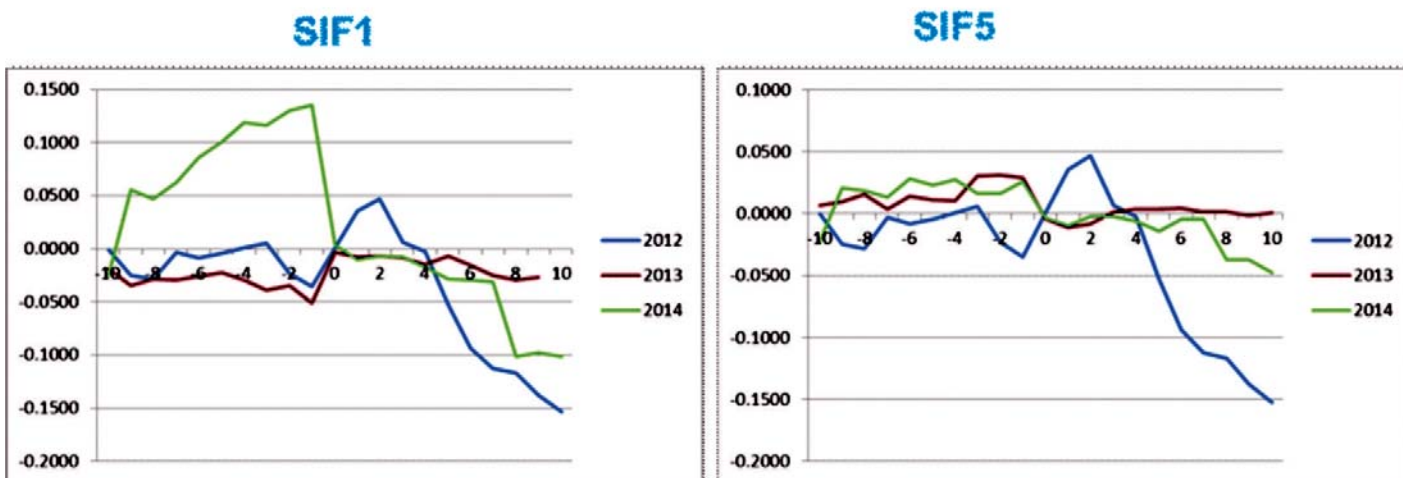
2013 și 2014 este aproape plată, iar în cazul anului 2012, imediat după producerea evenimentului, se observă un trend ușor crescător, care apoi își schimbă brusc evoluția, trecând la un trend accentuat descrescător. Acest trend al anului 2012 este similar cu trendul înregistrat în cazul modelului de piață și se explică prin faptul că evenimentul extern, respectiv acela că aproape un sfert din profitul înregistrat în exercițiul financiar 2012 a fost înregistrat în luna decembrie 2012, a avut cea mai mare putere de influență asupra evoluției acțiunilor SIF5 pe termen lung. Fereastra de eveniment aleasă nu a avut puterea de a separa evenimentul analizat al anunțării rapoartelor financiare de acest eveniment extern.

Grafic 9. **Evoluția comparativă (SIF1 ~ SIF4) a rentabilităților anormale conform modelului build-up, anii 2012–2014**

Sursa: Studiul propriu

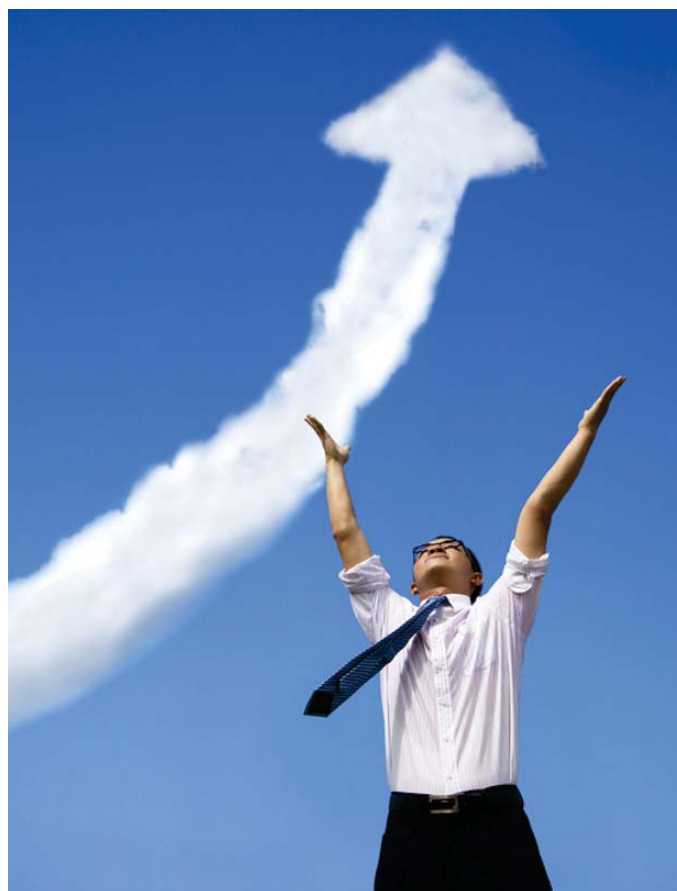
Grafic 10. **Evoluția comparativă (SIF1 ~ SIF5) a rentabilităților anormale conform modelului build-up, anii 2012–2014**

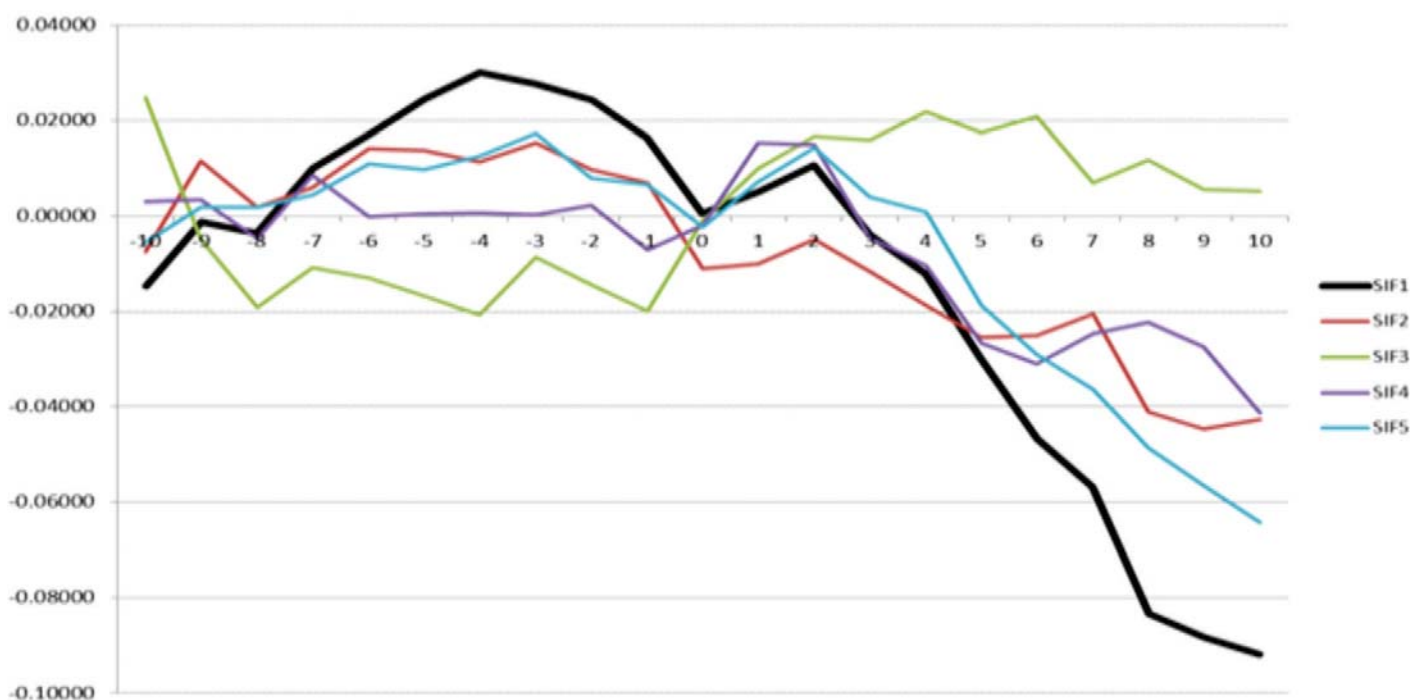
Sursa: Studiul propriu

Graficul 11 prezintă evoluția comparativă a rentabilităților anormale cumulate a SIF-urilor în perioada 2012 - 2014. Așa cum am explicat în partea teoretică din articolul anterior, prezentarea rentabilităților anormale cumulate este o componentă importantă a studiului de eveniment deoarece aceasta ne arată puterea acțiunilor de a reveni la valorile inițiale. Revenirea sau nerevenirea rentabilităților SIF la performanța inițială indică influența evenimentului analizat asupra acestuia. Astfel, dacă randamentele SIF revin la valorile inițiale, se consideră că evenimentul analizat a avut o influență redusă asupra performanței acestuia, iar în cazul nerevenirii la valorile inițiale putem considera că evenimentul analizat a avut o influență semnificativă asupra acesteia.

În cazul de față observăm că toate randamentele anormale SIF au capacitatea de revenire la valoarea zero în ziua anunțării rezultatelor financiare, lucru care ne confirmă un comportament precaut al investitorilor, iar apoi toate SIF-urile, cu excepția SIF3, au o evoluție negativă. Considerăm că aceste trenduri negative în cea mai mare parte sunt explicate prin încrederea limitată a investitorilor în piața de capital din România. Veridicitatea acestei concluzii este dată de faptul că SIF3, societatea care a fost cea mai profitabilă și a încheiat exercițiul financiar al anului 2012 cu un profit record, a înregistrat rezultate pozitive în sub-perioada post-anunțării rezultatelor financiare.

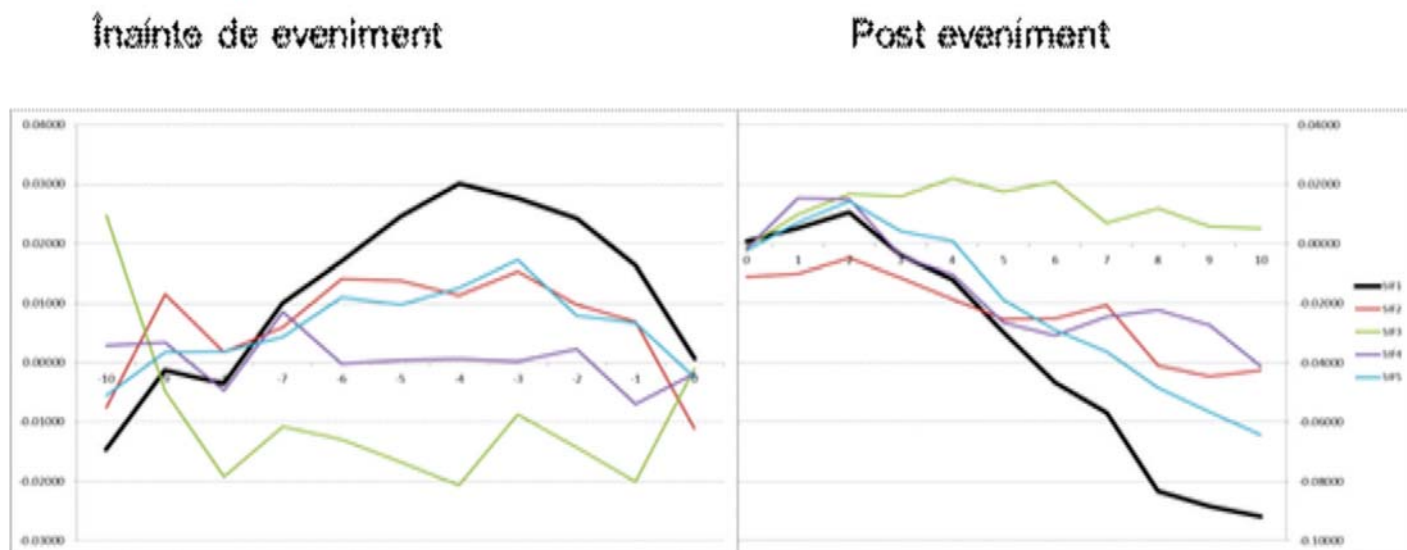

Grafic 11. **Evoluția comparativă (toate SIF) a rentabilităților anormale conform modelului build-up, anii 2012–2014**

Sursa: Studiul propriu

Grafic 12. **Evoluția comparativă (toate SIF) a rentabilităților anormale cumulate pe sub-perioade, conform modelului build-up, anii 2012–2014**

Sursa: Studiul propriu

Graficul 12 prezintă evoluția comparativă (pentru toate SIF-urile) a rentabilităților anormale cumulate în perioada 2012 – 2014, pe sub-perioade. Practic, se observă același trend explicat în graficul 11.

Înainte de a formula concluziile generale ale studiului vom testa rezultatele obținute. Reamintim că pentru validarea semnificației statistice am efectuat testul parametric t-test și testul non-parametric Wilcoxon sau z-test. Tabelul 2 prezintă valorile testelor statistice efectuate.

Din analiza tabelului 2 observăm valori scăzute, care pun la îndoială validitatea studiului întreprins. În cazul comparației între rezultatele statistice obținute prin cele două metode de calcul aleatoare, folosite în studiul de față, observăm o diferență majoră între ele. Așadar, putem susține ideea că modelul build-up nu este tocmai cel mai potrivit pentru cuantificarea impactului produs pe piață în urma anunțării rezultatelor financiare de către SIF.

În concluzie, putem admite că metodologia modelului build-up aduce anumite limitări în metodologia aplicată societăților

de investiții financiare pentru că nu ține cont de evoluția efectivă a pieței de capital, ci doar de costul capitalului specific SIF-urilor.

Interpretări și concluzii

În ciuda diverselor evidențieri de impact al raportărilor financiare asupra valorii de piață a SIF, rezultatele empirice nu explică toate efectele produse de publicarea rezultatelor financiare pe piața de capital.

Existența doar a cinci SIF-uri, existența și a altor canale de transmitere a rezultatelor financiare SIF, raportarea activului net cu mult înainte de raportarea financiară preliminară, au contribuit substanțial la modificarea comportamentului participanților pieței, astfel că, la momentul anunțării rezultatelor financiare anuale, impactul observat este aproape inexistent. Din perspectiva legislativă a modului de raportare financiară, autorii au subliniat principalele motive ce ar putea explica acest comportament al investitorilor:

a. Modul dual / neuniform de raportare pe sistemul BVB pentru SIF:

- În cazul *fondurilor de investiții*, raportarea financiară se face obligatoriu *lunar* (în termen de 15 zile de la încheierea fiecărei luni). De asemenea, este obligatorie publicarea situației activului net (din care se pot extrage și informații referitoare la rezultatul financiar anual/trimestrial/lunar);

Tabel 2. **Valorile testelor statistice ale rentabilităților anormale (metodologia modelului build-up)**

	2012	2013	2014
t-Statistic	-0.4258	-0.1651	0.0647
Wilcoxon	3.6953	2.0259	0.7143

Sursa: Studiul propriu

- În cazul *societăților comerciale*, raportarea financiară se face obligatoriu trimestrial (în termen de 45 zile) și este anunțată/publicată oficial. De aici se pot extrage informații referitoare la performanța financiară și poate fi estimat rezultatul anual.

Acest lucru înseamnă că, la momentul anunțării rezultatelor financiare preliminare pe site-ul oficial BVB, ziua considerată a fi momentul de producere a evenimentului, piața avea deja informațiile publicate în urmă cu 30 zile, acestea putând fi extrase din situația activului net aferentă ultimei luni a anului.

Autorii propun introducerea unei reglementări clare care să definească dacă SIF-urile vor trebui să raporteze, în continuare, performanțele financiare ca un fond de investiții sau ca o societate comercială. Conform studiilor prezentate în partea teoretică din articolul anterior, mecanismul raportării financiare este într-o conexiune directă și foarte strânsă cu lichiditatea pieței, astfel că orice modificare de rezultate financiare va putea avea efecte semnificative la nivelul întregii piețe. Totodată, atragem atenția asupra părerii formulate de către Lakhal F. (2004)¹, conform căreia previziunile financiare pot face parte dintr-un proces de manipulare și trebuie să fie mai puțin credibile pentru participanții din piața de capital. În cazul unui sistem legislativ nearmonizat, prin intermediul mecanismului anunțării rezultatelor financiare, piața de capital poate fi manipulată cu succes.

- b.** Prezentarea rezultatelor financiare se face în multiple forme, cu termene mult diferite în timp. Aceasta împiedică procesul de raportare financiară uniformă și informarea investitorilor privind performanța societăților:
- Calendarul raportării este alcătuit astfel: până la data de 15 februarie societățile sunt obligate să-și anunțe rezultatele financiare preliminare; până la data de 15 aprilie societățile sunt obligate să-și publice situațiile financiare finale; până la data de 30 iunie societățile sunt obligate să prezinte situațiile financiare conform IFRS; iar până la data de 15 august, societățile sunt obligate să prezinte situațiile financiare consolidate.
 - Modalitatea de întocmire a situațiilor financiare și, implicit, cuantificarea rezultatelor financiare folosite ca referință (pentru analiza noastră) nu sunt adecvate în cadrul cercetării întreprinse. În cazul SIF, simpla analiză a impactului rezultatelor financiare preliminare, fără a ajusta aceste rezultate cu variația valorii activului net în funcție de valoarea de piață a portofoliului de active, nu este concludentă.

Autorii propun să se folosească raportarea financiară conform IFRS, ca raportare de referință atât pentru rezultatele preliminare, cât și pentru raportul anual AGA. În acest fel, prezentarea rezultatelor anuale va include toate modificările de valoare: atât profitul realizat în cursul anului, cât, mai ales, variația valorii de piață a portofoliului de active. În cazul SIF-urilor raportările anuale, trimestriale, precum și momentul de publicare a rezultatelor financiare anuale preliminare nu au impact asupra valorii de piață a acestora întrucât piața cunoaște performanțele/rezultatele lunare, pe baza raportărilor detaliate de activ net cu circa o lună mai devreme.

În concluzie, această lucrare contribuie la studierea eficienței pieței de capital din România în momentul anunțării rezultatelor financiare de către societățile de investiții financiare. Rezultatele obținute sunt similare cu cele existente la nivelul întregii piețe de capital din România, care au fost studiate de către noi într-o lucrare anterioară.² În ambele studii se observă același trend în privința ineficienței fluxului informațional, cât și limitările pieței autohtone de capital. Prin implementarea propunerilor formulate în cadrul lucrării vom putea asista la o posibilă creștere a lichidității pieței de capital care va influența pozitiv creșterea economică națională, atât de importantă pentru o piață emergentă precum este România. ●

Bibliografie

- Bîlteanu, D., Botika Marianna, Stancu I., *Studiu de eveniment privind impactul raportării financiare asupra valorii acțiunilor SIF*, Revista „Audit Financiar” nr. 7, 2014, <http://revista.cafr.ro/>
- Botika, M. (2012), *Evolution of shares market price during the company's financial results announcement. Event study approach*, Timișoara Journal of Economics, Volume 5, Issue 17, pp. 96-118
- Botosan, Ch. A. (2006), *Disclosure and the cost of capital: what do we know?*, Accounting and Business Research, International Accounting Policy Forum, pp. 31-40, available at http://fasri.net/wp-content/uploads/2011/04/abr_2006.pdf
- Lakhal, F. (2004), *Stock market liquidity and information asymmetry around Voluntary earnings announcements: New evidence from France*, International Journal of Managerial Finance, Vol. 4, Issue 1, pp. 60 – 75; disponibil la http://www.efmaefm.org/efma2005/papers/143-lakhal_paper.pdf
- Leuz, Ch., Schrand, C. (2009), *Disclosure and the Cost of Capital: Evidence from Firms' Responses to the Enron Shock*, National Bureau of Economic Research, Working Paper 14897, available at <http://www.nber.org/papers/w14897>
- Ortiz-Molin, H., Phillips, G. M. (2010), *Asset Liquidity and the Cost of Capital*, National Bureau of Economic Research, Working Paper 15992, available at <http://www.nber.org/papers/w15992>
- Strobl, G. (2013), *Earnings Manipulation and the Cost of Capital*, Journal of Accounting Research, Volume 51, Issue 2, pp. 449–473, available at <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1475-679X.12008>.

1 Lakhal, F. (2004), *Stock market liquidity and information asymmetry around Voluntary earnings announcements: New evidence from France*, International Journal of Managerial Finance

2 Botika, M. (2012), *Evolution of shares market price during the company's financial results announcement. Event study approach*, Timișoara Journal of Economics, Volume 5, Issue 17, pp. 96-118, Vol. 4, Issue 1, pp. 60 – 75; disponibil la http://www.efmaefm.org/efma2005/papers/143-lakhal_paper.pdf, accesat la data 16 mai 2013

Indicatorii de performanță ai perspectivei clienți din balanced scorecard:

Designul hărții strategice la o companie de leasing

Alina CHIȚU*
& Mădălina Elena OPRIS**

Introducere

În general, indiferent de domeniul de activitate al companiei, clientul reprezintă elementul cheie de dezvoltare a performanței organizaționale (Cameron, 1986; Chakravarthy, 1986). Acesta nu este deloc un fenomen simplu, ci mai degrabă este un concept complex și multidimensional (Venkatraman and Ramanujam, 1986). Managementul analizează permanent posibilitatea atragerii de noi clienți și menținerea celor existenți care aduc câștiguri.

Organizațiile urmăresc necesitățile clienților și performanța financiară. Pe termen lung, trebuie să creeze și să distribuie produse și servicii care să fie apreciate de către consumatori. Un client nemulțumit poate genera o scădere a satisfacției consumatorilor. Totodată, acesta are un grad mare de influență asupra celorlalți consumatori, generând o scădere accentuată a profitabilității companiei. Însă, la sfârșitul anului se pot lua decizii incorecte privind activitatea managerilor dacă matricea organizațională, cu responsabilități, a fost elaborată într-un mod eronat (Austin et al., 2000; Bogus et al., 2005; Chua et al., 2003; Karniel and Reich, 2009; Luh et al., 1999; Sanvido and Norton, 1994; Senthilkumar et al., 2010; Wang and Dzeng, 2005; Wang et al., 2006).

Abstract

Performance Indicators of Clients' Perspective from Balanced Scorecard: The Strategic Maps Design Used for a Leasing Company

The client is a multifaceted economic category, whose existence generates distinct managerial priorities with a massive impact on the organization. The company needs to develop the relationships that they have with consumers and in order to measure them they use performance indicators.

The method used in the analysis is DEMATEL, a special method for multiple decisions that explores the complex causal relationships between indicators. The purpose of this study is to present the importance of performance indicators of client's perspective from balanced scorecard in a leasing company.

Key words: balanced scorecard, DEMATEL, client, performance

JEL Classification: G23, C31

Cuvinte cheie: balanced scorecard, DEMATEL, client, performanță

* Drd., Academia de Studii Economice, București, e-mail: alina.chitu@cig.ase.ro

** Drd., Academia de Studii Economice, București, e-mail: madalina.opris@cig.ase.ro

Dezvoltarea relațiilor cu clienții într-o companie se analizează prin intermediul unor indicatori de performanță (KPI's), utilizând instrumentul de balanced scorecard (BSC). Această cercetare utilizează metoda de analiză DEMATEL (Gabus and Fontela, 1972, 1973), care urmărește relațiile cauză-efect dintre indicatorii de performanță.

Pentru atingerea obiectivelor, cercetarea se structurează în două părți: prima parte cuprinde analiza literaturii de specialitate privind clienții ca resursă de decizie asupra performanței, se definesc KPI's de creștere a perspectivei clienți din BSC. A doua parte prezintă, cu ajutorul metodei DEMATEL, relațiile cauzale complexe dintre KPI's și se identifică indicatori centrali în scopul construirii unor hărți strategice și se oferă sugestii privind rezultatele analitice. În concluzie, se elaborează referințe destinate managementului și cercetărilor viitoare.

Clientul - o cheie de dezvoltare a performanței companiei

Indiferent dacă vorbim de o afacere mică sau mare, principalul punct de concentrare a atenției este păstrarea

unui set de clienți fideli brandului (Neeraja and Jayam, 2013). Managementul analizează nevoile acestora în funcție de informația pe care o transmit atunci când achiziționează un produs sau un serviciu. Nevoile și dorințele clienților nu se pot anticipa. Ei sunt cei care pot decide ce vor să obțină de la piață. Deciziile pe care le iau nu pot fi înțelese nici de ei. Dacă sunt întrebați ce îi satisface în cea mai mare măsură, nu pot da un răspuns concret. Marketingul se confruntă cu o sarcină dificilă și anume satisfacerea permanentă a clienților (Neeraja and Jayam, 2013).

Clientul apare ca o reală sursă de informare și decizie, cu un impact major asupra performanțelor viitoare. Pentru obținerea eficienței sociale urmărite, se analizează eficiența economică și mai apoi necesitatea implicării managementului executiv și operațional în direcțiile de antrenare – conducere – îndrumare, planificare – decizii și organizare – coordonare control – monitorizare (Petrescu et al., 2010).

În anul 2009 procesul de gândire al tuturor managerilor s-a modificat. Aceștia au înțeles că doar atunci când clientul este pe deplin satisfăcut, compania sa va funcționa în piață, altfel el va pierde întreaga investiție și va fi obligat să renunțe la joc (Neeraja and

Jayam, 2013). Nu se analizau suficient ofertele competitorilor de produse și servicii existente pe piață sau necesitățile consumatorilor. Astăzi, în misiunea și viziunea oricărei companii, principalele scopuri sunt: menținerea și creșterea numărului de clienți (Neeraja and Jayam, 2013). Consumatorul reprezintă elementul de referință al tuturor acțiunilor întreprinse atât de producător, cât și de comerciant. El ocupă o poziție dominantă în cadrul economiei de piață. Menținerea și creșterea nivelului performanței companiei se asigură prin respectarea intereselor și drepturilor acestuia (Dinu, 2010).

În general, companiile care produc sau gestionează produse destinate vânzării asigură protecția vieții, sănătății și securității consumatorilor. Pentru definirea intereselor consumatorilor a apărut necesitatea existenței unui contact permanent între companie și clienți săi. Doar companiile care se adresează nevoilor clienților săi se pot menține și pot supraviețui în piață. Există două tipuri distincte de clienți: clienți externi și interni. Un client extern poate fi un individ sau o companie care achiziționează produsul sau serviciul în schimbul banilor. Clienții interni sunt oamenii din cadrul companiei care lucrează împreună pentru furnizarea unui serviciu sau produs destinat furnizării clientului extern (Neeraja and Jayam, 2013).

Indicatorii de performanță ai perspectivei clienți din balanced scorecard

În 1992 apare, sub numele de balanced scorecard, un model inovativ și multidimensional, elaborat de Robert Kaplan și David Norton. Acesta este bazat pe KPI's, care urmăresc să analizeze performanța companiei atât prin perspectiva financiară, cât și prin perspectiva clienți, procese interne, învățare și creștere și opțional perspectiva de mediu (Kaplan and Norton, 1996).

Managementul transpune viziunea și strategia într-un set coerent de măsuri de performanță prin utilizarea balanced scorecard. Misiunea companiei poate fi o sursă de inspirație în definirea KPI's (Kaplan and Norton, 1996). Indicatorii de performanță utilizați în BSC sunt analizați de către management cu scopul de a măsura profitul sau pierderea companiei: viața, sănătatea și securitatea consumatorilor; viața, sănătatea și securitatea angajaților, procesele interne, dar și securitatea mediului. Managementul transpune misiunea și strategia companiei în obiective și măsuri, structurate în patru perspective diferite: financiară, clienți, procese interne și învățare și creștere. Scopul BSC este să transpună viziunea individuală în viziune de grup (Kaplan and Norton, 1996). Există KPI's care evaluează activitatea viitoare a companiei, iar de cele mai multe ori utilizarea BSC se referă la un instrument de control pentru evaluarea performanței trecute (Kaplan and Norton, 1996). BSC este utilizată în procesul de comunicare, informare și învățare, și nu ca un proces de control al companiei.

Odată ce s-a identificat misiunea companiei, se pot analiza drepturile și interesele consumatorilor. Unii manageri folosesc perspectiva clienți alcătuită din două seturi de măsuri de performanță. Primul set reprezintă măsuri pe care în mod curent ar trebui să le utilizeze

toate companiile, deoarece apar în toate BSC-urile și se numesc măsuri de bază. Al doilea set de măsuri reprezintă o dezvoltare a performanței, care urmărește creșterea de valoare pe care compania va încerca să o ofere clienților țintă și segmentului de piață (Kaplan and Norton, 1996).

1. MĂSURI DE BAZĂ

Managementul urmărește identificarea intereselor consumatorilor de a se menține pe piață, prin utilizarea unor indicatori de măsurare a performanței din perspectiva client (Kaplan and Norton, 1996).

„Satisfacția clienților este o preocupare dominantă, legată de câteva decizii strategice pentru serviciile existente pe piață”. Satisfacția clientului este unul dintre factorii cheie în marketingul modern. Piața instituțiilor financiare bancare este una dintre cele mai numeroase piețe de servicii în care satisfacția clientului are o importanță mare (Neeraja and Jayam, 2013). O situație asemănătoare se întâlnește la societățile de leasing, unde se dovedește a fi importantă asigurarea satisfacției clienților. Alegerea furnizorului de servicii și

evaluarea calității produselor și serviciilor se face în funcție de așteptările consumatorilor.

În general se apreciază că o afacere poate deveni de succes dacă se analizează intensiv satisfacția clientului. Numai atunci când compania este capabilă să-și mențină clienții fideli poate supraviețui în lumea competitivă de afaceri.

Managerul trebuie să facă toate eforturile pentru a transmite eficient și calitativ produsele sau serviciile către clienți. Pentru aceasta trebuie să identifice și să înțeleagă problemele acestora și pe cât se poate de mult să încerce să acopere nevoile generate de cererile lor. Un citat de bază utilizat în lumea de afaceri este „serviți clienții dumneavoastră; ei vă ajută să supraviețuiți” (Neeraja and Jayam, 2013).

Managerii companiilor financiare influențează creșterea satisfacției consumatorilor, ca un element prioritar în creșterea loialității consumatorilor pe termen lung, ceea ce va conduce la creșterea profitabilității și a succesului companiei. Feedback-ul clienților ajută companiile să identifice necesitățile specifice și eficiența alocată pentru crearea de produse și servicii care să maximizeze satisfacția.

Pe lângă satisfacția clienților, Kaplan și Norton accentuează în *balanced scorecard* și alți indicatori care urmăresc interesele consumatorilor pe piață, cum ar fi: indicatori de determinare a gradului de păstrare a clienților existenți, achiziția de noi clienți, profitabilitatea clienților și a pieței, dar și cota de piață (Kaplan and Norton, 1996). Relația dintre identificarea necesităților clienților și performanța în afaceri nu este întotdeauna foarte clară. Legătura dintre nevoile clienților și profituri nu este simplă. Pe baza datelor empirice se găsesc dovezi pentru ipoteza că există o relație pozitivă între satisfacția clienților și indicatorii de performanță, deși relația nu este foarte puternică.

Impacturi pozitive pe relația directă dintre satisfacția clienților și performanța organizațională au fost găsite de Koska (1990) și Nelson et al (1992), Aaker și Jacobson (1994) au constatat o calitate îmbunătățită, Anderson, Fornell și Lehmann (1994) au evidențiat o asocierie semnificativă între satisfacția clienților și rentabilitatea activelor, Ittner și Larckner (1996) au observat că valoarea acționarilor este extrem de elastică, cu privire la satisfacerea clientului. Cele trei probleme majore în măsurarea rela-

ției sunt: intervalul de timp între măsurarea satisfacției clienților și creșterea profitului, numărul de alte variabile care influențează profitul companiei, cum ar fi prețul, distribuția, concurența. În relație ar trebui incluse și probleme de comportament, deoarece acestea explică cauzalitatea dintre satisfacție și rezultate.

Unul dintre motivele pentru care companiile nu consideră satisfacția clienților importantă ar putea fi dificultatea măsurării relației dintre satisfacția clienților și profit. Un alt motiv îl constituie dificultatea transformării satisfacției clienților în acțiune, în cadrul organizației.

2. MĂSURI DE CREȘTERE A PERFORMANȚEI

În categoria măsurilor de creștere a performanței sunt incluse hărțile strategice. Acestea sunt construite în funcție de cele patru perspective ale BSC. Punctele de pornire în determinarea acestora sunt definirea strategiei și a obiectivelor din BSC. Hărțile strategice prezintă toate relațiile de cauzalitate, astfel încât pot fi dezvoltate și implementate strategii eficiente, care apoi pot genera beneficii economice pe termen lung. Hărțile

strategice sunt moduri de a crea valoare, folosite în general de companii în obținerea de performanță (Kaplan and Norton, 2004).

Quezada, Cordova, Palominos, Godoy și Ross (2009) prezintă o metodă pentru identificarea obiectivelor strategice din hărțile strategice folosind o analiză SWOT - puncte forte, puncte slabe, oportunități, amenințări, pentru a stabili KPI de analizat. Hărțile strategice BSC sunt în general construite pe reguli bine stabilite. În cadrul perspectivei clienți din BSC, hărțile strategice, ca expresii concrete de cauzalitate și relații strategice ale unei organizații, definesc valoarea clienților din cadrul companiei prin generarea de vânzări și prin creșterea loialității consumatorilor (Kaplan and Norton, 1996). Nucleul oricărei strategii de afaceri este valoarea clienților.

Aceasta descrie unicul mix între atribute de produse și servicii, relațiile cu clienții și imaginea pe care o companie o oferă. O companie se poate diferenția de competitor după cum păstrează și redeschide relațiile cu clienți-țintă. Valoarea clienților este crucială și ajută compania să se conecteze cu procesele interne pentru a dezvolta nevoile clienților (Kaplan and Norton, 2000).

Valoarea clienților din hărți strategice aferente perspectivei clienți subliniază diferite obiective ce se pot detalia la nivel de elemente strategice, cum ar fi: prețul, calitatea, disponibilitatea, selecția, funcționarea, serviciile, parteneriatele, dar și brand-ul (Kaplan and Norton, 1996).

Metodologia cercetării

După ce companiile își stabilesc misiunea și viziunea, se determină KPI's care conduc la realizarea unei hărți strategice (Kaplan and Norton, 1996). Metoda de stabilire a importanței KPI's este DEMATEL (Neeraja and Jayam, 2013). Scopul utilizării acestei metode este de a determina relațiile cauză-efect dintre KPI's, de a face diferența între factori

de influență și factorii semnificativi, precum și de a construi o hartă strategică pentru îmbunătățirea performanței companiei.

În cadrul analizei sunt descrise modalitățile de determinare a KPI's din perspectiva clienților BSC, modul de construire a hărților strategice. Pentru a acoperi toate domeniile de evaluare, încă din stadiul de creare a BSC este important să se colecteze cât mai multe răspunsuri legate de KPI's privind perspectiva clienți. Cele două tipuri de indicatori utilizați sunt: de bază și de creștere a performanței, peste care pot fi colectate răspunsuri din interviuarea persoanelor cu studii economice superioare, pentru a evidenția propriile viziuni de afaceri și misiunea companiei. Dorința economiștilor este de a atrage cât mai mulți clienți în cadrul companiei, oferind randamente superioare pentru toate părțile interesate și ajutând la stimularea creșterii protecției consumatorilor. Opiniile experților sunt sintetizate pentru a determina KPI (Kaplan and Norton, 1996).

În vederea atingerii obiectivului propus s-a realizat un interviu pe un eșantion de 58 de persoane cu studii economice superioare din sectorul de leasing. Studiul este realizat la nivelul anului 2013. Interviul este structurat în 6 întrebări cu răspuns pe scară Likert de la 0-4.

Toate cele 58 de interviuri realizate sunt valide și au fost utilizate în derularea studiului. Rezultatul interviului fiecărui economist este transpus sub formă matriceală. Metoda de eșantionare este de grup. Eșantionul pe baza căruia s-a efectuat analiza este reprezentativ deoarece au fost interviuate doar persoane pregătite profesional care pot avea un impact major asupra performanței unei companii. Analiza de specialitate detaliată se regăsește în articolul cu titlul „Indicatorii financiari din balanced scorecard. O abordare din perspectiva companiilor de leasing” (Chițu, 2014).

Metoda DEMATEL a fost utilizată și dezvoltată de către Institutul Memorial Battelle din Geneva. Aceasta oferă conducerii posibilitatea de a rezolva probleme privind izolarea unor variabile cauză - efect, în scopul dezvoltării relațiilor de cauzalitate (Wu, 2012). Metoda DEMATEL este o reprezentare vizuală a interdependențelor la nivelul diviziilor companiei, o hartă de influență a relațiilor cauzale și se aplică pentru a scoate în evidență importanța criteriilor și a relațiilor ocazionale pe care a fost construită. Metoda apare din necesitatea de a rezolva diverse probleme interdependente și complexe (Gabus and Fontela, 1973; Li, 2009; Wu, 2012). DEMATEL este proiectat pentru a căuta soluții integrate și are ca scop analiza unor fenomene fragmentate și antagonice ale unor companii (Sofiyabadia et al., 2006).

Rezultate

Aplicarea metodei DEMATEL presupune parcurgerea unor etape standard, în următoarea ordine (Wu, 2012): se găsește matricea medie; se formulează matricea de influență; se calculează matricea de influență directă; se calculează matricea indirectă de influență; se derivă matricea total de influență și se obțin hărți de influență și relații.

Matricea medie se construiește atunci când identificăm o problemă complexă într-un obiectiv al perspectivei clienți din balanced scorecard. Acesta poate avea n obiective. Pentru a fi rezolvată se

intervievează h experți. Obiectivele enunțate în actualul model sunt în număr de 6, relația econometrică este $n=6$: A = satisfacția clienților interni, B = gradul de păstrare a clienților existenți, C = achiziția de noi clienți, D = satisfacția clienților externi, E = prețul, calitatea, disponibilitatea produselor și F = brand-ul. Numărul de experți intervievați este 58, relația econometrică este $h=58$. Aceasta arată influența directă dintre elemente. Se acordă 0 = pentru lipsa de influență, 1 = influență scăzută, 2 = influență medie, 3 = influență mare și 4 = influență foarte mare. Un scor mai mic atribuit creează o influență directă mai scăzută. Fiecare element din matrice este derivat de la medie în diferite matrici directe ale respondenților grupului (Wu, 2012).

Răspunsurile considerate valide sunt doar răspunsurile non negative. Fiecare expert acordă un scor pe baza căruia se creează o matrice $n \times n$ notată cu X_K , unde $1 < k < h$. După interviuarea tuturor experților au rezultat h matrici notate cu $X_1, X_2, \dots, X_h$ unde fiecare element al X_k este un număr întreg, notat ca X_{kj} . Elementele de pe diagonală fiecărei matrice rezultate X_k sunt zero. Matricea medie s-a obținut făcând suma tuturor matricelor X_h , $Z' = X_1 + X_2 + \dots + X_h$. În Z' se analizează dacă există relație inversă între obiective. Între D = satisfacția clienților externi și F = brand-ul există o relație inversă, rezultând că satisfacția clienților este mult mai importantă pentru consumatori decât brand-ul (Tabelul 1).

Tabel 1. Suma matricelor $X_1, X_2, \dots, X_h$

Relația	A	B	C	D	E	F
A	-	170	172	118	25	155
B	138	-	170	180	139	16
C	141	157	-	180	141	157
D	141	188	180	-	141	190
E	138	126	99	178	-	155
F	149	167	122	105	149	-

Sursa: Proiecție proprie

Matricea de influență directă inițială - Z_n se determină făcând media valorii experților h din toate elementele $n \times n$ ale matricei.

Matricea Z_n prezentată sub formă matriceală apare astfel :

$$Z_n = \begin{bmatrix} Z_{11} & Z_{12} \dots & Z_{1n} \\ Z_{j1} & Z_{j2} \dots & Z_{jn} \\ Z_{n1} & Z_{n2} \dots & Z_{nn} \end{bmatrix} \quad (1)$$

Media folosită este aritmetică simplă, de exemplu se adună toate $X_{11}, X_{21}, \dots, X_{h1}$ și se împart la h . Toate (i, j) elementele medii ale matricei Z_n , supranumită și media de influență, se notează cu z_{ij} (Wu, 2012). Fiecare medie de influență va lua valori între $[0-4]$ stabilite în ipoteză prin scara Likert. Acestea rămân în continuare setate la zero, deoarece media matricei nule este nulă. Matricea de influență directă inițială este construită și ca o ecuație, unde z_{ij} reprezintă puterea de influență a elementului i la elementul j . Calculul matematic se prezintă astfel:

$$z_{ij} = \frac{1}{h} \sum x_{ijk} \quad (2)$$

în care: z_{ij} - media de influență
 h - numărul experților
 x_{ijk} - matricea experților

Tabelul 2 prezintă matricea medie inițială Z_n rezultată în urma interviuării celor 58 de persoane cu studii economice superioare. De exemplu, valoarea medie inițială a efectului obiectivului D - satisfacția clienților externi în obiectivul F - brand-ul este calculat la 3,27, indicând o influență directă mare. Cea mai mare influență pe care o poate lua matricea este 4. O influență directă foarte scăzută apare între obiectivul B - gradul de păstrare a clienților existenți și obiectivul F - brand-ul, determinată la valoarea de 0,27.

Matricea de influență D directă se obține prin normalizarea matricei mediei Z_n . Procesul constă în aplicarea unei variabile x matricei medii Z_n . Ecuația matematică se prezintă astfel : $D = x \cdot Z_n$, dacă și numai dacă x este constant

Tabel 2. Matricea de influență directă inițială - Z_n

Relația	A	B	C	D	E	F
A	-	2,93	2,97	2,03	0,43	2,67
B	2,37	-	2,93	3,10	2,40	0,27
C	2,43	2,70	-	3,10	2,43	2,70
D	2,43	3,23	3,10	-	2,43	3,27
E	2,00	2,00	2,00	3,00	-	2,67
F	2,57	2,87	2,10	1,80	2,57	-

Sursa: Proiecție proprie

Tabel 3. Matricea de influență directă - D_n

Relația	A	B	C	D	E	F
A	-	0,21	0,22	0,15	0,03	0,19
B	0,17	-	0,21	0,23	0,17	0,02
C	0,18	0,20	-	0,23	0,18	0,20
D	0,18	0,24	0,23	-	0,18	0,24
E	0,15	0,15	0,15	0,22	-	0,19
F	0,19	0,21	0,15	0,13	0,19	-

Sursa: Proiecție proprie

(Tzeng et al., 2007). Determinarea variabilei x se poate realiza folosind următoarea ecuație matematică:

$$X = Z_n / [\max(\max_{1 \leq i < n} \sum_{j=1}^n Z_{ij}, \max_{1 \leq j < n} \sum_{i=1}^n Z_{ij})] \quad (3)$$

în care: x - constantă

Z_n - matricea de influență directă inițială

Z_{ij} - media de influență

În urma calculării în studiul curent a constantei x , a rezultat valoarea 0,07. Elementele de pe diagonala fiecărei matrici rezultate D_k rămân în continuare setate la zero. Aplicând această constantă matricei medii Z_n , s-a obținut matricea D sub forma prezentată în **Tabelul 3**.

$D = [d_{ij}] n \times n$ (Sumrit, Anuntavoranich, 2013). D se interpretează astfel: dacă un element (i, j) are valoarea mare, atunci există o influență directă între obiectivul i și obiectivul j . O valoare de influență se obține la intersecția a două obiective. De exemplu, cea mai mare

valoare de influență directă obținută în studiu este de la D la F, de 0,24. Rezultă că între satisfacția clienților externi și brand există o relație puternică directă. Cea mai slabă relație directă apare între B și F de 0,02. În matricea de influență directă rezultă că sumele elementelor de pe fiecare linie și coloană a matricei sunt cuprinse între zero și cel mult egale cu unu, dar nu depășesc unu. Această relație matematică se prezintă astfel: $0 < \sum_{i=1}^n d_{ij}, \sum_{j=1}^n d_{ij} < 1$.

Matricea de influență indirectă se obține prin înmulțirea ridicării la pătrat a matricei de influență directă cu inversa diferenței dintre 1 și matricea directă. Creșterea puterii matricei se datorează influenței indirecte de la obiectivul i la obiectivul j , la fel ca în $D_2, D_3, \dots, D_1$ (Sumrit et al., 2013).

Acest procedeu duce la crearea unor soluții convergente la matricea inversă, în mod similar cu o matrice absorbant Markov. Modelul de calcul al matricei de influență indirectă este:

$$ID = D^2 + D^3 + \dots = \sum_{j=2}^n D^j = D^2 (1 - D)^{-1} \quad (4)$$

în care: ID - matricea de influență indirectă

I - matricea identitate

D - matricea de influență directă

ID se interpretează astfel: dacă un element (i,j) are valoarea mare, atunci există o influență indirectă între obiectivul i și obiectivul j. De exemplu, cea mai mare valoare de influență indirectă obținută în studiu este de la B la F. Aceasta a fost identificată încă din momentul determinării matricei de influență directă. După obținerea matricei ID, elementele rezultate pe diagonală au devenit diferite de zero.

Matricea total de influență - T se obține însumând matricea de influență directă cu matricea de influență indirectă (Tabelul 4). Rezultatul este de forma $n \times n$ (Li, 2009). Relația matematică se prezintă astfel:

$$T = D + ID = D + D^2 + D^3 + \dots = \sum_{j=2}^n D^j = D (1 - D)^{-1} \quad (5)$$

în care: ID - matricea de influență indirectă

I - matricea identitate

D - matricea de influență directă

T - derivarea matricei total de influență

T se interpretează astfel: dacă un element (i,j) are valoarea mare, atunci există o relație puternică între obiectivul i și obiectivul j. De exemplu, cea mai puternică relație apare între obiectivul D și obiectivul B, de 1.69. Cea mai slabă relație apare între obiectivul A și obiectivul E, de 0.96.

Dacă denumim cu T_{ij} elementele (i, j) din matricea T, d_i - suma de rânduri i și r_j - suma coloanelor j, se obțin următoarele relații:

$$d_i = \sum_{j=1}^n T_{ij} \quad (i = 1, 2, 3, \dots, n) \\ r_j = \sum_{i=1}^n T_{ij} \quad (j = 1, 2, 3, \dots, n) \quad (6)$$

Pentru a obține harta de relații și influență (IRM) și pentru a vizualiza relațiile cauzale complexe dintre obiective se folosește un model structural.

Acesta adună valorile dintre d_i și r_j , determinate în pasul anterior, respectiv le scade pentru a determina obiectivul cu cea mai puternică sau scăzută influență (Sumrit and Anuntavoranich, 2013).

Tabelul rezultat (Tabelul 5) prezintă un IRM după obiectivele de prim nivel. Folosind această hartă, managementul poate vizualiza diferența dintre obiectivele cauzale și obiectivele afectate ale perspectivei clienți din balanced scorecard.

Pentru a identifica obiectivul cu cea mai puternică influență este necesar să folosim regula D+C. D reprezintă suma elementelor liniei matricei, iar C reprezintă suma elementelor coloanelor matricei. Bazat pe tabelul 5, creșterea satisfacției clienților externi are cea mai mare influență asupra companiei deoarece valoarea $(D + C) = 17.17$, întrucât prețul, calitatea, disponibilitatea produselor evidențiate de companie în ultimul an au o influență mică asupra companiei, valoarea $(D + C) = 14.31$. În ceea ce privește $(D + C)$, prioritizarea importanței obiectivelor de evaluare este $D > C > B > A > F > E$, adică creșterea satisfacției clienților externi este mai importantă decât creșterea achiziției de noi clienți, mai importantă decât satisfacția clienților interni, brand-ul și prețul, calitatea, disponibilitatea produselor noi implementate într-un an.

Pentru a analiza cea mai mică influență și cea mai mică prioritate se folosește regula D - C. În ceea ce privește $(D - C)$, prioritizarea scăzută a importanței obiectivelor de evaluare este $B > A > F > C > D > E$.

Concluzii

Lucrarea analizează importanța perspectivei clienți din instrumentul strate-

Tabel 4. Derivarea matricei total de influență - T

Relația	A	B	C	D	E	F
A	1,06	1,37	1,3	1,26	0,96	1,15
B	1,22	1,21	1,32	1,34	1,08	1,05
C	1,4	1,57	1,32	1,52	1,23	1,34
D	1,48	1,69	1,59	1,42	1,31	1,44
E	1,28	1,41	1,31	1,39	0,99	1,24
F	1,27	1,42	1,31	1,31	1,12	1,05

Sursa: Proiecție proprie

Tabel 5. Hărți de relații și de influență

Relația	A	B	C	D	E	F	D	C	D+C	D-C
A	1,06	1,37	1,3	1,26	0,96	1,15	7,1	7,71	14,81	-0,61
B	1,22	1,21	1,32	1,34	1,08	1,05	7,22	8,67	15,89	-1,45
C	1,4	1,57	1,32	1,52	1,23	1,34	8,38	8,15	16,53	0,23
D	1,48	1,69	1,59	1,42	1,31	1,44	8,93	8,24	17,17	0,69
E	1,28	1,41	1,31	1,39	0,99	1,24	7,62	6,69	14,31	0,93
F	1,27	1,42	1,31	1,31	1,12	1,05	7,48	7,27	14,75	0,21

Sursa: Proiecție proprie

gic balanced scorecard asupra performanței. Pentru investigare se utilizează metoda DEMATEL. Aceasta se folosește pentru a investiga interactiv relațiile dintre KPI's, cu scopul de a construi o hartă strategică. Studiul s-a realizat pentru o companie de leasing. În comparație cu alte metode tradiționale, metoda DEMATEL folosește cunoștințele experților care contribuie la crearea unui sistem, în scopul stabilirii unor relații ocazionale între KPI.

După aplicarea metodei DEMATEL s-a identificat obiectivul cu cea mai puternică, respectiv cea mai slabă influență asupra profitabilității companiei. Odată stabilite aceste puncte de interes, managementul are posibilitatea de a rezolva problemele complexe ce apar la nivelul unei organizații.

Intervenția conștientă asupra satisfacției clienților externi generează un impact puternic asupra companiei. În schimb, dacă managementul acționează asupra obiectivului achiziție de noi clienți, impactul în profitabilitatea companiei se va vedea mai greu și după mult timp.

Cercetarea actuală apare ca o continuare a analizei DEMATEL prezentată de Wu din 2012 și Sumrit și Anuntavoranich 2013. Cu toate acestea, există unele limitări ale studiului actual. În primul rând, în interviul DEMATEL, la fel ca în toate celelalte interviuri profesionale, răspunsurile sunt în mod necesar limitate la conștiința umană subiectivă. În al doilea rând, este inevitabil să se formeze un grup de experți care vor duce la o prejudecată în selectarea indicatorilor. ●

Acknowledgements

Această lucrare a fost finanțată prin intermediul Institutului de Studii Doctorale, Academia de Studii Economice din București (IOSUD ASE).

This paper was financed through the Institute for Doctoral Studies, The Bucharest University of Economic Studies (IOSUD ASE).

Bibliografie

- Anderson E.W., Fornell C. and Lehmann D.R., *Customer satisfaction and word of mouth*, Journal of Services Marketing, vol. 1, no. 1 :5-17, 1994, Disponibil la: <<http://jsr.sagepub.com/content/1/1/5.abstract>> [Accesat March 2014]
- Chițu A., *Indicatorii financiari din balanced scorecard. O abordare din perspectiva companiilor de leasing*, Revista „Audit Financiar” nr.7, 2014
- Dinu V., *Necesitatea protecției consumatorilor*, Revista „Amfiteatru Economic”, vol. 1, no. 1:262:264, 2010, Disponibil la: <http://www.amfiteatruconomic.ro/RevistaDetalii_RO.aspx?Cod=40> [Accesat March 2014]
- Gabus, A., Fontela, E., *Perceptions of the world problematique: Communication procedure, communicating with those bearing collective responsibility*, Geneva, Switzerland, Battelle Geneva Research Center, 1973, Disponibil la: <<http://www.growingscience.com/msl/metadata/j.msl.2012.02.011.html>> [Accesat March 2014]
- Kaplan, R. S., & Norton, D., *The Balanced Scorecard measures that drive performance*, Harvard Business Review, vol. 70, no. 1: 71–79, 1992, Disponibil la: <<http://hbr.org/2005/07/the-balanced-scorecard-measures-that-drive-performance/ar/1>> [Accesat March 2014]
- Kaplan, R. S., Norton, D., *The strategy map: Guide to aligning intangible assets*, Strategy and Leadership, vol. 32, no. 5: 10–17, 2004, Disponibil la: <<http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?articleid=872913>> [Accesat March 2014]
- Kaplan. R. S., Norton. D. P., *Having Trouble with your strategy? Then Map It*, Boston: Harvard Business School Press, 2000, Disponibil la: <<http://hbr.org/2000/09/having-trouble-with-your-strategy-then-map-it/ar/1>> [Accesat March 2014]
- Kaplan. R. S., Norton. D. P., *The Balanced Scorecard - Translating strategy into action*, Boston: Harvard Business School Press, 1996
- Koska M.T., *High quality care and hospital profits: Is there a link?*, Hospitals, vol.1, no.1 : 62-3, 1990.
- Neeraja. B, Jayam. R., *Customer satisfaction vs successful business*, Golden Research Thoughts, vol. 2, no. 9,2013,Disponibil la: <<http://connection.ebsco-host.com/c/articles/91253389/customer-satisfaction-vs-successful-business>> [Accesat March 2014]
- Nelson E., Rust R.T., Zahorik A., Rose R.L., Batalden P., and Siemanski B., *Do patient perceptions of quality relate to hospital financial performance?*, Journal of Healthcare Marketing, vol.1, no. 1: 1-13, 1992, Disponibil la: <<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pub-med/10123586>> [Accesat March 2014]
- Petrescu I., Dinu V., Ștefănescu C. si Dobrescu E., *Implicarea factorului uman în managementul protecției consumatorilor*, Revista „Amfiteatru Economic”, vol.1, no.1: 286:297, 2010, Disponibil la: <<http://www.amfiteatruconomic.ro/ArticolRO.aspx?CodArticol=964>> [Accesat March 2014]
- Sofiyabadia, J., Movahedi, M and Nasab, S., *Strategic orientation in evaluation of supply chain activities*, Management Science Letters, vol.2, no. 5 :1785-1794,2012, Disponibil la: <<http://growingscience.com/beta/msl/836-strategic-orientation-in-evaluation-of-supply-chain-activities.html>> [Accesat March 2014]
- Sumrit D., Anuntavoranich P., *Using DEMATEL Method to Analyse the Causal Relations on Technological Innovation Capability Evaluation Factors in Thai Technology-Based Firms*, International Transaction Journal of Engineering, Management & Applied Sciences & Technologies, vol. 4, no. 2,2013, Disponibil la: <<http://tuengr.com/V04/081-103.pdf>> [Accesat March 2014]
- Tzeng, G. H., Chiang, C. H., Li, C. W., *Evaluating intertwined effects in e-learning programs: A novel hybrid MCDM model based on factor analysis and DEMATEL*, Expert Systems with Application, vol. 32, no. 4 : 1028–1044,2007, Disponibil la: <<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0957417406000807>> [Accesat March 2014]
- Wu H.Y., *Constructing a strategy map for banking institutions with key performance indicators of the balanced scorecard*, Evaluation and Program Planning, vol.1, no. 35: 303 – 320, 2012, Disponibil la: <<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0149718911001042>> [Accesat March 2014]

Auditori financiari, membri ai CAFR!

Doriți să obțineți certificarea pentru auditarea fondurilor europene?

În perioada 11.09.2014 – 14.09.2014 Camera Auditorilor Financiari din România organizează a doua sesiune a cursului și a testului de verificare privind auditarea operațiunilor finanțate din fonduri europene. Înscrierile pentru auditorii care îndeplinesc condițiile prevăzute în Protocolul dintre CAFR și Ministerul Fondurilor Europene au loc în perioada 18.08.2014 – 01.09.2014

Detalii, pe site-ul CAFR: www.cafr.ro, secțiunea „Știri și evenimente”.

De la doctrina contabilă la cadrul conceptual

C. Richard BAKER*
& Alain BURLAUD**

Introducere

Evoluția contabilității se bazează pe trei surse diferite:

- ➔ practicile aplicate de profesioniști care răspund solicitărilor impuse de mediul lor și integrează constrângerile juridice și posibilitățile oferite de schimbările tehnologice;
- ➔ doctrinele elaborate de teoreticieni pentru a organiza cunoașterea acumulată și transmiterea acesteia în mod inteligibil;
- ➔ normele elaborate de către autorități, în general cele guvernamentale sau recunoscute de puterea publică, a căror coerență se construiește actualmente prin intermediul unui cadru conceptual.

De-a lungul istoriei contabilității, aceste trei surse, care au putut coexista, au cunoscut, totuși, o importanță relativ variabilă. Ele nu sunt independente deoarece se influențează reciproc, după

Abstract

From Accounting Theory to Conceptual Framework

Prior to the Second World War there were virtually no organizations dedicated to the establishment of accounting standards. During that period accounting theory was fundamental for the teaching and practice of financial accounting. In contrast, during the second half of the 20th century, national organizations of accounting standards setting bodies replaced accounting theory as a reference for teaching and practice. Today, the role of accounting theory and even the role of national accounting standards setting organizations has diminished in the face of the transcendence of the IASB and its conceptual framework. The goal of this article is to illustrate how accounting theory has progressively been replaced in favor of a conceptual framework, either implicit or explicit and what the consequences are of such an evolution.

Key words: accounting theory, accounting standards setting organizations, institutional theory

JEL Classification: M41

Cuvinte cheie: doctrină contabilă, normalizator contabil, teorie instituțională

* Adelphi University, New York, USA și Neoma Business School, Franța, Courriel, e-mail: Baker3@Adelphi.edu

** Conservatoire Nationale des Arts et Métiers, Paris, France, Courriel: burlaud@cnam.fr

cum interacționează cu mediul lor economic, juridic și social.

În ultima perioadă, am observat o scădere a numărului de lucrări de doctrină și, invers, un rol mai important jucat de elaborarea standardelor, cu precădere la nivel internațional. Cu alte cuvinte, dreptul contabil, care și-a dobândit autonomia, se corelează actualmente îndeosebi cu unul sau mai multe cadre conceptuale, decât cu una sau mai multe doctrine. Această schimbare fundamentală o vom documenta în cele ce urmează, folosind exemplul a două state importante și diferite în acest domeniu: Statele Unite ale Americii (SUA) și Franța.

De asemenea, constatăm că guvernarea organismelor de normalizare... se normalizează sau, cu alte cuvinte, procedurile de elaborare a normelor contabile converg spre un model comun, subliniind conceptele de transparență și dezbateri deschise. Întrebarea care se pune este de a ști dacă procedura (eng. - *due process*) are o influență asupra substanței, respectiv asupra conținutului normelor. Este izomorfismul instituțiilor de normalizare (izomorfismul instituțional) un factor de convergență a normelor?

Mai general, se observă că ponderea diferitelor părți implicate în realizarea unei gândiri contabile evoluează. Dacă în prima jumătate a secolului al XX-lea locul universităților a fost important în privința producției doctrinale foarte bine încheiate, constatăm că, pe parcursul celei de-a doua jumătăți a secolului, marile cabinete internaționale de consultanță și de audit ocupă un loc tot mai important, fiind singurele capabile să mobilizeze sau să formeze echipe de specialiști de înalt nivel pentru a elabora norme și a le plasa în context teoretic, sub forma unui cadru conceptual.

Observarea trecutului recent și a unei actualități puternic influențată de o criză economică și financiară majoră ne

determină să întrevădem o posibilitate de renaștere a unei doctrine contabile, construită pe bază de consecvențialism, respectiv pe o bază de cercetare diferită a adevărului contabil (celebra *imagine fidèle*), în favoarea luării în considerare a impactului economic și social, dorit sau nu, al normei.

Cadrul conceptual este o doctrină?

A vorbi despre trecerea de la o doctrină contabilă la un cadru conceptual sau despre influența unuia asupra celuilalt presupune o definire a celor doi termeni.

1. NOȚIUNEA DE DOCTRINĂ

La modul general, doctrina se definește ca un ansamblu de noțiuni despre care se afirmă că sunt adevărate. Din acest punct de vedere ea se aseamănă cu postulatul. Dar doctrina este finalizată astfel încât să ofere o interpretare a faptelor care orientează sau conduc acțiunea, pe care o manipulează autorul. Doctrina nu precede în mod necesar acțiunea. Totuși, practica contabilă a precedat gândirea doctrinară în contabilitate. Dar aceasta din urmă conferă un sens istoriei practicilor și poate determina o evoluție a acestora.

Gândirea filozofică permite precizarea noțiunii de doctrină astfel: „Afirmatie sau, în mod obișnuit, ansamblu sau sistem de afirmații teoretice, predate și considerate adevărate. (...) O doctrină constituie o teorie pentru care nu este necesară (...) verificarea experimentală.” (Foulquié, p. 678). Astfel, o doctrină nu are valoare științifică, deoarece nu este considerată contestabilă de către autorul său.

Atunci când doctrina este în căutare de legitimitate, ea se bazează pe teorii. Prin urmare, doctrina și teoria nu se confun-

dă, dar o teorie poate deveni o doctrină. „Dacă am considera că o teorie este perfectă și am înceta să o verificăm prin experiment științific, aceasta ar deveni o doctrină.” (Lalande, p. 1128)

Doctrina are vocația de a fi predată. Sensul modern este așadar apropiat de etimologia sa. În latină, *docere* (a învăța), a dat naștere la *doctor* (cel care predă) și *doctrina* (predare). Astfel, doctrina are sensul de „predare suficient de coerentă și bogată pentru a forma un ansamblu și chiar un sistem.” (Auroux, p. 678)

Apropierea dintre contabilitate și drept ridică semne de întrebare asupra sensului noțiunii de „doctrină” în rândul juriștilor. Aceștia înțeleg prin doctrină „opiniile exprimate de autori în lucrările lor, dreptul așa cum îl concep teoreticienii.” (Carbonnier, p. 122)

Pornind de la faptul că una dintre caracteristicile contabilității este aceea de a fi „o știință a acțiunii în căutare de teorii” (Colasse, 1996, p. 73), ea a dat naștere, în mod natural, unor doctrine, opere individuale ale teoreticienilor, care nu o valoare de constrângere, dar au ambiția de a da un sens practicilor, de a le ordona, de a le preda și, dacă este cazul, de a le determina evoluția. O doctrină nu este o sursă de drepturi, ci o eventuală sursă de inspirație pentru legiuitor sau judecător.

2. Noțiunea de cadru conceptual

Noțiunea de „cadru conceptual” nu a fost utilizată niciodată în afara domeniului normalizării informației financiare. Cadrul conceptual al IASB se definește el însuși într-o singură frază: „*This Framework sets out the concepts that underlie the preparation and presentation of financial statements for external users.*”¹ (IASB Framework, 2008, § 1).

O reflecție asupra acestui cadru pe care noi îl opunem noțiunii de doctrină con-

1 Traducere: Acest cadru conceptual definește conceptele care stau la baza elaborării și prezentării situațiilor financiare pentru utilizatorii externi.

duce așadar la o reflecție asupra noțiunii de „concept” care se înscrie într-un asemenea cadru.

La modul general, un concept este o reprezentare abstractă a unui obiect, care este împărtășită în interiorul unei comunități. Dacă ideea este personală, conceptul este impersonal. (Foulquié, p. 185)

Conceptele permit mai ales organizarea realității în categorii, ceea ce permite tratarea diversității cu ajutorul unui număr relativ restrâns de categorii (Auroux, p. 395), și de a o face inteligibilă. Definiția conceptelor este cu atât mai importantă cu cât obiectul descris nu este observabil. Astfel, în general, nu este necesar să se definească conceptul de „tabel” pentru a vorbi despre „tabel”, dar trebuie definit conceptul de „rezultat” pentru a vorbi despre rezultatul sau rezultatele unei entități, aceasta din urmă trebuind, la rândul ei, să fie definită.

Un cadru conceptual trebuie să includă, așadar, un glosar de termeni. Totuși, nu este suficient deoarece termenii din cadrul acestuia nu sunt independenți.

Un cadru conceptual trebuie să explice, de asemenea, o teorie implicită a rolului pe care îl joacă în societate diferite entități: întreprinderi, colectivități publice sau organizații private fără scop lucrativ. „Un cadru conceptual este constituit dintr-un ansamblu de răspunsuri explicite pe care le dă un normalizator marilor întrebări fundamentale cu care se confruntă practica contabilă: La ce servește contabilitatea? Care sunt utilizatorii informațiilor contabile? Ce fac ei cu acestea? Cum le tratează ei? De ce situații contabile au nevoie? Care trebuie să fie conținutul conceptual și formatul acestor situații? Conform căror principii trebuie elaborate acestea? Ce caracteristici definesc o bună informație?” (Colasse, 2009, p. 112)

Un cadru conceptual angajează normalizatorul contabil și, contrar doctrinei, participă direct la elaborarea dreptului. El are, așadar, o dimensiune instituțio-

nală. Doctrinile pot, desigur, să-l inspire pe acesta, dar ele nu vor putea să se substituie intenției normalizatorului.

Dacă în câmpul de competențe al normalizatorului (jurisdicție) nu poate exista decât un singur asemenea cadru, în schimb, mai multe doctrine concurente se pot exprima sau confrunta. Cadrul conceptual are, așadar, o dimensiune politică care poate conduce la căutarea compromisului pentru a obține un consens, o legitimitate în rândul părților interesate. Constrângerea nu este mai importantă decât doctrina. Aceasta se explică prin faptul că sursa acestui cadru este o instanță tehnocratică (acest termen nu este peiorativ, ci desemnează pur și simplu originea unei competențe), un grup de experți fără legitimitate democratică, în timp ce sursa doctrinei nu respectă nicio procedură predefinită. Dacă există o procedură pentru adoptarea normelor, nu există un echivalent pentru elaborarea doctrinelor.

Astfel, după ce am clarificat conceptele de „doctrină” și „cadru conceptual” vom putea ilustra cum s-au dezvoltat acestea, care a fost istoria lor, luând drept exemplu cazurile Franței și SUA.

Istoria doctrinei contabile în Franța și Statele Unite

În acest sens, vom observa că atât în Franța, cât și în SUA diversele doctrine contabile sunt rodul reflecțiilor individuale. Unei doctrine i se asociază un nume.

1. ISTORIA DOCTRINEI CONTABILE ÎN FRANȚA

În perioada cuprinsă între sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, mai mulți universitari sau practicieni europeni au elaborat diverse teorii ale contabilității. Unii au dezvoltat abordări specifice teoriei contabile cu

scopul de a convinge comunitățile de profesioniști contabili și universitari de validitatea acestora. Astfel, nume precum Léautey și Guilbaut (1895) în Franța sau Schmalenbach (1927) în Germania au acționat în acest spirit. Adesea eforturile lor nu au fost cunoscute în afara țărilor de origine deoarece se adresau unui public național și lucrările nu erau traduse.

Potrivit lui Jacques Richard (2003) contabilitatea franceză s-a dezvoltat în trei etape distincte:

- ➔ „statică”, între 1800 – 1900;
- ➔ „dinamică”, între 1900 - 2005 și, în sfârșit
- ➔ „futuristă”, odată cu adoptarea *International Financial Reporting Standards* (IFRS) în 2005.

Aceste etape au fost caracterizate prin diverse teorii sau doctrine contabile privind evaluarea activelor și măsurarea rezultatului contabil (beneficiul net).

Pe parcursul perioadei „statice” a secolului al XIX-lea, au existat conflicte între întreprinzătorii capitaliști, pe de o parte, și bancherii și alți creditori care au furnizat finanțare externă, pe de altă parte.

Codul Comercial francez din secolul al XIX-lea a insistat asupra drepturilor creditorilor pentru a limita pierderile acestora în caz de faliment (Hilaire, 1986). Ipoteza de bază care susținea teoria „statică” (Schmalenbach, 1919) era că fiecare întreprindere umană este sortită dispariției. În consecință, teoria „statică” a contabilității și jurisprudența comercială au insistat asupra „principiului încetării activității”, potrivit căruia este necesar să se anticipeze eșecul oricărei întreprinderi și apoi să se procedeze ca și cum aceasta ar trebui să fie lichidată. Acest concept de „lichidare fictivă” necesită evaluarea activelor la valoarea lor de piață la data bilanțului. Obiectivul este de a determina suma necesară pentru a acoperi pasivul în caz de faliment (Richard, 2003).

Teoria „statică” avea implicații importante asupra evaluării activelor, în special a celor necorporale, cum ar fi cheltuielile de organizare, cercetarea și dezvoltarea, publicitatea și fondul comercial dobândit, care nu au valoare de piață. Aceasta se aplică și mașinilor specializate care nu pot fi revândute. În plus, potrivit teoriei „statice” nu numai pierderile ar fi luate în considerare, dar, în egală măsură, câștigurile nerealizate sau plusvalorile latente. Spre exemplu, acesta ar putea fi cazul terenurilor, clădirilor și plasamentelor financiare. Din cauza dificultăților legate de recunoașterea câștigurilor nerealizate, teoria „statică” a fost modificată pe parcursul secolului al XIX-lea. În prima jumătate a acestui secol creditorii au acceptat ideea că pot fi înregistrate în conturi câștigurile nerealizate și că beneficiile care decurg din acestea ar putea fi distribuite sub formă de dividende, deoarece întreprinderile franceze operau în conformitate cu regimul juridic al răspunderii nelimitate a asociaților și, în caz de faliment, plusvalorile latente distribuite puteau fi recuperate din activele personale ale antreprenorilor.

Către jumătatea secolului al XIX-lea, atunci când noile legi comerciale facilitau constituirea societăților anonime, teoria „statică” a fost modificată astfel încât câștigurile nerealizate nu mai puteau fi distribuite sub formă de dividende (Richard, 2003). Pe scurt, teoria „statică” bazată pe înregistrarea activelor la „valoarea justă”, care reflectă câștigurile sau pierderile nerealizate trecute la rezerve, îi privilegia pe acționari (a căror responsabilitate este limitată) față de creditorii.

Perioada „statică” a contabilității franceze era dominată de doctrina economiei libérale potrivit căreia forma contului de pierderi și profituri² era lăsată la discreția întreprinzătorului, ceea ce conducea la o mare diversitate de forme. Modelul de bază al acestui cont

clasifica cheltuielile potrivit funcțiilor lor, permițând distincția dintre costul mărfurilor vândute și cheltuielile de administrație (Lemarchand, 1993, p. 599). Acest concept, în general în concordanță cu integrarea contabilității financiare cu a celei de gestiune, era, de asemenea, în concordanță cu o viziune micro-economică a întreprinderii, care pune accentul pe rezultatul net aflat la dispoziția întreprinzătorului și care informa asupra modului de constituire a rezultatului în diferitele etape ale ciclului de exploatare³.

Tranziția de la perioada „statică” la cea „dinamică” a fost stimulată în special de presiunea acționarilor care urmăreau să primească constant dividende substanțiale. Acest lucru nu era compatibil cu fluctuațiile valorii de piață a activelor (*fair value*) și cu evaluarea activelor necorporale. Teoria „dinamică” s-a bazat pe evaluarea activelor la cost istoric și, eventual, pe amortizarea lor și a cheltuielilor amânate.

Schmalenbach (1919) a apărut teoria „dinamică” a contabilității. Această evoluție a fost favorizată de introducerea fiscalității pe venituri în Franța. Determinarea venitului impozabil

implica deducerea amortizării calculate prin divizarea costului de cumpărare la numărul de ani de utilizare. Pe parcursul celei de-a doua jumătăți a secolului al XX-lea și până astăzi, cea mai mare parte a întreprinderilor franceze aplică regulile fiscale la conturile individuale (în raport cu conturile consolidate) și trebuie să contabilizeze amortizarea deductibilă fiscal astfel încât aceasta să fie admisă de fisc.

Cu etapa considerată drept „futuristă” de către J. Richard (2003), caracterizată prin adoptarea IFRS în Europa pentru conturile consolidate ale societăților cotate, ne mai aflăm oare în prezența unei doctrine? Prin originea lor profesională și tehnocratică și prin finalitatea lor, IFRS nu constituie o doctrină, ci o dezvoltare de norme. Dacă ne limităm la cadrul conceptual, acesta prezintă totuși un atribut important specific doctrinelor: lipsa supunerii lui la o verificare experimentală. De fapt, dacă IFRS ar trebui să răspundă într-adevăr mai bine necesităților de informare ale investitorilor și creditorilor (IASB, 2010, CF § OB2), atunci cursul bursier al titlurilor societăților cotate care au adoptat aceste norme ar trebui să

2 Astăzi este denumit „cont de rezultate”.

3 Fuziunea celor două sisteme contabile este adesea desemnată de Jacques Richard prin termenul „monism”, în opoziție cu cel de „dualism”.

reflecta acest avantaj și costul capitalului acestor societăți ar trebui să se diminueze. Acest lucru nu a fost niciodată demonstrat. Faptul că prin satisfacerea nevoilor de informare ale investitorilor se asigură, în egală măsură, cea mai mare parte a nevoilor de informare ale altor părți interesate nu s-a putut demonstra. În schimb, s-a dovedit faptul că procesul de realizare (*due process*) a IASB a fost în mare parte o justificare pentru a legitima IFRS în măsura în care comentariile primite la sondajele de opinie nu au fost deloc luate în considerare de către IASB (Le Manh-Bena, 2009). În lipsa unei baze care are drept obiect o validare științifică, cadrul conceptual al IFRS nu poate fi considerat o teorie, ci constituie expresia unei doctrine care aduce totuși o noutate față de prima jumătate a secolului XX-lea: ea are drept origine un organism tehnocratic.

Pe parcursul secolului al XIX-lea până la cel de-al Doilea Război Mondial s-a putut observa dezvoltarea unei doctrine contabile europene continentale care răspundea transformărilor din lumea afacerilor.

2. ISTORIA DOCTRINEI CONTABILE ÎN SUA

Primele dezvoltări ale unei doctrine contabile în SUA se datorează lui William Paton și John Canning. În lucrarea intitulată „Accounting Theory”⁴ (1922), Paton prezenta o „teorie contabilă” care corespundea cu realitățile și necesitățile marilor întreprinderi. În cadrul acesteia el dezvoltă un ansamblu de „postulate” care susțin structura contabilității financiare. În lucrarea „The Economics of Accountancy” (1929), Canning a fost primul care a conceput un cadru con-

ceptual pentru evaluarea activelor și măsurarea rezultatelor bazat pe anticipări, asemănător teoriei „statice” a lui Schmalenbach. Cartea lui Paton era bazată pe teza sa de doctorat susținută la universitatea din Michigan, iar cea a lui Canning era o continuare a tezei sale de doctorat susținută la universitatea din Chicago. Aceste lucrări vor influența mult alți autori preocupați de teoria contabilă (Zeff, 1999).

Un alt universitar care a avut influență semnificativă asupra gândirii lui Paton a fost A.C. Littleton, care l-a convins pe acesta să-și abandoneze ideea de a introduce valoarea economică în măsurarea contabilă deoarece aceasta nu era aplicabilă în practică. Principala contribuție a lui Littleton în dezbaterile asupra contabilității a fost să arate că obiectivul principal al acesteia, acela de a da socoteală (*a raporta*), nu putea fi realizat decât abandonând căutarea unei teorii a valorii și concentrându-se asupra valorii de utilizare, conform teoriei „dinamice” a lui Schmalenbach. Littleton a respins folosirea valorii economice în contabilitate, subliniind că „valoarea” este subiectivă, în timp ce prețul este „obiectiv” (Littleton, 1929)⁵. De asemenea, el a respins ideea că valoarea sau prețul ar putea fi măsurate prin volumul de muncă. El a remarcat că anumiți autori consideră că profitul reprezintă o parte a venitului creat de muncă, dar reținut de către întreprinzători sau proprietari. Totuși, el respinge în totalitate ideea potrivit căreia valoarea este datorată muncii trecute, cristalizate, prin care costul determină valoarea (Littleton, 1929, p. 149). Valoarea unui lucru depinde de prețurile viitoare.⁶

4 Am făcut o distincție importantă între doctrină și teorie (cf. § 1.1). Doctrina rezultă dintr-o afirmație, dintr-o credință, ceea ce nu exclude că ea poate avea o logică internă. Teoria rezultă dintr-un demers științific. Această distincție nu are sens în literatura contabilă americană, deși lucrările de „teorie contabilă” sunt de fapt lucrări de doctrină contabilă.

5 „Valoarea constituie o estimare subiectivă a importanței relative a unui bun; cu toate acestea, prețul este un compromis între estimări subiective și este măsurat prin cantitatea de bani pentru care un articol este schimbat. O valoare există singură în mintea cuiva și, prin urmare, nu este măsurabilă în mod obiectiv.” (Littleton, 1929, p.149)

6 „O mare parte din utilizarea liberă a „valorii” în contabilitate poate fi din cauza faptului că valoarea în afaceri are la bază un cost, în care Preț = Costul + Profitul. De fapt: Preț - Costul = Profit. ... [Dacă] acest cost reprezintă o bază adecvată pentru inventarul unui stoc de produse nevândute trebuie să fie pentru alte motive decât faptul că el exprimă valoarea bunurilor. Ca o expresie a *investițiilor* în produse, costul este destul de acceptabil, dar nu ca o expresie a valorii lor. Costul este o înregistrare a *cheltuielilor recuperabile* și nu o înregistrare de valori. ... Cât *valorează* ceva va depinde de prețurile viitoare.” (Littleton, 1929, pp.150-152).

Prima încercare instituțională a unei doctrine contabile în SUA a fost „Tentative Statement”, publicată în anul 1936 de către Comitetul executiv al American Accounting Associations (AAA) în „Accounting Review”. Principala rațiune a publicării acestui text era de a oferi un cadru conceptual de referință pentru SEC nou creată. Acest organism cita adesea „Tentative Statement”, precum și versiunile revizuite în 1941 și 1948 și cele opt avize suplimentare publicate între 1950 și 1954.

Monografia lui Paton și Littleton (1940), intitulată „An Introduction to Corporate Accounting Standards” publicată de AAA, era bazată pe „Tentative Statement”. În ciuda dezechilibrului dintre cei doi autori asupra utilizării valorii economice în contabilitate, monografia lor preconiza utilizarea intensă a costului istoric ca principiu de bază al comunicării financiare și a principiului separării exercițiilor (atașarea costurilor istorice la veniturile corespondente) ca bază de calcul a rezultatului net. Monografia a fost reținută de SEC drept bază teoretică rezultată din US GAAP și a fost, de asemenea, utilizată pe parcursul a mai multor ani în învățământul contabil din SUA. Ea a militat probabil, mai mult decât orice altă publicație, pentru menținerea costului istoric în contabilitate. Prin intermediul monografiei a fost făcut cunoscut principiul separării exercițiilor, cel al atașării cheltuielilor la venituri, cunoscute pe larg sub denumirea de „matching principle”. Storey (1981, p. 90) arată că monografia lui Paton și Littleton constituia o excepție de la regula generală potrivit căreia publicațiile universitare au un impact redus asupra practicilor contabile. Într-adevăr, generații de practicieni au învățat teoria contabilă. (Zeff, 1999)

Practica contabilă din SUA în a doua jumătate a secolului al XX-lea se dezvoltă semnificativ conform principiilor enunțate în monografia lui Paton și Littleton și o teorie contabilă în coeren-

ță cu ea constituia baza luărilor de poziție oficială ale diverșilor normalizatori contabili: Committee on Accounting Procedure (CAP) al AICPA, Accounting Principles Board (APB) al AICPA și FASB. Atunci când CAP a fost creat în 1939 de către AICPA cu misiunea de a deveni primul normalizator contabil în SUA, una din primele decizii a fost respingerea ideii de a crea un set complet de principii contabile, respectiv un cadru conceptual, pe motivul că acesta ar fi prea extins și că monografia lui Paton și Littleton ar explicita conținutul acestora. Datorită acestui fapt, CAP a publicat „Accounting Research Bulletins” (ARB) pentru a răspunde mai curând la problemele de practică contabilă decât de a fonda avizele sale conform unui demers ipotetico-deductiv pe o situație completă a principiilor contabile sau o teorie (Zeff, 1999).

Vom observa că teoria contabilă a avut un rol foarte important în SUA în evoluția contabilității. În opoziție cu situația franceză ea a fost mult mai aproape de instituțiile profesionale AICPA sau organismele de reglementare ca SEC care constituie ajutoare adevărate pentru producția doctrinală.

Istoria normalizării contabile în Franța și în SUA

Dacă doctrina are o putere de influență care poate fi importantă, ea nu are totuși autoritate de reglementare. Pentru a armoniza principiile contabile ale întreprinderilor, contabilitatea, considerată ca un „bun comun” în sensul lui Ostrom (Burlaud & Perez, p. 217 & s.), ca o informație destinată publicului și puterilor publice și așadar societății în întregime, era necesară o intervenție a legislatorului sau a unui normalizator recunoscut ca un cvasi-legislator. Acesta va fi cazul în SUA înainte de Cel de al Doilea Război Mondial și în Franța imediat după.

1. ISTORIA NORMALIZĂRII CONTABILE ÎN FRANȚA

Istoria modernă a normalizării contabile în Franța a debutat cu Planul Contabil din 1947. Acesta normaliza înregistrarea operațiilor contabile. El a fost înlocuit în 1957 cu Planul Contabil General, actualizat și profund modificat în 1982. Acesta cuprindea diferite titluri, titlul I și II – care aveau în vedere termenii și practicile contabilității generale, respectiv titlul III, contabilitatea analitică. Acest plan va defini principiile practicii bazate pe doctrina contabilă:

- ➔ Principiul regularității, respectiv conform cu regulile;
- ➔ Principiul sincerității (așadar, al bunei credințe);
- ➔ Principiul prudenței (aprecierea rezonabilă a faptelor);
- ➔ Principiul imaginii fidele (nicio deformare intenționată) introdus în Planul Contabil General din 1982.

Existau, de asemenea, principii tehnice cum sunt cel al continuității exploatarei, al evaluării la costuri istorice, al permanenței metodelor, al independenței exercițiilor. În fine, Planul Contabil General (PCG) definește, de asemenea, o nomenclatură de conturi.

După Cel de al Doilea Război Mondial, teoria „dinamică” a contabilității a fost introdusă în Planul Contabil cu amortizarea anumitor active necorporale. În plus, într-un context marcat de influența partidului comunist și a gaullismului care exprima voința unei planificări naționale, nevoia unui sistem de informare economic global și-a făcut apariția. În 1947 a fost publicat Planul Contabil. Dualismul consta în disocieria contabilității financiare de contabilitatea de gestiune. El impunea o clasificare normativă a cheltuielilor după natură. Acest prim plan de conturi, care nu răspundea treptat mai multor nevoi ale contabililor naționali, a fost revizuit în 1982 pentru a furniza informații economice agregabile, cum a fost valoarea

adăugată. Acest tip de prezentare a situațiilor financiare era conceput pentru a oferi o mai bună viziune a repartiției legăturii create între diferitele părți interesate atât la nivel macroeconomic, cât și la nivel microeconomic. Totuși, dezbaterile între teoreticienii contabilității asupra măsurării rezultatului contabil s-a desfășurat prin integrarea teoriei părților interesate și a responsabilității sociale a întreprinderii (RSE).

După 2009, Planul Contabil General este actualizat în mod continuu de către Autoritatea Normelor Contabile (ANC), creată prin Ordonanța nr. 2009-79 din 22 ianuarie 2009. ANC exercită următoarele misiuni:

- ➔ stabilește sub formă de reglementări dispoziții contabile generale și sectoriale pe care trebuie să le respecte persoanele fizice sau morale supuse obligației legale de a întocmi documente contabile conforme normelor contabilității private;
- ➔ dă un aviz asupra oricărei dispoziții legislative sau reglementări care conține măsuri de natură contabilă aplicabile normelor persoanelor vizate la punctul 1, elaborate de autoritățile naționale;
- ➔ emite, din propria inițiativă sau la cererea ministrului economiei, avize și luări de poziție în cadrul procedurii de elaborare a normelor contabile internaționale;
- ➔ veghează la coordonarea și la sinteza lucrărilor teoretice și metodologice conduse în materie contabilă și propune orice măsură în aceste domenii, mai ales sub formă de studii și recomandări.

ANC cuprinde trei tipuri de structuri: un colegiu, două comisii specializate și un comitet consultativ. Colegiul este alcătuit din trei înalți magistrați (un reprezentant al Consiliului de Stat, un reprezentant al Curții de Casație și un reprezentant al Curții de Conturi), reprezentanți ai normalizatorilor (Autoritatea Piețelor Financiare,

Autoritatea de Control Prudențial), opt persoane cu o competență economică și contabilă și un reprezentant al organizațiilor sindicale reprezentative ale salariaților, numiți de ministrul economiei. Președintele colegiului este numit prin decret al președintelui Republicii. Funcțiile comisariatului guvernului sunt exercitate de directorul general al Trezoreriei sau de reprezentantul său. ANC dispune de servicii care-i asigură funcțiunea, pe care le conduce un director general; finanțarea sa este asigurată printr-unul din programele bugetare ale Ministerului Economiei, Industriei și Muncii.

După mai mult de 70 de ani normalizarea contabilă franceză se caracterizează prin:

- ➔ o concepție partenerială, în sensul că diversele părți interesate iau la parte la procesul de normalizare;
- ➔ o intervenție forte a statului, deoarece normalizarea se face sub tutela Ministerului Finanțelor.

Practica franceză a normalizării nu este totuși atât de simplă, așa cum o prevăd instituțiile. Tehnicitatea subiectelor oferă adesea un avantaj determinant membrilor marilor cabinete care beneficiază de resurse tehnice inegalabile. Vom observa că, din acest punct de vedere, situația americană este mai clară.

2. ISTORIA NORMALIZĂRII CONTABILE ÎN SUA

Un normalizator își face apariția în SUA în primii ani ai secolului al XX-lea. Criza din 1929 a fost la originea legilor care solicitau elaborarea situațiilor financiare conform „principiilor contabile general admise”. Cu toate acestea, surprinzător, nu exista niciun referențial pentru principiile menționate în această perioadă. Pentru a rezolva această problemă, în 1938, American Institute of Certified Public Accountants (AICPA), cooperând cu Securities and Exchange Commission (SEC), a creat Committee

on Accounting Procedure (CAP). Securities and Exchange Commission autoriza Committee on Accounting Procedure să cerceteze „principiile contabile general admise”. Urmărind această misiune, CAP a luat parte la elaborarea doctrinei contabile bazate pe opera teoretică a anumitor profesori de contabilitate, cum sunt Paton și Littleton (1940). Din 1938 până în 1959, CAP a publicat „Accounting Research Bulletins” (ARB) care descria „principiile contabile general admise” în SUA. În 1959 AICPA a reînnoit structura organismului de normalizare și a creat Accounting Principle Board (APB), considerat a avea mai multă putere în ceea ce privește promulgarea normelor. Din 1959 până în 1973, APB a publicat 31 de „Opinions”. Astfel, din 1938 până în 1973 normele contabile din SUA au rezultat din ARBs și APB Opinions. După 1973, Financial Accounting Standards Board (FASB) este acel organism care promulgă normele contabile în SUA.

Stefan Zeff (1984, 1999) menționează existența dezbaterilor continue pe parcursul anilor 1940 și 50, opunând SEC, conducătorii marilor cabinete și universitari asupra problemei de a ști dacă normalizarea ar trebui să se bazeze pe un ansamblu complet de principii contabile și pe ceea ce ar trebui să fie aceste principii. Directorii marilor cabinete s-au confruntat cu alegerea între o mai mare uniformitate a practicilor de contabilitate sau cu o flexibilitate în alegerea metodelor (Zeff, 1984, pp. 458-459).

Pentru a rezolva aceste conflicte, AICPA a creat un serviciu de cercetare în contabilitate a cărei misiune era de a stabili un set cuprinzător de principii contabile în scopul normalizării (Jennings, 1958). Comitetul special al Programului de Cercetare AICPA era alcătuit din auditori, cei care întocmesc conturile, academicieni și directorul de contabilitate al SEC. Într-un raport publicat în 1958, Comitetul Special a propus crearea Consiliului Principiilor Contabile (Accounting Principles

Board) care să înlocuiască Comitetul privind procedurile contabile (Committee on Accounting Procedure) și un serviciu de cercetare care să vină în sprijinul APB.

În raportul său, Comitetul Special a identificat trei niveluri principale în construcția contabilă: ipoteze, principii și reguli de aplicare a principiilor⁷. Termenul „postulat” era deja folosit de Paton în teza sa de doctorat în 1922. Dar Comitetul Special a adăugat că ipotezele au fost puține și constituiau baza principiilor. Postulatele decurg din mediul economic și politic în care evoluează întreprinderile. Prioritatea serviciului de cercetare era de a determina postulatele și principiile importante care ar trebui să servească ulterior la elaborarea normelor contabile (Zeff, 1999).

APB și serviciul de cercetare au fost efectiv create în 1959. Maurice Moonitz, profesor de contabilitate al universității Berkeley-California, a fost numit director al cercetării contabile. El a publicat *Accounting Research Study N°1, The Basic Postulates of Accounting* (Moonitz, 1961). Acest document descrie trei nivele de postulate⁸:

➔ Grupul A: Economic and Political Environmental Postulates. Acest grup este bazat pe mediul economic și politic în care există contabilitatea. El reprezintă descrierile aspectelor mediului care sunt presupuse a fi pertinente pentru contabilitate.

➔ Grupul B: Accounting Postulates. Acest grup se concentrează asupra

sferei contabilității. Aceste postulate servesc drept bază și ajută în elaborarea principiilor contabile.

➔ Grupul C: Imperative Postulates. Al treilea grup diferă funcțional față de primele două grupuri. Ele nu sunt declarații descriptive, în schimb ele reprezintă mai degrabă un ansamblu de enunțuri normative a ceea ce ar trebui să fie, decât declarații despre ceea ce este.

Unii specialiști au pretins că lucrările lui Moonitz nu exprimă în mod clar poziția sa în privința opțiunilor între costul istoric sau contabilitatea în valori actuale (Zeff, 1999); totuși, se poate aprecia că postulatele B-4 *Separarea exercițiilor*⁹ și C-2 *Obiectivitatea* conduc la a favoriza contabilitatea în costuri istorice.

Pe baza postulatelor lui Moonitz, autorii Sprouse și Monitz au publicat în 1962 *Accounting Research Study N° 3, A Tentative Set of Broad Accounting Principles for Business Enterprises*. Acest document recomandă ca principiul realizării să fie considerat mai puțin esențial în contabilitate (Sprouse & Moonitz, 1962, p. 15) și ca folosirea valorii actuale să se dezvolte ceea ce, ținând seama de ostilitatea permanentă a SEC în abandonarea costului istoric, a creat imediat o controversă. Datorită acestui fapt, esențialul activității APB devine asemănător celui al CAP, în sensul că s-a consacrat publicării avizului care răspundea mai curând unor probleme practice imediate decât la fondarea opiniilor sale pe un ansamblu complet de principii sau pe o teorie. (N.T. – vezi *Anexa 1*)

O nouă încercare de creare a unui ansamblu complet de principii contabile a fost lansată în 1973 prin publicarea raportului *Trueblood Committee* al AICPA: „Objective of Financial Statements”. Acesta susținea punctul de vedere al raportului precedent al American Accounting Association publicat în 1966 „A Statement of Basic Accounting Theory” (ASOBAT) care punea înainte de toate utilitatea situațiilor financiare pentru luarea deciziilor. În acest context, contabilitatea este definită ca un proces de identificare, măsurare și comunicare a informației economice pentru a permite judecăți și decizii documentate ale utilizatorilor acestei informații (AAA, 1996, p. 1). Acest raport a fost rezumat în cel al *Trueblood Committee*.¹⁰

Accentul pus pe utilitatea deciziei, în special pentru investitori și creditori, reprezintă temeiul „Statement of Financial Accounting Concepts (SFAC) N° 1: Objective of Financial Reporting by Business Enterprises” din 1978, care devine baza cadrului conceptual al FASB. De atunci, SFAC N° 1 a fost aplicat sistematic la elaborarea normelor contabile de către FASB și a avut o influență semnificativă asupra cadrului conceptual al IASB. Așadar, se poate considera că acest cadru al FASB a înlocuit teoria contabilă pentru a stabili norme contabile. Totuși, este dificil de știut dacă acesta este mai mult sau mai puțin echivalent cu o teorie contabilă așa cum a fost concepută ea de universitari pe parcursul perioadelor anterioare. Cu toate acestea, se poate spune că el a fost dezvoltat în cursul ultimilor 30

7 Raport către Consiliu al Comisiei speciale privind Programul Cercetare, 1958, p.63.

8 Conform anexei 1.

9 Moonitz utilizează termenul de „Tentativeness”, care nu este tradus în Dicționarul de contabilitate și de gestiune financiară (Ménard și alții 2004), publicat de Institutul canadian al contabililor agreeți. Acest termen desemnează estimarea cheltuielilor și veniturilor de repartizat între două sau mai multe exerciții contabile atunci când o operație nu este desfășurată pe parcursul unui singur exercițiu. „Matching principle” care corespunde regulilor de corelare a cheltuielilor și veniturilor este asemănător.

10 „Un obiectiv al situațiilor financiare este de a oferi informații investitorilor și creditorilor pentru prevederea, compararea și evaluarea potențialelor fluxuri de trezorerie utile în ceea ce privește suma, perioada și incertitudinile aferente. Situațiile financiare ar trebui să servească, în primul rând, utilizatorilor care au autoritate limitată, capacitate sau resurse pentru a obține informații și se bazează pe aceste documente ca principala lor sursă de informații cu privire la activitățile economice ale unei întreprinderi. În timp ce comitetul se focalizează în principal pe creditori și investitori, se consideră, de asemenea, că managerii și angajații sunt utilizatori ai situațiilor financiare. În timp ce utilizatorii pot fi diferiți, deciziile lor economice sunt similare. Fiecare utilizator măsoară sacrificiile și beneficiile în ceea ce privește plata sau primirea de bani reali sau potențiali.” (Raportul Trueblood, 1973, p.18.).

de ani mai curând de către normalizatori și de echipe de profesioniști, decât de universitari sau practicieni. Mai mult decât atât, a existat, în general, un mic aport al publicului în conceperea atât a cadrului conceptual, cât și a normelor contabile. În concluzie, normalizarea nu rezultă dintr-o reflecție academică, nici dintr-o dezbateră democratică.

În 1973, SEC și AICPA au decis schimbarea structurii normalizării contabile în SUA pentru a face mai independentă profesia contabilă și întreprinderile care trebuiau să respecte normele. Această decizie conducea la crearea Financial Accounting Standards Board (FASB) care a înlocuit APB. În virtutea unei recunoașteri generale a rolului său, încredințat SEC, FASB este autoritatea însărcinată să stabilească norme contabile în SUA (mai cunoscute sub denumirea de US GAAP). FASB emite normele contabile pe baza unui cadru conceptual compus din șapte texte publicate între 1978 și 1985, ultimul fiind în februarie 2000.

Vom observa că în SUA normalizarea contabilă a fost în mod clar opera unei tehnocrații care, într-o primă fază, era foarte legată de profesie și, în special, de marile cabinete și care, împreună cu FASB, au devenit o tehnocrație mai independentă de interesele acestor cabinete, dar fără a avea vocația de a reprezenta ansamblul părților interesate. Aceste diferențe instituționale au ele aceleași consecințe asupra conținutului normelor?

Noile structuri de normalizare, noua doctrină?

Crizele, și în special cea din 2007-2008, au condus la reflecții asupra consecințelor opțiunilor pe care le reprezintă normele contabile (Burlaud & Colasse, 2011, p. 40). Oare nu a fost acuzată evaluarea anumitor active financiare la valoarea justă că ar fi avut un efect pro-

ciclic? (Burlaud, iulie-august 2013, p. 17) Utilitatea unei revizui a cadrelor conceptuale se face, așadar, în spiritul unei noi doctrine inspirate din consecvențialism.

1. CAUZELE SCHIMBĂRII DOCTRINEI CONTABILE

După scandalurile financiare de la începutul anilor 2000 în Europa și în SUA (Enron, WorldCom etc.) puterile publice s-au consacrat creșterii calității comunicării financiare în scopul restabilirii încrederii publicului, persoanelor care economisesc și investitorilor. Această mișcare se exprimă prin adoptarea unui ansamblu de texte al căror obiectiv comun este ameliorarea protecției financiare. În anul 2005 s-au aplicat IAS / IFRS conturilor consolidate ale tuturor întreprinderilor care fac apel public la economii în Europa. Adoptarea și aplicarea normelor contabile internaționale în cadrul Uniunii Europene se realizează conform reglementării CEE 1606/2002 din 19 iulie 2002, care definește criteriile de aplicare ale unei norme.

Trebuie subliniată evoluția IASB după reforma din 2001 către o instituție autoreferențială și închisă oricărei alte

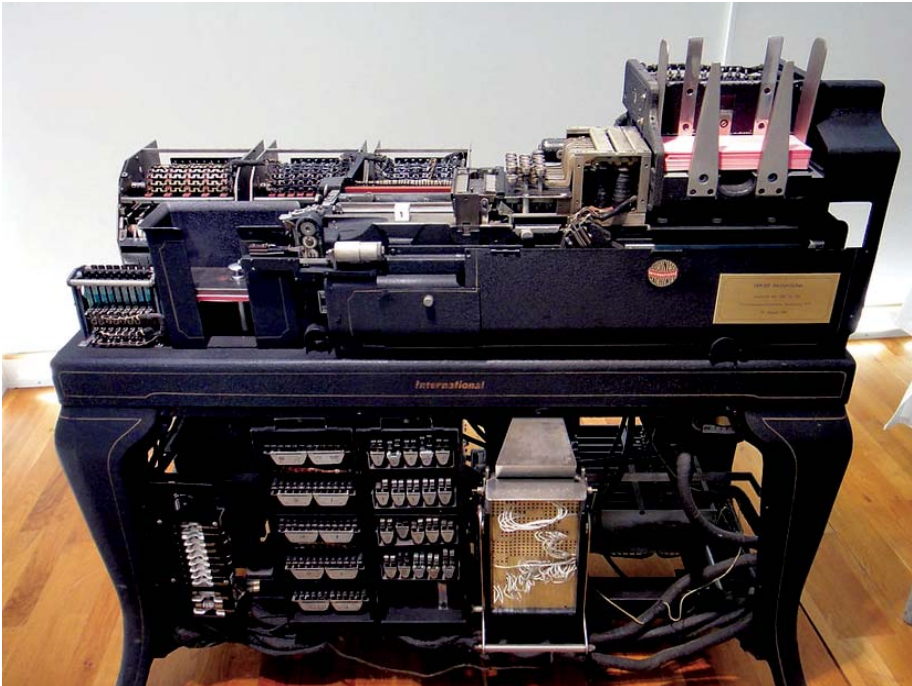
influențe decât cea a lumii financiare și, în parte, a profesioniștilor. Acesta reprezintă un risc important pentru celelalte părți interesate. În special, acest model permite impunerea folosirii „valorii juste” pentru evaluarea anumitor active fără ca aceasta să fie într-adevăr acceptată de către toate părțile interesate. Schimbarea referențialului contabil transformă funcționarea piețelor financiare, a întreprinderilor și a economiilor. Mai puțin mediatizată în marele public decât trecerea la euro, adoptarea IAS/IFRS a avut un impact puternic.

Apar două noi principii contabile:

- ➔ Prioritatea economicului asupra juridicului: conturile trebuie să ofere o imagine fidelă a poziției financiare și a rezultatelor operațiunilor întreprinderii;
- ➔ O informație nu trebuie să figureze în anexă decât dacă poate influența opțiunile viitoare ale utilizatorilor.

În plus, logica normelor contabile promulgate de IASB implică uneori multe divergențe în raport cu regulile franceze, în special:

- ➔ Opțiunea evaluării la valoarea justă a anumitor active și pasive;

- ➔ Prioritatea substanței asupra formei;
- ➔ Abordarea prioritar bilanțieră;
- ➔ Luarea în considerație a priorității viziunii investitorului și;
- ➔ Principiul prudenței subordonate celui al pertinentei.

Situațiile financiare și informația contabilă nu sunt definite în același mod în IFRS și PCG. Conform IFRS, acestea cuprind bilanțul, contul de rezultat, tabloul fluxurilor de trezorerie, anexe și „orice alt document util înțelegerii conturilor” cum ar fi beneficiul pe acțiune pentru societățile cotate. Informația contabilă trebuie să fie:

- „inteligibilă”: cititorul său trebuie să poată elabora (modela) o opinie asupra activității întreprinderii la simpla lectură a informațiilor contabile;
- „pertinență”: informațiile trebuie să permită cititorului să ia decizii economice adecvate asupra viitorului întreprinderii;
- „de o importanță semnificativă”: o informație contabilă nu trebuie să fie comunicată decât dacă ea aduce elemente utile luării deciziilor. Acest

prag de semnificație depinde de raționamentul profesional. Spre exemplu, o reducere a activității economice a întreprinderii poate fi importantă ca volum, dar nesemnificativă în raport cu cifra de afaceri generată de grup.

- „fiabilă”, respectiv fără risc de eroare. Fiabilitatea se bazează pe două principii fundamentale: neutralitatea și verificabilitatea.

IFRS se aplică în toate statele care doresc acest lucru. Cu toate acestea, cel mai important utilizator al acestor norme este Uniunea Europeană deoarece Regulamentul 1606/2002 al UE impune tuturor societăților cotate care publică conturi consolidate de a le stabili începând din 2005 conform IAS/IFRS. În Franța, grupurile necotate pot la alegere să opteze pentru normele internaționale sau să păstreze regulile franceze aplicabile conturilor consolidate.

Normalizarea contabilă, atât în SUA, cât și în Franța și în Europa, tinde la o armonizare datorită simplului fapt al normalizării piețelor. Un normalizator național nu poate avea competențe mondiale, dar el poate avea o influență mondială. Asistăm astăzi la emergența

unei situații paradoxale: IFRS și cadrul lor conceptual sunt pe larg influențate de lucrările FASB, în timp ce convergența normelor internaționale și americane este raportată constant. De altfel, Europa a cărei influență este mai curând slabă, a adoptat integral IFRS pentru conturile consolidate ale societăților cotate. Exemplul evaluării anumitor active la valoarea justă arată de asemenea că în același timp există o convergență și reticență atunci când aceasta nu este divergență.

2. PROBLEMA VALORII JUSTE

Valoarea justă este suma pentru care un activ ar putea fi schimbat sau un pasiv stins, între părți bine informate, care consimt și acționează în condiții de concurență normală. Principiul evaluării activelor la valoarea justă a acestora are un impact major pentru instituțiile de credit, precum și asupra tuturor întreprinderilor care au importante portofolii de titluri. Mai mult decât celelalte norme, IAS 32 și 39 pun capăt spiritului contabilității franceze. Aceste norme pun în discuție principiile contabile de bază. Contabilitatea „tradițională” înregistrează achiziția unui bun și nu revine asupra acestei valori numite istorice, ca în momentul cesionării acestui titlu, moment în care se înregistrează în contul de rezultat o pierdere sau un câștig. Totuși, în virtutea regulii prudenței, deprecierea sunt înregistrate sub formă de provizion din momentul constatării lor. De asemenea, principiul valorii juste obligă la recunoașterea câștigurilor potențiale în conturi. Aplicarea acestei metode a iscat critici; în timpul crizei din 2008 s-a menționat că trecerea la IFRS a determinat o volatilitate crescută a situației nete și a rezultatului.

IAS 32 și 39 nu sunt adaptate realității economice. IAS 39 a trebuit, de asemenea, să fie modificat și discuțiile se desfășoară încă asupra unui aspect: în septembrie 2003, Comisia Europeană a adoptat normele contabile internaționale, cu excepția IAS 32 și 39 privind instrumentele financiare. La finele anu-

lui 2004, acest organism a adoptat un regulament privind aprobarea parțială a IAS 39. Acesta intră în vigoare la 1 ianuarie 2005, cu excepția părților privind contabilitatea de acoperire și opțiunea pentru valoarea justă. Această soluție a fost primită cu satisfacție de către instituțiile de credit deoarece ea acordă un interval de timp suplimentar pentru a ajunge la o normă mai bine adaptată la realitatea economică. IAS 39 ar fi generat o puternică volatilitate a capitalurilor proprii și rezultatelor, mai ales în domeniul băncilor comerciale. În iunie 2005, IASB a publicat un amendament la IAS 39 pentru partea privind opțiunea valorii juste. IAS 39 intră atunci în vigoare ca termen, dar ea este încă parțială, deoarece partea de macro acoperit este mereu în discuție.

Acest exemplu al valorii juste ilustrează bine dificultățile unei convergențe.

3. PROBLEMA CONVERGENȚEI REFERENȚIALELOR

Convergența normelor contabile, pe care se sprijină cea mai mare parte a țărilor industrializate, este avantajoasă pentru întreprinderile cotate la diferite burse de valori: ele nu trebuie să întocmească mai multe seturi de situații financiare și economisesc astfel importante sume de bani. Investitorii pot astfel să compare mai bine și să examineze datele financiare ale întreprinderilor în care sunt stabilite. Această armonizare contabilă internațională constituie un proces care permite să se ajungă la o apropiere de fond a diverselor norme contabile.

IASB și FASB, în cadrul acordului de la Norwalk, conchid, în octombrie 2002, să apropie astfel normele respective, contribuind la ameliorarea coerenței, contabilității și eficacității piețelor internaționale de capitaluri. În cadrul memorandumului publicat în februarie

2006, care decurge din perspectiva proiectului de cadru conceptual comun FASB-IASB, această căutare de convergență trebuie să conducă la o apropiere a celor două referențiale. Totuși, experiența în curs a convergenței IASB-FASB arată că sunt necesari mulți ani pentru a asigura convergența celor două referențiale de bază pe o aceeași cultură a afacerilor.

Aceasta este datorată existenței unei opoziții între o abordare prin reguli, în cazul FASB, și una potrivit principiilor, pe care o urmează IASB. Pe de o parte, IFRS sunt considerate norme europene, deși procesul de dezvoltare este dominat de experții americani și britanici. Anglofonii sunt, din rațiuni simple de înțeles, dar nu fără consecințe, supraprezențați în cadrul Consiliului, fiind dificil de recunoscut caracterul european al IFRS. Este și cazul repartizării geografice¹¹ a membrilor acestui consiliu. Pe de altă parte, US GAAP sunt mult mai orientate la „caz după caz” și lasă o marjă mică de interpretare întreprinderilor.

IFRS sunt bazate pe principii, ceea ce înseamnă că ele lasă o marjă de interpretare întreprinderilor în ceea ce privește evaluarea datelor contabile. La rândul lor, US GAAP sunt bazate pe reguli, care au drept scop de a reglementa toate aspectele posibile ale prezentării conturilor. În cadrul convergenței IASB-FASB, armonizarea IFRS și US GAAP este întotdeauna o muncă în desfășurare deoarece SEC a făcut un obstacol din convergență. Totuși, IASB și FASB lucrează odată în plus împreună pentru elaborarea unui cadru conceptual comun. Acest cadru nou ar înlocui într-o anumită manieră doctrina contabilă.

În **Franța**, după refondarea PCG în 1999 și schimbarea constând în actualizarea contabilă, CNC a exprimat voința de a face convergente PCG cu IFRS.

Totuși, aceste evoluții trebuiau să determine modificarea Codului Comercial care prevede¹² principiile generale ale obligațiilor contabile aplicabile tuturor comercianților. Cu alte cuvinte, convergența nu putea să pună în discuție principiile fundamentale ale dreptului contabil național. De altfel, puterile publice vegheau, cu totul special, la menținerea conexiunii între rezultatul contabil și rezultatul fiscal în preocuparea de protecție, securitate și pentru a limita retrătirile complexe și costisitoare.

S-au putut constata astfel următoarele modificări ale PCG în scop de convergență¹³:

- ➔ 1999: schimbarea metodelor contabile
- ➔ 1999: contracte pe termen lung
- ➔ 1999: conturi intermediare
- ➔ 2002: provizioane
- ➔ 2003: angajamente de pensionare
- ➔ 2004: contabilizarea pe componente de imobilizări
- ➔ 2005: amortizări
- ➔ 2005: deprecieri
- ➔ 2005: active

Drept urmare a crizei financiare din 2007, puterea publică își consolidează autoritatea asupra normalizării contabile naționale (Dufils și alții, p. 1914) și înlocuiește CNC cu ANC în 2010. Noile obiective, coerente cu cele ale Comisiei Europene, sunt de a da prioritate IMM-urilor prin simplificarea obligațiilor administrative și prin stabilizarea reglementărilor. Această schimbare marchează sfârșitul convergenței și se exprimă prin respingerea clară a IFRS de către întreprinderile mici și mijlocii (IMM). Reamintim că totuși conturile consolidate ale societăților cotate nu privesc decât eventualele divergențe între normele naționale și IFRS.

¹¹ Conform acestui subiect: Walton P. (2009)

¹² Articolul L 123-12 și L 123-28

¹³ După Dufils și alții, p.1912

4. CONSECVENȚIALISMUL: APARIȚIA UNEI DOCTRINE CARE AR PUTEA INFLUENȚA NOI CADRE CONCEPTUALE

Criza subprimelor din 2007 a fost semnalul emergenței unei noi doctrine contabile: luarea în considerație a efectelor macroeconomice ale normelor. IFRS nu au fost la originea acestei crize, dar impactul pro-ciclic al evaluării la valoarea justă a anumitor active financiare a fost subliniat de numeroși cercetători și oameni politici (Burlaud, iulie-august 2013, p. 17), precum aceasta fusese deja evocată de președintele Republicii Franceze, Jacques Chirac, într-o scrisoare din 4 iulie 2003 adresată președintelui Comisiei Europene, Romano Prodi. (Burlaud & Colasse, 2011, p. 43) Aceasta a fost reluată de asemenea într-o Rezoluție a Parlamentului European din 24 aprilie 2008 privind standardele internaționale de raportare financiară (IFRS): „ (...) criza creditelor ipotecare cu riscuri din vara anului 2007 a lămurit din nou importanța normelor contabile și, în special, noțiunile de „valoare justă” și „evaluare la preț de piață” față de „stabilitatea financiară”. Cu alte cuvinte, IFRS nu au mai fost apreciate după capacitatea lor de a „reprezenta fidel” (represent faithfully), ci după capacitatea lor de a produce un impact așteptat.

Problema capătă noi dimensiuni. Nu mai este vorba de a favoriza o căutare a unui adevăr (a adevărului?) care ar fi întotdeauna de bun augur, ci de a căuta o informație care să nu producă efecte dăunătoare. Oportunitatea politică a normei devine un criteriu important.

Este vorba despre o nouă doctrină care se bazează implicit pe ceea ce filosofi morali numesc „consecvențialism” care se inspiră din utilitarism bazat pe lucrările lui J. Bentham și J. Stuart Mill. Este vorba despre o etică teleologică conform căreia o acțiune trebuie să fie apreciată, din punct de vedere moral, după consecințele pe care ea le generează.

ză. „Caracterul bun al consecințelor în raport cu care se determină ceea ce este just, este bun într-un sens impersonal și neutru în raport cu expertul.” (Canto-Sperber, p. 313) Consecvențialismul se opune eticii deontologice, conform căreia binele rezultă din respectarea regulilor.

Dacă transpunem aceste reflecții în domeniul contabil, deontologia corespunde „regularității” înscrise în PCG. „Contabilitatea este conformă regulilor și procedurilor în vigoare care sunt aplicabile cu sinceritate pentru a exprima cunoștința că responsabilii elaborării conturilor apreciază realitatea și importanța relativă a evenimentelor înregistrate” (PCG, art. 120-2)

O doctrină contabilă consecvențialistă „pură” ar acorda un loc important raționamentului profesional al celui care întocmește conturile deoarece el ar trebui, de fiecare dată, caz după caz, să evalueze consecințele mai mult sau mai puțin previzibile ale alegerilor efectuate. De asemenea, doctrina contabilă face apel mai curând la noțiunea de „consecvențialism restrâns”. Apărătorul acestuia consideră că justetea unei decizii este determinată nu prin caracterul său satisfăcător pe planul consecvențelor, ci prin faptul că decizia se conformează unei reguli ale cărei consecințe sunt satisfăcătoare (Canto-Sperber, p. 317)

Această definiție subliniază necesitatea de a ști cine își arogă dreptul de a aprecia caracterul „satisfăcător” al regulilor. Sunt aceștia autorii respectivelor reguli? Acestea subliniază competența lor tehnică pentru a legitima aprecierea lor, o legitimitate substanțială. Cei care subliniază o posibilă lipsă de independență a autorului față de opera sa propun o intervenție a unui terț, care are o legitimitate bazată pe principii democratice. Se obține astfel un echilibru între raționamentul profesional al celor care elaborează conturi care este încadrat de reguli și riscul adoptării normelor contabile care are efecte contrarii interesului general. Rezoluția Parlamentului

European din 24 aprilie 2008 arată că „IASCF este considerat un organism de autoreglementare privat, căruia Regulamentul CE nr. 1606/2002 i-a acordat un rol de legiuitor în Uniunea Europeană” (§ 2) Dar el solicită în contrapartidă „evaluări de impact pentru toate proiectele, cu scopul de a determina raportul între costurile și avantajele (...) proiectelor de texte, în special incidența lor asupra stabilității financiare” (§ 8-f)

Se observă, așadar, apariția posibilității unei intervenții politice efectuată ca urmare a unei normalizări latente la inițiativa experților.

Concluzii

Dezvoltările noastre au arătat modul în care, în istoria franceză și americană a contabilității, problema normei contabile trecea prin trei etape succesive:

- ➔ **Doctrina:** ca sursă esențialmente academică, ea nu are decât o putere de influență asupra practicilor și drepturilor și constituie un stadiu anterior unei veritabile normalizări.
- ➔ **Normele:** ca sursă de esență profesională, ele conferă experților în cadrul instituțiilor lor prerogative decizionale, dar care exclud dezbaterea anumitor părți interesate.
- ➔ **Politica:** organizațiile publice sau private trebuie să raporteze (să dea socoteală) ansamblului părților interesate de acțiunea lor prin publicarea de informații financiare, de mediu, sociale și de guvernanță după modalitățile definite de o autoritate care are o legitimitate democratică sau un loc legitim în reprezentarea intereselor acestor parteneri.

Abundența doctrinală observată pe parcursul primei jumătăți a secolului al XX-lea a fost înlocuită în a doua jumătate a acestui secol cu normalizatorii naționali. Apoi, în cursul unei perioade de mai mult de cincizeci de ani, norma-

lizzatorii contabili erau naționali. În zilele noastre, rolul lor pare să se diminueze din cauza importanței IASB și a mișcării de convergență mondială a normelor contabile. Scopul acestui articol era de a efectua o analiză comparată a normalizatorilor contabili. Se demonstrează astfel că structurile acestora au devenit similare și că această similaritate este rezultatul unui proces de izomorfism instituțional. În viziunea lui DiMaggio și Powell (1983) izomorfismul instituțional este un proces care determină o organizație să aparțină unei populații și să se asemene cu alte organizații care sunt confruntate cu aceleași condiții de mediu. Acest punct de vedere sugerează că aceste caracteristici organizaționale evoluează spre structuri care se aseamănă. DiMaggio și Powell menționau trei tipuri de izomorfisme instituționale:

- izomorfismul coercitiv dacă influențele provin de la stat;
- izomorfismul normativ dacă procesul este influențat de organizații profesionale și auditori;
- izomorfismul mimetic dacă celelalte întreprinderi ale sferei organizaționale influențează întreprinderile analizate.

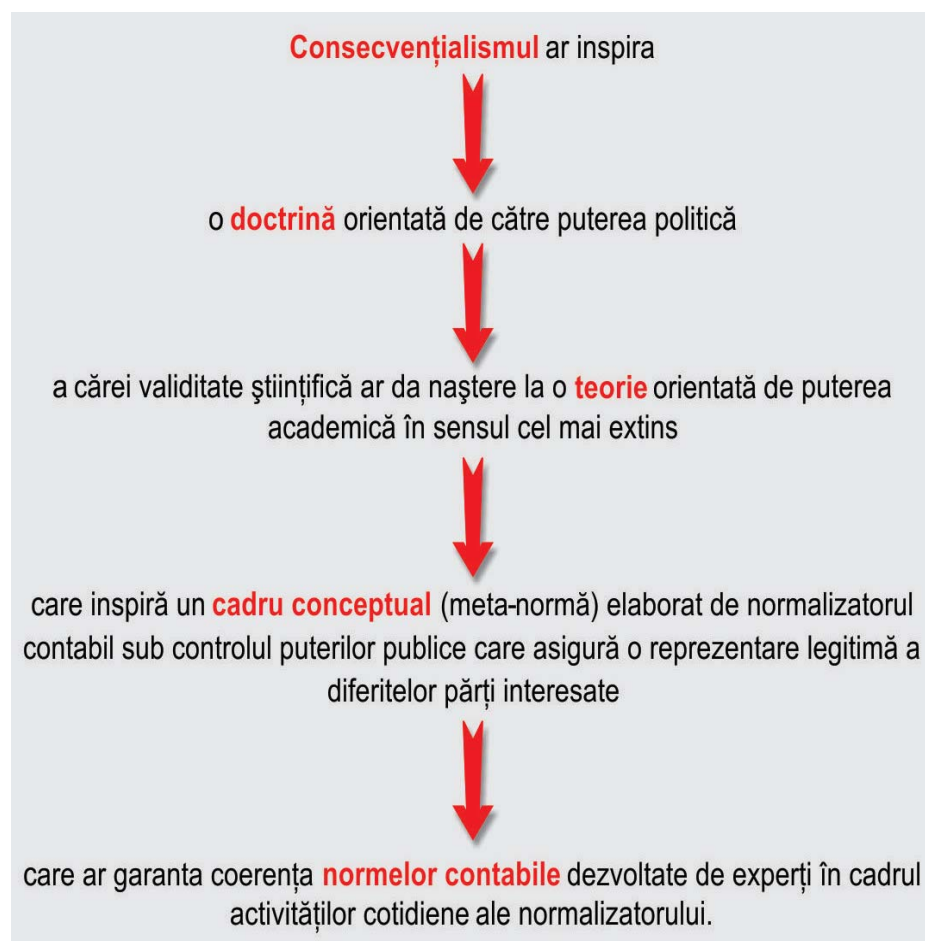
Se observă că influențele din sfera organizațiilor care elaborează norme contabile provin de la piețele de capitaluri și de la marile întreprinderi internaționale și că structura normalizatorilor contabili evoluează mai mult în conformitate cu structura FASB-ului american. Se poate avansa ipoteza că această abordare servește în mod prioritar interesele capitalismului bursier internațional. Aceste interese fiind cvasi-identice în cadrul unui capitalism fără frontiere, normele contabile ar trebui să fie treptat în convergență.

De fapt, după 1 ianuarie 2006, IAS / IFRS sunt aplicabile obligatoriu conturilor consolidate ale tuturor societăților europene cotate sau care fac apel public la economii. În afara aspectelor pur tehnice ale acestei reforme și a dificultăților de punere în aplicare, aici se

pune întrebarea asupra semnificației acestei abordări în evoluția normelor contabile și impactul acestora în contextul socio-economic al mondializării. Instrumentul contabil, departe de a fi neutru, contribuie la modelarea practicilor economice și raporturilor sociale; marile cabinete de audit și marile întreprinderi internaționale, eludând reglementările naționale și europene (directivele), au reușit să impună normele lor pe ansamblul planetei, determinând un impact semnificativ asupra comunicării financiare a întreprinderilor. Practicile de gestiune a întreprinderilor vor fi modificate în mod fundamental, acestea fiind constrânse la un management pe termen scurt pentru a răspunde la noile obiective de rentabilitate și de imagine. Se pare că principiile regularității, sincerității și prudenței, care erau înscrise în normele franceze, au fost lăsate deoparte, în favoarea pertinentei. Prevalându-se de pertinentă, normele contabile des-

chid dezbateră asupra intervenției altor părți interesate, cum sunt investitorii. Căutarea pertinentei arată, fără îndoială, că normele nu sunt neutre, ci servesc intereselor. Trecând de la contabilitate la informația financiară, se deschide o a doua dezbateră: asocierea la informația financiară a informațiilor de mediu, sociale și de guvernare, care trebuie să se normalizeze conform aceleiași logici. Dar o autoritate care are prerogativa decizională de a elabora norme poate să fie dezinteresată de consecințele acestor norme asupra intereselor ansamblului de parteneri? După mitul imaginii fidele și al adevărului contabil (Macve, 2013, p. 6) vom constata oare o reflecție „consecvențialistă” care înseamnă întoarcerea la politică? (Burlaud & Colasse, 2010)

În fine, elaborarea de norme contabile s-ar putea schematiza conform schemei de mai jos. ●

Bibliografie

- Auroux S. (sub îndrumarea lui) (1998), *Encyclopédie philosophique universelle*, Ed. PUF.
- Barbu E. (2008), *L'application des normes LAS/IFRS par les entreprises françaises cotées : une décision sous influence institutionnelle*, Document de Travail, Cerag, Université de Grenoble.
- Burlaud A. (2013), *Les comptes doivent-ils dire le « vrai » ou le « bon » ? A propos du cadre conceptuel de l'IASB/LASB*, Revue française de comptabilité (RFC) nr. 467, iulie-august, p. 17-20, RFC nr. 468, septembrie, p. 38-41 și RFC nr. 470, noiembrie, p. 27-31.
- Burlaud A. and Colasse B. (2010), *International Accounting Standardisation: Is Politics Back?*, Revista „Accounting in Europe”, volumul 8, nr 1, iunie: 23-47
- Burlaud A. & Pérez R. (2012), *La comptabilité est-elle un “bien commun”?*, în Nikitin M. & Richard C., *Comptabilité, société, politique. Mélanges en l'honneur du Professeur Bernard Colasse*, Ed. Economica
- Capron M., Chiapello E., Colasse B., Mangeot M., Richard J. (2005), *Les Normes Comptables Internationales, Instruments Du Capitalisme Financier*, Paris: Collection Entreprise & Société.
- Carbonnier J. (1964), *Droit civil*, Ed. PUF
- Charrier E. (2005), *Jean Dumarchey : Le contrôle de la valeur, clé de lecture d'une œuvre de théorie comptable*, Revista „Comptabilité-Contrôle-Audit”, număr tematic, iulie: 35-60.
- Colasse B. (1996), *La comptabilité : un savoir d'action en quête de théories* în *Savoirs théoriques et savoirs d'action*, Ed. PUF, 73-89
- Colasse B. (sub îndrumarea lui) (2009), *Encyclopédie de comptabilité, contrôle de gestion et audit*, Ed. Economica.
- Colasse, B. and Pochet, C. (2009), *The genesis of the 2007 Conseil National de Comptabilité: A case of institutional isomorphism?*, Revista „Accounting in Europe”, 6(1): 25-55.
- Canto-Sperber M. (1997), *Dictionnaire d'éthique et de philosophie morale*, Ed. PUF
- Degos J.-G., Mattessich R (2006), *Accounting research in the French language area – second half of the 20th century*, Review of Accounting and Finance, 5(4): 423-442.
- Dimaggio P.J. (1988), *Interest and agency in institutional theory*, în Zucker L., *Institutional Patterns and Organizations: Culture and Environments*, Cambridge, Ma: Ballinger: 3-21.
- Dimaggio P.J., Powell W.W. (1983), *The iron cage revisited: institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields*, American Sociological Review 48 (avril): 147-160
- Dimaggio P.J. (1988), *Interest and agency in institutional theory*, în Zucker L., *Institutional Patterns and Organizations: Culture And Environments*, Cambridge, Ma: Ballinger: 3-21.
- Dufils P. et al. (2013), *Mémento pratique comptable*, Editions Francis Lefebvre
- Foulquié P. (1982), *Dictionnaire de la langue philosophique*, Ed. PUF
- Hannan M., Freeman M. (1977), *The population ecology of Organization*, American Journal of Sociology 82: 929 – 964.
- Lalande A. (1983), *Vocabulaire technique et critique de la philosophie*, Ed. PUF
- Lemarchand, Y. (1993), *Du dépérissement à l'amortissement. Enquête sur l'histoire d'un concept et sa traduction comptable*, Nantes: Ouest Editions.
- Lemarchand, Y. (1998), *De l'ordonnance de 1973 au Plan comptable 1947, la lente émergence de la doctrine comptable française*, Storia della Ragioneria, 29-56
- Macve, R. (2014), *Trading places : a UK (and IFRS) comment*, Accounting, Economics and Law: A Convivium 4(1): 27-40.
- Ménard L. et al. (2004), *Dictionnaire de la comptabilité et de la gestion financière*, Institut canadien des comptables agréés.
- Meyer J.W., Rowan B. (1977), *Institutionalized organizations: formal structure as myth and ceremony*, American Journal of Sociology 83: 340-363.
- Moonitz, M. (1961), *The Basic Postulates of Accounting*, Accounting Research Study No. 1. New York: American Institute of Certified Public Accountants
- Paton, W.A., Littleton, A.C. (1940), *An Introduction to Corporate Accounting Standards*, Urbana: American Accounting Association.
- Peltzman S. (1976), *Toward a more general theory of regulation*, The Journal of Law and Economics (august): 211-240.
- Riahi-Belkaoui A. (2004), *Accounting Theory*, 5e Edition, Thomson.
- Richard, J. (2003), *Fair value: towards a third stage of the French accounting capitalism?*, Cahier de recherche n° 2005-09, Université de Paris-Dauphine
- Richard, J. (2013), *The three main schools of the French financial accounting doctrine. A historical survey*, În Biondi Y. and Zamboni S. (ed.), *Accounting and business economics*, Routledge, 249-272
- Rojot J. (2005), *Théorie Des Organisations*, Editions Eska, Paris.
- Sterling, R. (1967), *A Statement of Basic Accounting Theory: A Review Article*, Journal of Accounting Research, Vol. 5, No. 1 (Spring), pp. 95-112
- Commission of the European Communities (1999), *Examination of the conformity between International accounting standards and the European Accounting Directives*, XV/6005/99, Brussels.
- FASB (2008), *Facts about FASB*, Norwalk, Ct: FASB, Retrouvé le 10 octobre 2012 sur [Http://www.fasb.org/Facts/Bd_Members.shtml](http://www.fasb.org/Facts/Bd_Members.shtml).
- IASB (2010), *Conceptual Framework for Financial Reporting*, Sept.
- RFC (1973), *Création du comité international pour les principes comptables (LASC)*, Revue Française de Comptabilité, 31 octobre.

Anexa 1**PREZENTAREA POSTULATELOR PE CARE SE BAZEAZĂ CONTABILITATEA, DUPĂ MOONITZ**

Această introducere a unui cadru conceptual, care datează din 1961, are în vedere trei grupe de postulate ale contabilității

1. Postulate relative la mediul economic și politic

Aceste postulate descriu aspectele privind mediul, presupuse pertinente pentru contabilitate.

1.1. Cuantificarea

Informațiile cuantificate sunt utile pentru luarea deciziilor economice raționale. Cu alte cuvinte, aceste informații ajută decidentul să aleagă între alternative în așa fel încât acțiunile să fie corect asociate consecințelor lor.

1.2. Schimbul

Cea mai mare parte a bunurilor și serviciilor produse sau schimbate, care nu sunt consumate direct de producător.

1.3. Delimitarea timpului (incluzând determinarea perioadei)

Activitatea economică se desfășoară pe perioade de timp determinate. Orice informație asupra acesteia trebuie să precizeze perioada sau exercițiul respectiv.

1.4. Unitatea de măsură (incluzând definirea acesteia)

Moneda este denominatorul comun care servește la măsurarea bunurilor și serviciilor, inclusiv munca, resursele naturale și capitalul. Orice informație trebuie să indice clar unitatea de măsură utilizată.

2. Postulate contabile

Această a doua grupă de postulate este relativă domeniului contabilității. Ele sunt concepute pentru a servi drept bază și să ajute la elaborarea principiilor contabile.

2.1. Situațiile financiare (postulat corelat cu 1.1.)

Rezultatele înregistrărilor contabile sunt exprimate într-un ansamblu coerent de situații financiare care se bazează pe aceleași date.

2.2. Prețul de piață (postulat corelat cu 1.2)

Datele contabile sunt evaluate pe baza unor prețuri constatate în cadrul schimburilor trecute, prezente sau viitoare care au loc efectiv sau despre care se prevede că vor avea loc.

2.3. Entități (postulat corelat cu 1.3)

Rezultatele înregistrărilor contabile diferă în funcție de unitățile sau entitățile specifice.

2.4. Corelarea cheltuielilor cu veniturile

Rezultatele operațiunilor pe perioade relativ scurte constituie estimări și atunci este necesară o repartitie între exercițiile trecute, prezente și viitoare.

3. Postulate normative

Această a treia grupă de postulate diferă în mod fundamental de primele două. În

primul rând, ele nu sunt descriptive, ci reprezintă un ansamblu normativ care descrie ceea ce ar trebui să fie și nu ceea ce este.

3.1. Continuitatea exploatării

Până la o prevedere contrară, entitatea trebuie să fie considerată că desfășoară în mod nedefinit o activitate. În prezența probei că entitatea are o viață limitată, ea nu trebuie să fie considerată că-și desfășoară exploatarea în mod nedefinit.

3.2. Obiectivitatea

Variațiile de active, pasive și efectele lor (dacă există) asupra veniturilor, cheltuielilor, rezervelor și altor elemente asemănătoare nu trebuie să fie contabilizate anterior momentului în care ele pot fi măsurate în mod obiectiv.

3.3. Permanența metodelor

Modalitățile de contabilizare ale unei entități date trebuie să fie specifice, adecvate măsurării, situației și activităților sale, trebuind să fie neschimbate de la o perioadă la alta.

3.4. Stabilitatea unităților de măsurare

Situațiile financiare trebuie să fie elaborate prin utilizarea unei unități de măsurare stabile.

3.5. Publicarea

Situațiile financiare trebuie să ofere informații necesare pentru a nu induce în eroare.

[Traducere după Moonitz, M. (1961)]

Traducere și adaptare:
Prof. univ. dr. **Neculai Tabără** și
drd. ec. **Carmen Nistor**,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”
Iași, Facultatea de Economie și
Administrarea Afacerilor

Lucrări editate de Camera Auditorilor Financiari din România, în sprijinul membrilor

Manualul de standarde internaționale emis de IAASB

În urma acordului primit de la IFAC, CAFR a publicat, în format tipărit, versiunea în limba română a **Manualului de Reglementări Internaționale de Control al Calității, Revizuire, Alte Servicii de Asigurare și Servicii Conexe**, ediția 2012, emis de Consiliul pentru Standarde Internaționale de Audit și Asigurare (IAASB) din cadrul Federației Internaționale a Contabililor. Manualul poate fi procurat direct de la sediul CAFR sau prin ramburs.

Codul Etic al Profesioniștilor Contabili

CAFR a publicat, în format electronic pe site-ul său www.cafr.ro, versiunea în limba română a **Codului Etic al Profesioniștilor Contabili**, ediția 2013, emis de Consiliul pentru Standarde Internaționale de Etică pentru Contabili (IESBA) din cadrul IFAC. Acest Cod etic a fost adoptat de Consiliul Camerei prin Hotărârea nr. 53/12 decembrie 2013. Manualul poate fi accesat la adresa www.cafr.ro, secțiunea „Publicații”.

AMIS 2014

După cum au aflat cititorii noștri din numărul precedent al revistei, Academia de Studii Economice din București, prin Facultatea de Contabilitate și Informatică de Gestiune, a organizat în perioada 11-12 iunie 2014 cea de-a 9-a ediție a Conferinței internaționale *Accounting and Management Information Systems* (www.amis.ase.ro). Acest eveniment a reunit la București 135 de participanți din 14 țări.

La festivitatea de deschidere a lucrărilor conferinței au prezentat mesaje rectorul Academiei de Studii Economice și director al conferinței, prof. univ. dr. **Pavel Năstase**, decanul Facultății de Contabilitate și Informatică de Gestiune, prof. univ. dr. **Liliana Feleagă**, precum și reprezentanți ai principalilor parteneri ai conferinței – prof. dr. **Donna Street** (Universitatea din Dayton) din partea IAAER (International Association for Accounting Education and Research), **Șerban Toader** din partea KPMG România și **Andreia Stanciu** din partea ACCA (Association of Chartered Certified Accountants). Mesajele au vizat sublinierea progreselor recente în crearea unui dialog și desfășurarea unor proiecte

comune între mediul academic și cel practic în România și Europa Centrală și de Est, precum și creșterea vizibilității internaționale a mediului academic românesc. Programul conferinței a inclus o sesiune plenară (susținută de prof. **Katherine Schipper**, Duke University, fost membru FASB), paneluri pe trei mari teme de interes (contabilitatea internațională, guvernanta corporativă și metodologii calitative de cercetare) și secțiuni paralele.

Participanții au primit în mapa conferinței câte un exemplar al numărului 2 pe anul 2014 al revistei *Accounting and Management Information Systems*, editată de instituția organizatoare, în care este reflectată experiența țărilor din Centrul și Sud-Estul Europei în aplicarea IFRS, articolele incluse descriind cazurile Cehiei, Estoniei, Moldovei, Poloniei, României, Sloveniei, Ucrainei și Turciei. Numărul special contribuie la înțelegerea mai bună a realizărilor și provocărilor legate de aplicarea IFRS în această zonă. De asemenea, această inițiativă, precum și propunerea unui număr special pentru anul 2015 privind schimbările din mediul academic din regiune prefigurează realizarea unei rețele de cercetători în această zonă.

Important pentru autori!

Evaluarea articolelor științifice se realizează, în paralel, de către cel puțin doi membri din Consiliul Științific al revistei, în modalitatea double-blind-review, ceea ce înseamnă că evaluatorii nu cunosc numele autorilor și nici autorii nu cunosc numele evaluatorilor.

Criterii de evaluare a articolelor: originalitatea, actualitatea, importanța și încadrarea în aria tematică a revistei; calitatea metodologiei de cercetare; claritatea și relevanța prezentării și argumentării; relevanța surselor bibliografice utilizate; contribuția adusă cercetării în domeniul abordat.

Recomandările Consiliului Științific al revistei sunt: acceptare; acceptare cu revizuire; respingere. Rezultatele evaluărilor sunt comunicate autorilor, urmând a fi publicate numai articolele acceptate de Consiliul Științific. Articolele se trimit redacției la

adresa de e-mail: revista@cafr.ro, obligatoriu în format electronic cu extensia **.doc**, cuprinzând următoarele elemente: limba de redactare a articolului - **română**, pentru autorii români sau **engleză**, pentru autorii străini; textul în limba română se redactează cu diacritice, conform prescripțiilor lingvistice ale Academiei Române; dimensiunea maximă a articolului 7-10 pagini/2000 caractere grafice cu spații/pagină; în articol se precizează titlul în limba română și engleză, metodologia de cercetare folosită, contribuțiile autorilor și referințele bibliografice în subsolul paginii; un rezumat în limbile engleză și română de circa o pagină redactat la persoana a III-a, în care se prezintă obiectivul cercetării, principalele probleme abordate și contribuția autorilor; rezumatul este însoțit de 4-5 termeni cheie, în limbile română și engleză, inclusiv clasificarea JEL.

Detalii pe site-ul www.revista.cafr.ro, la secțiunile „Recenzii” și „Manuscrise”.

Important for the Authors!

The review of the articles is performed in parallel by at least two members of the Scientific Council of the „Financial Audit” Journal, a double-blind-review, which means that those who perform the reviews do not know the names of the authors, and also the authors do not know the names of the reviewers.

Assessment criteria for articles: innovative input, actuality, importance and the relevance for the subject matter of the review; the quality of the research methodology; presentation and argumentation clarity and pertinence; the relevance of the bibliographic sources used; contribution made to the research in the area.

The **recommendations** of the Scientific Council are: accepted,

accepted with reviewing, rejected. The results of the assessments are communicated to the authors and only the articles approved by the Scientific Council are published. The articles are submitted to the editor by e-mail at: revista@cafr.ro, compulsory in Microsoft Word format containing the following elements: the language the article is drafted is **English**; the maximum size of the article 7-10 pages/2000 signs/page spaces included; the article mention the research methodology used, authors' contributions, footnote references from the bibliography; an abstract in English presenting the subject of the research and authors' contributions; the abstract is accompanied by 4-5 key words, in English, and also by JEL Classification.

Details on our website www.revista.cafr.ro, section: „Reviews” and „Manuscripts”.

